

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ BİLİM DALI

1942-1950 DÖNEMİ KONYA' SINA EKEKON
GAZETESİNİN GÖZÜYLE BAKIŞ

Ayşe GÜNEY ÇIBIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARIKAN

Konya-2019

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Adı Soyadı Ayşe GÜNEY ÇIBIK

Numarası 054202051001

Öğrencinin

Ana Bilim / Bilim Dalı Tarih/ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tezin Adı **1942-1950 DÖNEMİ KONYA' SINA EKEKON
GAZETESİNİN GÖZÜYLE BAKIŞ**

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ayşe GÜNEY ÇIBIK

Öğrencinin imzası
(İmza)

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Adı Soyadı	Ayşe GÜNEY ÇIBIK	
Numarası	054202051001	
Öğrencinin	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
	Programı	☒ Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARIKAN
Tezin Adı	1942-1950 DÖNEMİ KONYA' SINA EKEKON GAZETESİNİN GÖZÜYLE BAKIŞ	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **1942-1950 Dönemi Konya' sına Ekekon Gazetesinin Gözüyle Bakış** başlıklı bu çalışma 20/12/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman/Üye	İmza
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARIKAN	Danışman	
Doç. Dr. Çağatay BENHÜR	Üye	
Prof.Dr. CEMAL GÜVEN	Üye	

Not: Tezlerde **ıslak imzalı suretleri** yer almalıdır.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Adı Soyadı	Ayşe GÜNEY ÇIBIK	
Numarası	054202051001	
Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	
Programı	☒ TezliYüksekLisans	☐ Doktora
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARIKAN	
Tezin Adı	1942-1950 DÖNEMİ KONYA' SINA EKEKON GAZETESİNİN GÖZÜYLE BAKIŞ	

ÖZET

Yerel gazeteler, büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde; il, ilçe ve beldelerde yayımlanan, yayımlandıkları yörenin haberlerini veren, sorunlarını dile getiren yazılı basın organıdır. Yerel gazeteler merkez ile taşra arasında iletişimi sağladığından ve yöre halkının sesi olmaları bakımından önemlidir. Bu amaçla çalışmamızda; ilk sayısı 14 Mart 1935 tarihinde yayımlanan *Ekekon* gazetesinin 1942-1950 yılları arası incelenmiştir. 1942-1950 yılları arasındaki tüm sayılar taranarak, içerdikleri konular farklı başlıklar altında gruplandırılmış ve farklı bölümler oluşturulmuştur. 1942-1950 yıllarında ülke genelini ilgilendiren konular ve özellikle Konya' nın sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı hakkında bilgiler verilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Ekekon* Gazetesi, Yerel Gazeteler, Konya, Konya Basını, Çok partili hayata geçiş.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Adı Soyadı	Ayşe GÜNEY ÇIBIK	
Numarası	054202051001	
Öğrencinin	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
	Programı	☒ TezliYüksekLisans ☐ Doktora
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARIKAN
Tezin Adı	THE OVERVIEW OF EKEKON NEWSPAPER TO KONYA IN THE PERIOD OF 1942-1950	

SUMMARY

Local newspapers, in the settlements outside the big cities; is a written press which is published in provinces, districts and towns and gives the news of the region in which they are published and expresses their problems. Local newspapers are important because they provide communication between the center and the provinces and they are the voice of the local people. For this purpose; The first issue of *Ekekon* newspaper published on 14 March 1935 was examined between 1942-1950. All the numbers between 1942-1950 were scanned and the subjects they included were grouped under different titles and different sections were formed. In the years 1942-1950, information about the general issues of the country and especially the social, cultural and economic structure of Konya were given.

Key words: *Ekekon* Newspaper, Local Newspapers, Konya, Konya Press, Transition to multi-party life.

ÖN SÖZ

Gazeteler toplumların aydınlanmasında büyük bir öneme sahiptirler. İnsanların haber alma ihtiyacını karşılayarak içinde yaşadıkları toplumdan haberdar olmalarını, her türlü yenilik ve değişimin topluma ulaşmasını sağlarlar. Özellikle taşrada bu görevi üstlenen yerel gazeteler; merkez taşra arasında iletişimi sağlamaları, toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal gelişmeleri yöre halkına ulaştırması açısından çok değerlidir. Tüm bu özellikleri göz önüne alındığında yerel gazeteler, merkez–taşra arasındaki iletişimi sağlamaları, yöre halkını bilgilendirme ve eğitime amacıyla üstlendikleri görev bakımından da önemlidir.

Ekekon, Konya’da 1935-1950 yılları arasında CHP İl Yönetimi tarafından çıkarılmasına paralel olarak bu parti çizgisinin temsilcisi olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti’nin temellerini oluşturacak inkılapların benimsetilmesi, yerleşmesi ve parti icraatlarının duyurulması ve bunların toplumda kabul görmesi bakımından bir gayretin içinde olmuştur.

Gazete adının bizzat Atatürk tarafından verilmiş olması da onun önemli tarihi özelliklerinden birisidir.

Ekekon’un 1935-1942 yılları daha önce bir yüksek lisans tezinde değerlendirilmiştir. Bu sebeple, 1942-1950 yılları arası çalışmanın genel çerçevesini oluşturmuştur. Söz konusu yıllar, hem bir savaş dönemi olması hem de tek partili bir dönemden çok partili sürece geçişi içinde bulundurması bakımından önemlidir.

Bu çalışmada, anılan yıllar arası Konya’sının ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal ve eğitim hayatı gazete penceresinden anlatılmıştır. Araştırma sırasında gazetenin 1942-1950 yılları arasındaki tüm sayılar taranarak, içerdikleri konular farklı başlıklar altında gruplandırılmış ve yazım safhasında değerlendirilerek mevcut bölümler oluşturulmuştur. *Ekekon*’un tam koleksiyonu Millî Kütüphanede bulunmaktadır. Bu çalışmada, buradaki koleksiyondan çekim yapılmak suretiyle istifade edilmiştir.

Gazete sayıları dışında diğer telif eserler ve bazı arşiv belgelerinden de istifade edilmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde *Ekekon*’un genel özellikleri ve CHP, ikinci bölümünde Konya’ da sosyal hayat,

eğitim ve kültür hayatı, cnc bölümde de Konya' da ekonomik hayat ele alınmıştır.

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında desteğini esirgemeyen ve sonsuz sabır gösteren danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARIKAN Bey'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca lisans eğitimim sırasında benim yetişmemde büyük katkıları olan Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler ğretmenliği bölümü ğretim yeleri hocalarıma ve her daim bana destek olan aileme, eşim Servet ÇIBIK ve kızım Didarnaz ÇIBIK'a şükranlarımı sunarım.

Ayşe GÜNEY ÇIBIK

Konya 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	4
SUMMARY	5
ÖN SÖZ	6
İÇİNDEKİLER	8
KISALTMALAR.....	10
GİRİŞ	1

1.BÖLÜM SİYASAL HAYAT

1.1. CHP Merkez ve İlçe Teşkilatları	6
1.2. CHP İl Kongreleri.....	11
1.3. Büyük Millet Meclisi Toplantılarının Ekekon'a Yansımaları	15
1.3.1. Şehrin Önemli Şahsiyetlerinden Muhlis Koner (1886-1957).....	19
1.4. CHP Faaliyetleri Olarak Halkevleri.....	21
1.5. Dörtlü Takrir	26
1.6. Demokrat Parti'nin Kurulması ve Çok Partili Hayata Geçişin Getirdikleri	27
1.7. 1946 CHP Olağanüstü Kurultayı	30
1.8. 1946 Belediye Seçimleri.....	32
1.9. Hükümetin Son Dönemi ve Seçim Öncesi Kararları.....	34
1.10. Seçim Öncesi Partiler Arası Mücadele	35
1.11. 21 Temmuz 1946 Seçimleri ve Sonuçları.....	37
1.12 . 1946-1950 Seçimlerinin Ekekon Gözüyle Konya'ya Yansıması.....	40

2. BÖLÜM SOSYO-KÜLTÜREL HAYAT

2.1.Yardım Kuruluşları ve Yardımlaşma.....	43
2.2.Halkevi Faaliyetleri	46
2.3.Sivil Savunma Hizmetleri	50
2.4.Ulusal Bayram Kutlamaları	52
2.4.1. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	52

2.4.2. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı.....	53
2.4.3. 30 Ağustos Zafer Bayramı.....	55
2.4.4. Cumhuriyet Bayramı	56
2.5. Spor Faaliyetleri.....	57
2.5.1. Voleybol	57
2.5.2. Güreş.....	58
2.5.3. Futbol.....	61
2.5.4. Atletizm	64
2.5.5. Atıcılık	65
2.6. Konya’da Eğitim Öğretim Faaliyetlerine Genel Bir Bakış.....	67
2.7. Kültürel Eserler.....	70
2.8. Sergiler ve Defileler.....	72
2.9. Balolar, Konferanslar, Konserler.....	74

3. BÖLÜM

EKONOMİK HAYAT

3.1. Konya Ekonomik Durumuna Genel Bir Bakış	78
3.2. Piyasalar.....	79
3.2.1. Tahıl-Un Piyasaları	79
3.2.2. Ekmek Piyasası.....	82
3.2.3. Sebze-Meyve Piyasaları.....	85
3.2.4. Hayvan Piyasası.....	86
3.2.5. Kaçakçılık	88
3.2.6. Kooperatifçilik.....	90
3.2.7. Zirai Gelişmeye Yönelik Çalışmalar	95
3.2.8. Rekolteleler.....	98
3.2.9. Hayvanlar İle İlgili Hastalıklar Ve Mücadele.....	99
SONUÇ	102
BİBLİYOGRAFYA.....	106
EKLER.....	112

KISALTMALAR

STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
BM	Birleşmiş Milletler
DDK	Devlet Denetleme Kurumu
ÇTTAD	Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
BCA	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri
NGO	Non Governmental Organizations
HKD	Hükümet Dışı kuruluşlar
TMK	Türk Medeni Kanunu
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü

GİRİŞ

Günümüzde bir güç olarak kabul edilen medya, devletlerin siyasi hayatlarında, mevcut rejimi simgeleyen iktidar ile bu rejimin uygulandığı halk arasındaki ilişkileri düzenleyen, koordinasyonu sağlayan bir unsur olmuştur.

Hükümetlerin uyguladıkları, politikaları kabul ettirme yollarından en önemlisi olan medya, aynı zamanda halkında sivil toplum olarak varlığını devam ettirmesini sağlamıştır. Çok partili hayata geçişte basın özgürlüğü sloganları ile yürüyen demokrat parti, iktidara geldikten sonra otoriter yasaklar getirmiştir. Demokratikleşmenin bir özelliği olan medya, iktidarlar tarafından baskıya uğramıştır. Medya- devlet ilişkileri günümüzde medya-devlet-şirket ilişkilerine dönüşmüştür.

Osmanlı devletinde ilk matbaa ve baskı faaliyetleri 1490 yılında olmuş batı anlayışında gazete çıkarılması da II. Mahmut döneminde gerçekleşmiştir.¹ Basın devletin otoritesinde kalmış aydınların çalışmaları sonucu 1862 yılında matbuat nizamnamesi ile basın hürriyeti sağlanmıştır.² II. Abdülhamit döneminde uygulanan sansürler ile otorite basını denetimi altına almaya çalışmıştır. Bu durum ittihatçılar döneminde gazetecilerin vurulmasına kadar gitmiştir.

Cumhuriyet döneminde özellikle Mustafa Kemal Atatürk ölümüne kadar olan süreçte basını rejimin ve yapılan inkılapların bilinçli savunucusu olarak görmüştür. Atatürk özellikle basının kamuoyu oluşturma gücünü kullanmıştır. Zira daha öğrencilik yıllarında harp okulunda arkadaşlarıyla çıkardığı el yazması gazete ile bu gücü keşfetmiştir. Milli mücadele döneminde de çıkarılan İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye isimli gazeteler o dönemde milli mücadele düşüncesinin halk arasında yayılmasını sağlamıştır.³ Cumhuriyet döneminde basın inkılapların yayılmasında ana unsur olarak görülmüş ve Mustafa Kemal Atatürk gazetecilerle bağlarını sürdürmüştür. Şeyh Sait ayaklanması üzerine çıkarılan Tahrir-i Sükun kanunu hükümete basını doğrudan kontrol imkânı vermiş, muhalif basın susturulmuştur. 25 Temmuz 1931'de çıkarılan Matbuat Kanunu'nun 50. maddesi ile sadece muhalefet ortadan kalkmamış iktidar yanlısı basının da dikkatli yayın yapması

---

¹Rıdvan Bülbül, *Genel Gazetecilik Bilgileri*, Konya, 2000, s.11.

²Enver Behnan Şapolyo, *Türk Gazeteciliği Tarihi: Her Yönüyle Basın*, Güven Matbaası, Ankara, 1969, s.265.

³Nezih Demirkent, *Özgür Bir Basın, İşte Atatürk'ün Anlayışı Atatürk Dönemi Basın ve Basın Özgürlüğü*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1981, s.27.

sağlanmıştır.⁴ İkinci Dünya savaşına kadar hükümet 1931 tarihli Matbuat Kanunu çerçevesinde basın üzerindeki tesirini genişletmiştir.

1939-1945 yılları arası özellikle İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığı dönemi basının kontrol altına alındığı ve sıkı uygulamalardan iktidar yanlısı gazetecilerin dahi rahatsızlık duyduğu bir dönem olmuştur. 1940-1947 yılları arasında hava durumu ile ilgili haberlere dahi yasakların gelmesi dikkat çekicidir.⁵ Sıkı denetim sağlayan Matbuat Kanunu 1950 yılına kadar devam etmiş basın eleştiri gücünü ancak bu tarihten itibaren kazanmıştır. 1961 anayasası ile Atatürk'ün amaçladığı özgür basın düzenine ancak geçilebilmiştir.⁶

Anadolu'da gazetecilik daha geç başlamıştır. Anadolu gazeteciliği milli mücadele ve cumhuriyet döneminde önemini artırmıştır. Cumhuriyet döneminde özellikle devrimlerin yerleşmesinde büyük rol oynamıştır.

Yerel gazetecilik konusunda Konya önemli bir yere sahip olmuştur. Sultan Abdülaziz zamanında ilk matbaa gelmiş, 1 Kasım 1869'dan 1919'a kadar Konya Resmi Gazetesi yayınlanmıştır. 1910 yılında Babalık, Ahibabazade Yusuf Mahzar Bey tarafından çıkarılmıştır. Babalık yaptığı yayınlarla Mustafa Kemal Atatürk'ün kurtuluş rotasını izlemiştir. Konya'da yerel gazetecilik alanında önemli isimler yetişmiştir. Toplumda kılcal damarlar gibi görev yapan Konya yerel basınında isim yapmış diğer gazeteler şunlardır; Öğüt (1917'de Afyon'da, 1919'da Konya'da), Hedef (1924), Halk (1922), Anadolu (1908), Telgraf Haberleri (1918), Hakem (1909), İntibah (1919), İbret (1919), Meşrik-i İrfan, Şems, Çiftçi, Meram (1910) Osmanlı (1911), Tekâmül (1914).⁷

1928-1950 yılları arasında Konya'da 14 gazete çıkarılmış, 1950-1980 yılları arasında 21 gazete çıkarılmıştır.⁸

Basın, muntazam fasılalarla basılıp haberleri, siyasî görüşleri, fikir ve sanat hareketlerini halka bildiren, idarî otoriteleri de murakebe eden neşir vasıtalarının bütünüdür⁹.

---

⁴Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 2001, s.122.

⁵Alpay Kabacalı, *Başlangıçtan Günümüze Türkiye' de Basın Sansürü*, Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul,1990, s.140.

⁶Nezih Demirkent, a.g.e., s.27.

⁷Şapolyo, a.g.e., s.209-210.

⁸Adem Demirsoy, *Konya Basınında Afif Evren (1922-1977)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008, s.68.

⁹Türk Ansiklopedisi, "*Basın*", C. 5, Millî Eğitim Yayınevi, Ankara 1952, s. 339.

İnsan, çevresinde ve dünyada olup bitenleri öğrenmek ve öğrendiklerini ya da düşündüklerini başkalarına duyurmak ihtiyacı hisseder. Bu ihtiyacın giderilmesi için girişilen çeşitli teşebbüsler sonucunda bugün basın yayın dediğimiz basın müessesesi doğmuştur¹⁰.

14 Mart 1935 tarihinde gündelik siyasal, ulusal gazete alt başlığıyla Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İl Yönetimi tarafından yayınlanmaya başlayan gazeteye *Ekekon*¹¹ adını Atatürk vermiştir.¹²¹³ Beş sütuna dizilen gazete, 3 kuruştan okurlarıyla buluşmuştur. CHP'ye ait *Ekekon* Basımevi'nde basılan gazetenin sahibi Şevki Ergun, ilk yazı işleri müdürü Ziya Çalık'tır. Manşet altında *Ekekon*'un ilk sayısı; "yurdun kurtarıcısı, ulusun en yükseği, tarihlerde geçen büyüklerin en büyüğü, eşsiz Kemal Atatürk'e özden gelen sevgi bağlarını, saygılarını sunmakla en sonsuz kıvanç duyar" ifadesi yer almıştır.

533. sayısından sonra bir süre yayınına ara veren gazete, 30 Ağustos 1937 tarihli 534-1 sayısı ile, yeni harf karakterleri, dört sütun ve sayfa düzeni değiştirilmiş olarak 100 para fiyatla okurlarının karşısına çıkmıştır. Bu tarihten itibaren başlığın yanında yer alan Atatürk Anıtı üzerinde altı ok simgesi de kaldırılmıştır. Yayın direktörlüğünü Ali Rıza Uğurlu üstlenmiştir.

534- 45. sayıdan itibaren boyutları büyüyen gazete tekrar beş sütun olmuştur. 20 Eylül 1937 tarihinden itibaren de gazete başlığın altından yapılan duyuruyla akşamları çıkan gündelik siyasi gazete hüviyetini almıştır. 15 Nisan 1941'de iki sayfaya düşmüştür. 22 İkinci Teşrin 1941'den itibaren haftada üç gün (Salı, Perşembe ve Cumartesi) dört sayfa olarak basılmıştır. Muhlis Koner'in ismi 27 İkinci Teşrin 1941'de künyeye başmuharrir olarak yazılmıştır. 29 İkinci Kânun 1944'den itibaren Edip Nâzım Ermaral künyede müessese müdürü olarak yer almıştır. 1945 yılının ikinci yarısında Besim Ergun Yazı İşleri Müdürlüğünü üstlenmiştir. Gazete, 15 Şubat 1950'den itibaren günlük iki sayfa olarak yayınlanmıştır. 24 Şubat 1950'den itibaren 4 sayfa olarak yayınlanacağı duyurulan gazete, bu hedefine 4 Nisan 1950 tarihinde ulaşmıştır.

Ekekon dünyadaki gelişmeleri aktarmaya çalışırken Atatürk devrimlerinin

---

¹⁰Hasan Refik Ertuğ, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1970, s. 5.

¹¹*Ekekon*: Büyük, yetişkin (Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 2005, s:609) anlamlarına gelen Eke ile Konya'nın Kon'unun birleşiminde oluşan Büyük Konya anlamındadır.

¹² Muvaffak Sami Onat, *Ekekon 13 yaşında*, *Ekekon*, 14 Mart 1947, Y:13, S:2638, Konya., s.1.

¹³Namık AYAS, *Yaş Günümüz*, *Ekekon*, 14 Mart 1950, Y:16, S:3104., s.1

benimsenmesi ve hükümetin icraatları için kamuoyu oluşturmayı benimsemiştir. Konya'yla ilgili haberlere de gazetede fazlasıyla yer verilmiştir. Halk evlerinin ve eğitim faaliyetlerinin gazetede sıkça yer alması halkın kültürlenmesine çalışıldığının göstergesi olmuştur. Gazete ulusal ve yerel haberlerin okuyucuya zamanında ulaşması için İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde ve Konya ilçelerinde ekonomik sıkıntıya rağmen muhabir bulundurmıştır.

Ekekon maddi imkânsızlıklara rağmen yayınına 1950 yılına kadar devam etmiştir. Gazete özellikle ikinci dünya savaşı sırasında yaptığı haberlerle Konya halkının bilinçlenmesi ve bilgilendirilmesini sağlamıştır. Her yönüyle Atatürk devrimlerinin vazgeçilmez neferleri olması için halkı aydınlatmıştır. CHP'ye organik olarak bağlı olan Konya Halk Evleri faaliyetlerine gazetede teferruatıyla yer vererek rejimin gereklerinin yerleşmesini sağlamaya çalışmıştır.

1 Mayıs 1950 yılında 3143 sayılı nüshasıyla yayın hayatına son veren gazete Konya yerel basın tarihindeki önemli yerini almıştır.

Gazetede, radyo ve AA mahreçli haberlerin yanı sıra, Türk Devrimini anlatan makaleler, dizi yazılar, şiirler yer almaktadır. Ayrıca gazetede kılık kıyafet ve soyadı kanunlarının çıkması sonrasında uyulması gereken kurallar, duyuru şeklinde okurlara ulaştırılmıştır.

M. Fahri Nedim imzasıyla Yeni Konya'da yayınlanan yazıda, *Ekekon*'un kapanış sebebi olarak parti yönetiminin isteklerini Besim Ergun'un kabul etmemesi olarak gösterilmiştir:

“Ekekon vasıtasıyla zamanın Demokrat ileri gelenlerine hakaret edilmesi, aile seçerelerinden bahsedilerek münakaşa ve mücadelelerin çirkin ve ayıp bir mecraya dökülmesi istenmiş ve teklif Besim Ergun tarafından geri çevrilmişti.

Ekekon'un hazin hikâyesi asıl bundan sonra başlamış ve parti müfettişi Hıfzı Oğuz Bekata, Ekekon tesis ve matbaasını Besim Ergun'un elinden alarak Babalıkçı Dürrü Şehvar Hanım'a devir ve teslim etti. Yani sizin anlayacağınız Babalık güya bundan sonra Ekekon tesislerinde basılacaktı. Basılması mümkün olmadı. Bu olayın mesut bir neticesi de şudur: Ekekon kapanmasaydı, ateşli, heyecanlı Demokratların bir gün hücumuna uğrayacak ve matbaa ve tesisler yakılıp yıkılacaktı.”¹⁴

---

¹⁴M. Fahri NEDİM, *Hikâyeler- Hatıralar: Ekekon Nasıl Kapandı?*, Yeni Konya, 18 Eylül 1959, Y:11, S:3614, Konya.

Tüm yaşamı boyunca CHP'li çizgisini yitirmeyen *Ekekon*'un parti gazetesi olduğu halde kapanmadan önce tetikçi gazeteciliği reddederek olumlu bir son tavrı ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

CHP'ye ait *Ekekon* Basımevi'nde basılan gazetenin sahibi Şevki Ergun, ilkyazı işleri müdürü Ziya Çalık'tır. Gazetenin ilk sayısından itibaren sayfalarında imzalarına rastlanan yazarlar arasında şu isimler yer almaktadır: Şevki Ergun, Ziya Çalık, Yusuf Akyurt, M. Ferit Uğur, Sıraç Aydıntaşbaş, M.Nedim Güntel, Naim Hazım Onat, Ahmet Bilge, Ziya Tuğrul, Hicri Göncel, Fevziye A. Erinç, Sadrettin Karatay, Hulki Karagülle, İhsan Hınçer, İhsan Eke, Muvaffak Sami Onat, Celalettin İmer, Cemal Oğuz Öcal, Namık Ayas, Hayri Klavon, Nurettin Rüştü Büngül, Muzaffer Çankaya, Ömer Keskin, Naci Fikret Baştak, Edip Nazım Ermaral, Basri Gökkaya, Suad Yeşilyurt (Abanazır) ve Celalettin Kışmir.¹⁵

---

¹⁵Adem Demirsoy. *Konya Basınında Afif Evren(1922-1977)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008, s.68.

1. BÖLÜM

SİYASAL HAYAT

1.1. CHP Merkez ve İlçe Teşkilatları

Türkiye’de Tek Parti yönetiminin kurulmasından sonra, yönetici kadrolar kafalarındaki modernleşme anlayışını, uygun buldukları konjonktür içerisinde gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Türkiye’deki temel değişiklik, İslami bir İmparatorluktan milli bir Türk Devleti’ne, Orta Çağ teokrasısından anayasalı bir cumhuriyete geçişte birbirini izleyen reformlar şeklinde olmuştur.¹⁶ İşte bu süreçte Türkiye’de 1923’den 1946’ya kadar CHP’nin tek parti hâkimiyeti egemen olmuştur. 1938 yılına kadar Devletin ve Parti’nin lideri Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmuş, ondan sonra ise 1946’ya kadar İsmet İnönü bu görevi üstlenmiştir. Milli Şef olarak Türkiye’yi on iki yıl boyunca yönetmiştir.¹⁷ Bizde bu bölümü yazarken ilk önce CHP’nin Konya’daki çalışmalarından bahsedip daha sonra DP ile olan çekişmelerine yer verdik.

CHP, 1942 yılında başta Merkez Kaza İdare üyeleri olmak üzere Konya iline bağlı bütün teşkilatlarda bulunanları Mayıs ayında sık sık toplantılara çağırarak görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmelerde memleketin ihtiyaçları, halkın dert ve dilekleri incelenmiş ve bunlara karşı onarıcı tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Samimi bir hava içinde yapılan bu görüşmelerde memleketin bütün ihtiyaçlarına değinilmiş ve gereken çareler düşünülerek ilgili makamlara bildirilmesi karara bağlanmıştır.¹⁸ Parti, rutin bir şekilde yapmaya çalıştığı bu toplantılarla halkın nabzını tutmayı ve ona göre hareket etmeyi hedeflemiştir.

Aynı yıl parti, belediye seçimleri için hazırlıklara başlamıştır. 1942’de Konya şehrinde belediye meclisine aza seçmeye ehliyetli kadın ve erkek sayısı 19.486 olarak belirlenmiştir. Seçim cetvellerinin Eylül’ün on dördüncü günü indirileceği ve bu tarihten sonra altı günde itirazların kabul edileceği bildirilmiştir.¹⁹ Seçim 9 Ekim Cuma günü son bulmuş ve Konya halkının yapmış olduğu seçim gazetede şöyle yankı bulmuştur: “*Halk Ulusal davalarının, enerjik kılavuzu olan CHP’nin*

---

¹⁶Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, TTK yay., 2000, s. 474.

¹⁷Enis Şahin ve Bilal Tunç, *Demokrat Parti’nin Kuruluş Süreci ve DP-CHP Siyasi Mücadalesi (1945-1947)*, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, S. 2, 2015, s. 35.

¹⁸*Ekekon*, 2 Mayıs 1942, S. 1895, s. 1.

¹⁹*Ekekon*, 10 Eylül 1942, S. 1942, s. 2.

gösterdiği namzetleri derin bir iç isteği içinde seçmişlerdir. Seçim işi baştan nihayete kadar milli heyecan duygusu içinde cereyan etmiş ve medeni hakkını istimal vasfını haiz olan yurttaşlar reylerini kullanmak bahsinde ciddi bir katılım göstermişlerdir.”²⁰

CHP'nin kazanmış olduğu seçimlerde Konya Belediyesi namzet isimleri ise şunlar olmuştur²¹:

Şahime Güven		M. F. Dünder	Belediye Reisi
Mümtaz Ataman	Avukat	Necati Sılay	Sarraf
Lütfü Berkmen	Parti Vilayet Kâtibi	Fuat Anadolu	Avukat
Feyzi Çelik	Manifaturacı	Ömer Keleş	Banka müdürü
Şükrü Güncay	Çorapçı	Naci Yalvaç	Manifaturacı
Mehmet Ali Apalı	Avukat	İsmail Keleş	Diş Hekimi
Mustafa Özyayın	Diş Hekimi	Rıza Serficeli	Çiftçi
Muhlis Koner	Muallim ve muharrir	Nafiz Tahralı	Tüccar
Ahmet Ülker Sabık	Evkafbaşkatibi	Rüştü Serter	Kereste tüccarı
Nail Erer	Banka muhasebecisi	Ali Çekirdekçi	Deri tüccarı
Süleyman Taşpınar	Tüccar	Ali Rıza Cansu	Tuhafiyeci
Mehmet Sürmeli	Tüccar	Mustafa Eken	Çiftçi
Ahmet Katırcıoğlu	Çiftçi	Zühtü Ceran	Manifaturacı
Süleyman Özselçuk	Saatçi	Mustafa Kayacık	Yapak tüccarı
Muzaffer Sinangil	İplik tüccarı	Hüseyin Botsalı	Aktar
Şaban Şahin	Tüccar	İbrahim Turhan	Mütevelli.

Seçilen Belediye Heyeti 3 Kasım saat 14:00'de belediye dairesinde toplanarak reisliğe Muhsin Dünder'ı, encümen azalıklarına da Avukat Mümtaz Ataman'ı, gazetenin baş muhabiri Muhlis Koner'i ve Tüccar Zühtü Ceran'ı ittifakla seçmişlerdir.²² Çıkan haberlerde Muhlis Koner ismine çok fazla rastlıyoruz. Kendisi hem halkevi başkanlığı yapmış hem de gazetede yazılar yazmıştır. Daha sonra ise belediye başkanı olmuş, Milletvekili seçimlerine katılmıştır. Şehirde hiç durmadan aktif çalışan kişilerden biri olmuştur.

²⁰*Ekekon*, 10 I. Teşrin 1942, S. 1965, s. 1.

²¹*Ekekon*, 8 I. Teşrin 1942, S. 1964, s. 3.

²²*Ekekon*, 3 II. Teşrin 1942, S. 1973, s. 1.

Ekekon'da CHP hakkında eleştiriye rastlamamakla beraber sürekli olarak bazı isimlerin şehirde daha fazla söz sahibi olduğu görülmektedir. Erik Jan Zürcher'in; "CHP bütün ülkede genel sekreterinin yönetiminde bir taban örgütüne sahip olmasına karşın, partiye hâkim olanlar milletvekilleri, kabine, başbakan ve cumhurbaşkanı idi."²³ ifadeleri bu durumun genelini yansıtmaktadır. Ancak şöyle diyebiliriz ki: Ankara'da nasıl partinin sahibi olan bir bürokrat-aristokrat zümre varsa taşra yöneticilerinde de aynı yapıdan söz etmek mümkündür. Hakkı Uyar, bu konu ile ilgili yapmış olduğu bir çalışmada, Konya'daki CHP'nde partili, eşraf ve bürokratik bir zümrenin varlığından söz etmiş, parti yöneticilerinin ve ocak başkanlarının da bu eşraftan olduğu belirtmiştir. Bunların sayıları verilmiş ve bu verilere göre de eşraf-bürokrat ağırlıklı bir yapının varlığından söz edilmiştir.²⁴

Parti çalışmalarının en önemli kollarından birini halkla yapılan görüşmeler oluşturmuştur. Böylece halkın Parti'ye olan bağlılığı ve eleştirileri hakkında bilgi sahibi olunmuştur. 16 Ekim 1943'de Cumartesi günü saat 17:00'de halkevinde yapılan toplantıya CHP Başkanı Halis Ulusan, Belediye Reisi Dr. M. Dündar, bazı idare amirleri, tüccarlar, esnaflar, çiftçiler, bağcılar ve halk katılmıştır. Söze mebuslardan B. Muzaffer Göker başlamış ve Konya halkının bir sene içinde toplanmış olan dileklerini anlatmış, burada halledilebileceklerin halledileceğini, burada hali mümkün olmayanlarında hükümete müracaatla hal çaresinin aranılacağını bildirmişti. Havzan bağcılarının namına söz alan bir vatandaş bir okulun inşası için bağların ortadan kalkması nedeniyle bu bağ sahiplerinin zarar görmesine engel olunmasını istemiştir. Mebuslardan Göker, gerekli olan çalışmaların yapılacağını sözünü vermiştir. Bundan sonra bir genç yerli malı pazarlarının şubelerinin artırılması dileğinde bulunmuştur. Halkın daha birçok dilek ve şikâyetlerini dinleyen mebuslar Büyük Millet Meclisi toplantısına katılmak üzere şehirden ayrılmıştır.²⁵

CHP Merkez Kaza Heyeti, her 15 günde bir defa nahiye ve semt ocak heyetlerini toplamış, kendileriyle semtlerinin ve genel olarak bütün muhitin kalkınması için gereken işleri görüşmüştür. Bu toplantıların dördüncüsünü halkevi salonunda yapılmış, Parti Vilayet Reisi Halis Ulusan, Halkevi Reisi Muhlis Koner,

---

²³Erik Jan Zürcher, *Moderleşen Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner Gönen, İstanbul, İletişim Yay., 2006, s. 258-259.

²⁴Hakkı Uyar, "Türkiye'de Tek Parti Döneminde CHP'nin Toplumsal Kökenleri", Bilgi ve Bellek, Yıl 1, S. 2, s. 7.

²⁵*Ekekon*, 20 I. Teşrin 1943, S. 2120, s. 2-3.

Parti Vilayet Kâtibi Lütü Berkmen, Halkevi Komite Reisleri de bu toplantıda bulunmuşlardır. CHP Merkez Kaza Reisi Avukat Mithat Şakir Altan altı okun ifade ettiği manayı, partinin inkılapçı, laik, yapıcı ve yaratıcı programını izah etmiş, içeride ve dışarıda devlet itibarını yükselten en mutlu bir eser olduğunu belirtmiştir. Toplantının esas gayesi, muhitin kalkınmasını programlaştırmak olduğuna göre ilk yapılacak işler sıraya konmuştur. Belediye ile temas teminine karar verilmiştir. Ağaçların hastalıktan kurtarılması hususu bir hal çaresine bağlanmıştır. Konuşmalar geç vakitlere kadar devam etmiştir.²⁶ Genel olarak toplantılarda altı oka ve manasına olan bağlılığın sık sık dile getirildiğini ve ocakların buldukları bölge hakkında bilgi vermesinin istendiğini görmekteyiz.

1946 yılına gelindiğinde yetkili makamların verdiği bilgiye göre belediyelerin 74.299’undan 52.230’u seçime katılmıştır. Bu da seçimlere halkın %75’inin katıldığını göstermiştir. Yine seçim sonuçlarına göre Konya’da ve ilçelerinde belediye teşkilatı bulunan 11 bucak’ta CHP kazanmıştır.²⁷ Konya’nın yeni belediye meclisi, Dr. Muhsin Faik Dünder’ı üçüncü kez belediye başkanlığına seçmiştir. Ancak Dr. Faik Dünder’in çekilmesi üzerine belediye başkanı seçimi için meclis tekrar toplanmış ve toplantıda bulunan azalar oy birliğiyle Selçuk Gazetesi sahibi Muhlis Koner’i başkan olarak seçmişlerdir.²⁸

1946 yılı seçimleri çok ses getirmiş, yurdun her tarafında olduğu gibi Konya’da da milletvekili seçimi için hummalı hazırlıklar yapılmıştır.²⁹ Bilindiği gibi 1946 seçimleri 1947 yılında yapılması gerekirken iktidar tarafından bir yıl erkene alınmıştır. Bu durum DP’nin CHP’ni eleştiri yağmuruna tutmasına sebep olmuştur. Hatta DP bu yıl Belediye seçimlerine katılmama kararı almış sadece milletvekili seçimlerine katılmıştır. CHP bu seçimde muhalif faaliyetleri dikkatli bir şekilde takip etmiştir. CHP’ni muhalifler özellikle şu dört hususta:

- 1- Memleketi tek parti ile idare etmekle,
- 2- Valilik sistemi kurup meclisi yok saymakla,
- 3- Devlet başkanlığı ile parti başkanlığını bir yürütmekle,
- 4- Devletin sanayi kurarak şahsi teşebbüse meydan bırakmamasıyla, ağır

---

²⁶*Ekekon*, 2 Mart 1944, S. 2173, s. 2.

²⁷*Ekekon*, 28 Mayıs 1946, S. 2518, s. 1.

²⁸*Ekekon*, 21 Haziran 1946, S. 2529, s. 1.

²⁹*Ekekon*, 14 Haziran 1946, S. 2526, s. 2.

bir şekilde eleştirmiştir.³⁰

14 Temmuz tarihli Tasvir Gazetesinde “Konya’da Seçim” başlıklı yazıda, Vali İzzettin Çağpar’ın Çumra’nın Karkın köyüne gittiğinden, halktan CHP’ne oy vermelerini istediğinden ve köylülerin kendisine: “Şimdiye kadar bizi hiç aramadınız. Şimdi mi aklınıza geldik. Zahmetinize teşekkür ederiz fakat biz oylarımızı kimlere vereceğimizi biliyoruz.” şeklinde cevap verdiklerinden bahsedilmiştir. *Ekekon*’da ise bu habere karşılık şu cevap verilmiştir: “Yaptığımız tahkikat ve Vali ile temastan öğrendik ki eksiksiz CHP’nin tutan Karkın köyüne idari makamlardan hiçbiri uğramamış, Valinin de yaptığı gezilerde hiçbir yerde böyle bir konuşma yapılmamıştır.”³¹ Görüldüğü üzere muhalif gazetelerde DP’yi destekleyen yazılar çıkarken *Ekekon*’da CHP’nin lehine yazılar yazılmıştır.

21 Temmuz 1946’da yapılan seçimler yurdun her bölgesinde sakin bir hava içinde geçmiş ve halkın büyük bir çoğunluğu seçimlere iştirak etmiştir.³² Konya ilinde CHPseçimi kazanmış ve 528.520 seçmenin yüzde 65’i seçimlere katılmıştır.³³

Yeni milletvekillerinin kazandıkları oy sayıları ise şöyle olmuştur³⁴:

Dr. Sadi Irmak	160.651	Hulki Karagülle	147.693
Sedat Çumralı	154.839	Şevki Ergun	147.693
Muhsin Adil Binal	153.723	Tevfik Fikret Sılay	144.662
Ali Fuat Cebesoy	150.275	Ali Rıza Türel	140.413
Mithat Şakir Altan	148.771	Fatin Gökmen	138.078
Dr. Aziz Pergün	148.603	Halis Ulusan	123.769
Naim Hazım Onat	148.171	Dr. Hulusi Alataş	122.294

21 Temmuz 1946’da yapılan milletvekili genel seçimleri sonucunda; 465 sandalyeden CHP 395, DP 66, Bağımsızlar 4 üyelik kazanmıştır.³⁵ 01.09.1946 pazar günü yapılan genel meclis seçimini ise merkez ilçeden asıl altı üyeliği CHP adayları yedek üyeliklerden beşini de Demokrat Parti adayları kazanmıştır.³⁶

Konya’daki CHP’nin teşkilat yapısını anlatmaya çalışırken seçimlere de yer

³⁰*Ekekon*, 12 Temmuz 1946, S. 2538, s. 1.

³¹*Ekekon*, 17 Temmuz 1946, S. 2540, s. 1.

³²*Ekekon*, 22 Temmuz 1946, S. 2542, s. 1.

³³*Ekekon*, 9 Nisan 1947, S. 2649, s. 1.

³⁴*Ekekon*, 24 Temmuz 1946, S. 2543, s. 1.

³⁵*Ekekon*, 24 Temmuz 1946, S. 2543, s. 1.

³⁶*Ekekon*, 4 Eylül 1946, S. 2559, s. 1.

verdik. Çünkü seçim sonuçları ve seçimlere olan katılım partiye olan bağlılığın derecesi olarak görülmüştür. Haberlerden anladığımızı göre halkın partiye olan bağlılığı derin bir istekle devam etmiştir. Ancak tüm bunların yanında artık parti eleştirilmeye başlanmış, Muhalefetin de olmasından dolayı, halk artık tasvip etmediği konuları dile getirmeye başlamıştır. Bu gerçeklikte kendini 1950 seçimlerinde tüm açıklığıyla göstermiştir.

1.2.CHP İl Kongreleri

CHP, kongrelerin düzenli bir şekilde yürütülmesine çok fazla önem vermiştir. Kongreler yurt dışında bile dikkat ve ilgi ile takip edilmiştir.³⁷ Bu kongreleri, partiyi halka tanıtmanın ve sevdirmenin bir aracı olarak gören CHP, halkevi sinema salonlarında, kongre toplantılarının halk tarafından izlenmesini sağlamıştır.³⁸ Kongrelere katılacak olan delegelerin, yol, otel, yeme ve içme gibi masraflarını karşılanmıştır. Milletın kongrelere olan ilgisini çekmek ve artırmak için basın yoluyla halka duyurulmasından, parti büroları ile halkevlerinin süslenmesi, gösteri ve toplantıların nasıl, nerede yapılması gerektiğine kadar her şey en ince ayrıntısına kadar planlamıştır.³⁹

1942 yılında CHP merkez kaza ocak kongreleri çalışmalarına hummalı bir şekilde devam etmiştir. Konya'ya bağlı Hocacıhan, Karacıgan, Kayacık, Saracoğlu kazalarında ocak kongreleri yapılmış, kongrelerde aşağıdaki yazılı işler görüşülmüştür:

Ocak idare heyetlerinin bir senelik parti yönünden olan biten işlerinin okunması ve müzakeresi;

Dilek ve tekliflerin tetkiki,

İdare heyeti seçimi,

Nahiye kongresine gideceklerin seçimi.⁴⁰

Kazalardaki toplantılar tamamlandıktan sonra, Konya Merkez Kaza Kongresi 25 Ekim 1942'de pazar günü yapılmıştır. Kongrede Vali Nizamettin Ataker, Halk

---

³⁷BCA, 490.01/607.102.7.1939.

³⁸BCA, 490.01/1207.5.1.1940.

³⁹Hakan Uzun, "Tek Parti Döneminde Yapılan CHP Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları", ÇTTAD, IX/20-21, 2010/Bahar-Güz, s. 236.

⁴⁰Ekekon, 10 Eylül 1942, S. 1951, s. 2.

Partisi Müfettişi ve Kırklareli Milletvekili Şevket Ödül, CHP Vilayet İdare Heyeti Reisi Halis Ulusan ve azalar hazır bulunmuşlardır. Kongrede, kaza idare heyeti raporuyla, hesap işlerinin müzakeresinden sonra dilekler üzerindeki konuşmalara geçilmiştir. Bu sırada çeşitli dilek ve ihtiyaçlar öne sürülmüş; gaz, buğday, yerli mallar pazarı tevzi işi, mektepler kadrosundaki muallim noksanlığı konularına temas edilmiştir. Vali Nizamettin Ataker, başta olmak üzere ilgililer bu işler için cevap vermiştir. Dileklerin tespitinden sonra merkez kaza idare heyeti seçimine geçilmiş ve vilayet kongresine iştirak edecek delegeler de belirlenmiştir. İdare heyeti şu vazifeleri alarak ulusal görevlerine başlamıştır: B. Lütfü Berkmen Reislige, Dış Hekimi Mustafa Özaydın Kâtipliğe Nail Erer, Saymanlığa Avukat Halis Sungur, Zühtü Ceran, Rüştü Serter ve Ali Rıza Kansu da azalıklara alınmışlardır.⁴¹

Kongrelerde hemen hemen her konu ele alınmaya çalışılmıştır. Örneğin 1943'de Belediye Sinemasında yapılan kongrede görüşülen konular başlıca şu 8 nokta etrafında toplanmıştır:

1- Eğitim meselelerine ait dilekler olup merkezin iki semti ile nahiyelerde okul yapılmasına ve öğretmen verilmesinin istenmesi.

2- Bayındırlık işlerine ait olup merkezi nahiyelere bağlayan yolların yapılması ve onarılması.

3- Tekelleşmeye ait olup kibrit ve kahveyle alakalı konular.

4- Ziraat işlerine ait olup makine, baraj, aşı işleri.

5- Vakıflara ait dilekler.

6- Belediyeye ait olup kaldırımların onarılması, temizlik işleri, odun, yol, içme suyu, park, fidan, arsa işleri ile ilgili konular.

7- Vilayete ait olup petrol, çiftçi malları, fabrika ekmek fiyatı, mallar pazarı, sıtma, baytar, tezgâh, elektrik işlerine dair konular.

8- Mithat Şakir Alkan tarafından teklif olunup Konya-Ankara arasında kısa bir demir yolu tesisine ait mesele.

Görüşmeler bittikten sonra kaza idare heyeti seçimi gizli olarak yapılmış ve asıl azalıklara; Nail Erer, Mithat Şakir Altan, Zühtü Ceran, Mustafa Özaydın, Ali

---

⁴¹*Ekekon*, 29 I. Teşrin 1942, S. 1971, s. 4.

Rıza Cansu, Şaban Şahin, Rüştü Sertel seçilmiştir. Vali N. Ataker'in konuşmasından sonrada kongre bitmiştir.⁴²

CHP, her yıl düzenlediği kongrelerde ulusun dertlerini, isteklerini her yönden muhtaç olduğu eksik ve gediklerini öğrenmeyi ve bunlara imkânların elverdiği kadar çareler bulmayı amaçlamıştır. Alt kademeler tarafından hazırlanan ve bütün iç yüzüyle ileri sürülen dilekler, bir araya getirilerek, her kongre kademesinin incelenmesinden geçtikten sonra, genel kongreye sunulmuştur. Kongrelerden geçmiş olan bu dilekler, ilgili ve en yetkili makamların sorumlu şahsiyetleri tarafından gözden geçirilmiştir. Bu dilekler köy okullarından başlayarak yurdun ve yurttaşın muhtaç olduğu bütün ihtiyaçlarına kadar genişletilmiştir. Bu dileklerden o günün imkânıyla yapılması mümkün olanlar yapım aşamasına geçmiş, ancak o gün için yapılması mümkün olmayanlar zamana bırakılmış ve niçin yapılmamış olduğu da halka anlatılmıştır.⁴³

1946 yılı Türkiye Cumhuriyeti tarihinin dönüm noktalarından biri olmuştur. Çok partili hayata geçilmiş, bunun etkisi her alanda görüldüğü gibi CHP kongrelerine de yansımıştır. 1947 yılı kongresinde altı ok yeniden yorumlanmış ve radikal değişiklikler yapılmıştır. Serbest piyasa ekonomisini savunan DP karşısında CHP uygulamış olduğu devletçilik ilkesini gözden geçirmiştir.⁴⁴ Sadece devletçilik ilkesi değil laiklik ve inkılapçılık ilkeleri de bu durumdan payını almıştır. Ancak laikliğin yumuşatılması yönündeki kararlar parti üyelerinin tepki göstermelerine yol açmıştır.⁴⁵ Devletçilik, inkılapçılık ve laiklik ilkelerinde yapılmaya çalışılan düzenlemeler, Kemalizm'den ödün verilmesi olarak görülmüştür.⁴⁶ Buna karşılık CHP'nin altı ilkesini biraz daha farklı bir yorumla ele alan DP'yi kuranlar, amaçlarının Türkiye'de demokrasiyi geliştirmek olduğunu belirtmiştir. Açıkça belirtmesede yeni kurulan bu partinin amacı CHP'nin nüfuzunu kırmak olmuştur.⁴⁷

17 Mayıs 1948 tarihli CHP İl Kongresi'nde gizli oylama ile yapılan seçimin sonucunda başkanlığa Akşehir Delegatesi B. Mustafa Şeker, ikinci Başkanlığa

---

⁴²Nizamettin Ataker, "CHP Merkez Kaza Kongresi", *Ekekon*, 2 I. Kanun 1943, S. 2137, s. 1.

⁴³Basri Gökçaya, "CHP Kongreleri", *Ekekon*, 7 Eylül 1945, S. 2406, s. 2.

⁴⁴Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985*, 6. Basım, Gerçek yay., İstanbul, 1988, s. 73-64.

⁴⁵Hakkı Uyar, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, 2. Baskı, Boyut yay., İstanbul, 1999, s. 87.

⁴⁶Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, 4. Kitap (Birinci Bölüm) Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938- 14 Mayıs 1950), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999 s. 250.

⁴⁷BCA, 30.1.0.0.0/12.71.9.

Karaman Delegatesi Ziya Göncü, kâtipliklere de Konya Delegatesi Suat Yeşilyurt ve Cihanbeyli delegatesi Ahmet Baran getirilmiştir. Mustafa Şeker'in başkanlığında yapılan kongre oldukça hararetle geçmiştir. Söz alan Kemal Duran tamamıyla halk yardımı ile kurulan hastanenin bugün halka kapalı bulunduğunu, bu durum için Sağlık Bakanı Behçet Uz'a müracaatlarına karşılık "*doktor yoktur kapısına bir kara kilit asınız*" dendiğini şahitlerle ispat edeceğini söylemesi üzerine kongrenin havası değişmiştir. Konya Memleket Hastanesinin halka hizmete açılmamış olmasından dolayı acı acı şikâyetlerde bulunulmuştur. Sağlık işlerinde yaşanan eksiklikler kongrenin ana gündemi haline gelmiştir. Dilekler görüşüldükten sonra üyelerin seçimine geçilmiş ve sorunlara çözüm bulma temennileri ile toplantılara son verilmiştir.⁴⁸

01 Eylül 1949'da başlayan CHP ocak kongreleri Konya halkı tarafından alaka ile takip edilmiş ve görüşmeler sonucunda halkın her türlü ihtiyacı tespit edilmiştir. Halkın en çok istediği ve üzerinde durduğu dilekler arasında yer alan mektep, yol, elektrik, su ve mahalli konularla ilgili sorunlar dinlenmiş, bunlara en yakın zamanda çareler aranmak üzere çalışmalara başlanmıştır. Merkez ilçeye bağlı ocak kongreleri tam bir olgunluk ve sakinlik içinde geçmiştir. Merkez ilçe başkanı Mahmet Abka'nın ve kâtip İbrahim Arazi'nin halka çok büyük yardımları dokunmuştur. Bu yıl ki Ocak kongreleri iyi ve oldukça verimli geçmiştir.⁴⁹

20 Aralık 1949'da yapılan CHP merkez ilçe kongresine Parti Müfettişi Bitlis Milletvekili Muhtar Ertan, İl İdare Kurulu Başkanı Mümtaz Ataman, il idare kurulu üyeleri ve belediye başkanı katılmıştır. Kongrede; mahalle çeşmeleri, bozuk mahalle yolları, elektriksiz mahalleler, Köprübaşı'nda bir çocuk bahçesi inşası, şehrin yeşillendirilmesi, kok kömürü ve mülk suları gibi mevzulardan bahsedilmiştir. Belediye başkanı bu konularla alakalı açıklamalarda bulunmuştur.⁵⁰

27 Aralık 1949'da yapılan CHP İl Kongresinde Milletvekili Adil Binal dilekleri şu 4 noktada toplamıştır:

- Kanun mevzu olan dilekler.
- Esasen el konmuş olan memleket dertleri.

---

⁴⁸*Ekekon*, 17 Nisan 1948, S. 2819, s. 1.

⁴⁹*Ekekon*, 19 Eylül 1949, S. 3021, s. 1.

⁵⁰*Ekekon*, 21 Aralık 1949, S. 3059, s. 1.

-Mahalli ihtiyaçları alakadar eden ve mahalli makamlar tarafından zaten ele alınmış olan dilekler.

-Bilhassa iktisadi münasebetlerimizde ortaya atılan dilekler ki bunlar, yalnız Konya'nın değil, bütün memleketin istekleri.

Son olarak dileklerin yerine getirilmesine çalışılacağı fakat bunun kısa zamanda olmasının mümkün olamayacağı, mali imkânlar ve eleman meselesinin buna mâni olduğundan bahsedilmiştir. Muhsin Adil Binal'ın bu konuşmasından sonra gündem gereğince seçimlere geçilmiş, İl idare kurulu asıl-yedek üyeleri ile kurultaya gidecek delegelerin seçimi yapılmış ve kongre son bulmuştur.⁵¹

Kongrelerde, genellikle partinin ve halkın sorunları görüşülmüş, bunların halledilmesi için izlenmesi gereken yol belirlenerek sorunlar çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır. Halledilemeyen meselelerde ise gerekli makamlara başvurulmuştur. Kongrelerde alınan kararlar, ülke siyasetinde yol haritasını belirlemiştir. Bu açıdan CHP'de kongrelere gereken önemi vermeye çalışmıştır.

1.3. Büyük Millet Meclisi Toplantılarının Ekekon'a Yansımaları

Ülkemizde parlamento geleneği, bütün kurum ve kurallarıyla ancak, Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile başlamıştır. 23 Nisan 1920'de kurulan BMM ile birlikte Türk parlamento tarihi önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra yaşanan siyasi gelişmeler ise parlamenter rejimimizi olgunlaştırmıştır. BMM, kurulduğu günden bugüne, üzerine düşen tarihi sorumluluğu yerine getirmenin gayreti içerisinde olmuştur. Çok partili siyasa hayata geçiş ise meclis'te milli iradenin daha da güçlenmesini sağlamıştır.⁵² Araştırma yıllarımız içinde yer alan meclis çalışmaları II. Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan soğuk savaş dönemlerine denk gelmektedir. Bu dönemde Türkiye, bir yandan Sovyet baskısına maruz kalmış, öte yandan da bu baskıya karşı Batı dünyasında kendisine destek arayışları içerisinde girmiştir. Savaşa girmesek bile savaşın ekonomik etkileri hissedilmiş, yaşanan olumsuzluklar azaltılmaya çalışılmıştır. Böyle bir dönemde meclis'te dış politika konusunda olumlu veya olumsuz farklı alternatifler aranmaya

---

⁵¹Ekekon, 28 Aralık 1949, S. 3062, s. 4.

⁵²Mustafa Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi VIII. Dönem (1946-1950)*, II. Cilt: Denetim Faaliyetleri ve Dış İlişkiler, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yay. No: 146, Ankara, 2012, s. 3.

gerek duyulmadan birlikte hareket edilmiştir.⁵³ Meclis toplantıları çok uzun olmakla birlikte çok çeşitli konuları kapsamaktadır. Biz burada gazetede daha çok yer ayrılan birkaç toplantıya göz atacağız.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, Büyük Millet Meclisinin altıncı seçim devresinin dördüncü toplantı yılı münasebetiyle vermiş olduğu nutukta üç önemli nokta yazarın deyişiyle, gazete sütunlarında büyük bir iftiharla şöyle yer almıştır: *“Ticaretin ve İktisadi faaliyetlerin serbestliğini bahane ederek Milleti soymaya hakkını hiç kimseye, hiç bir zümreye vermemeliyiz. Hırslı politikacıların, Millet iradesi üstünde dahili ve harici bir siyaset yürütmelerine asla müsaade etmeyiz. İstirabı azaltmak, Millet tahammüllünü artırmak, muharebe dışında kalmak ve muharebeye girilirse şerefle ve selamle çıkmak için tek çare, resmi vazife sahiplerine ve en başta Cumhuriyet hükümetine candan yardım etmektir. Acı ile hatırlamalıyız ki milletin iâşe işlerini tanzim etmek yolunda Cumhuriyet hükümetlerinin sarfettikleri gayretlere, iki seneden beri cemiyetimiz tarafından hiç yardım edilmemiştir. Dış siyasette her zamanki yolumuz ahitlerimize, ittifaklarımıza ve dostluklarımıza sadık olarak ve herhangi bir devlete karşı hileli ve saklı fikirli olmaktan dikkatle sakınarak milli emniyet siyasetimizi takip edeceğiz.”* Milli Şef, dünyanın içinde bulunduğu korkunç durumu ifade ettikten sonra her zamankinden daha uyanık olunması gerektiğini ifade etmiştir. Vurgunculuğa müsaade edilmeyeceğini, şiddetle takip edileceğini belirtmiştir. Bulanık suda avlamak isteyen politikacılarında derslerinin verileceğinden ve nihayet en sonunda dış siyasette kurulan dostluklara sadık kalınacağından bahsetmiştir.⁵⁴

1943 yılı seçimlerinin ardından meclisten 425 oy alarak başbakan olan Şükrü Saraçoğlu, 17 Mart'ta yapılan BMM toplantısında kabinenin iş programını belirten beyannamesini okumuştur. Hükümetin iç ve dış politikasının ana hatlarını izah eden beyanname, meclisin onayını almıştır. Kendisine bulunulan itimada teşekkürde bulunan Başbakan kürsüye çıkarak şunları söylemiştir: *“Önümüz görünen ve görünmeyen tehlikelerle doludur. Fakat biz bu tehlikelerin hepsini yeneceğiz, çünkü bu itimat meselesinde olduğu gibi devlet ve millet işlerinde de elele verilecek olursa bu kuvvetin önünde yere serilmeyecek zorluk yoktur.”*⁵⁵ Saraçoğlu, yapmış olduğu

---

⁵³Mustafa Çufalı, a.g.e. , s. 7.

⁵⁴M. Muhlis Koner, “Milli Şefimizin Yüksek Nutukları”, Ekekon, 5 II. Teşrin 1942, S. 1974, s. 1.

⁵⁵Ekekon, 18 Mart 1943, S. 2028, s. 1.

konuşma ile sıkıntılara karşı birlikte hareket etmenin önemini bir kez daha vurgulamıştır.

17 Mayıs 1943'te toplanan BMM'de Bolu Milletvekili Fethi Okyar'ın vefat ettiğini bildiren tezkere okunmuş ve merhumun hatırasına saygı için iki dakika ayakta durulmuştur. Saygı duruşundan sonra 1943 yılı mali bütçesi görüşülmüş, bazı devlet memurlarının maaşlarıyla ilgili değişiklikler yapılmıştır. Devlet elindeki arazinin topraksız köylülere dağıtılmasıyla alakalı kanunun görüşülmesi ve 1943 mali yılı bütçesinin müzakeresinin daha sonra görüşülmesine karar verilerek toplantı bitirilmiştir.⁵⁶

BMM Abdulhalik Renda'nın reisliğinde yapılan 2 Ağustos 1944 tarihli toplantısında Başbakan Şükrü Saraçoğlu şunları söylemiştir: *“Cumhuriyetimiz 21. senesini doldurmak üzeredir. Bu geçen yıllara bir göz atacak olursak bunların ayrı ayrı her birinin memleketimiz ve milletimiz için hayırlı olan mesut eserlerle dolu olduğunu görürsünüz. Bu kadar kısa sürede sağlam eserler kurmamızdaki sır Atatürk'ün bir vecize olarak ifade ettiği 'Yurtta sulh, dünyada sulh' esasına inanmış ve bu hareketi, geçmek istediğimiz şu çetin yolun ucunda parlak bir ışık görmüş olmamızdır. Türkiye, yaşanan büyük harpte, milletler arası barışı sağlamak için uğraşan iyi siyasetli memleketler arasında ön saftadır. Hep beraber oldukça ve hep beraber çalıştıkça yenemeyeceğimiz zorluk yoktur. Bu memleketin mesut olamaması için kim ne yaparsa yapsın bilekleri kırılacak ve biz behemehâl mukadderatın çizdiği mesut gayeye hep beraber varacağız.”*⁵⁷ Hükümet'in savaşa girmemek için uygulamış olduğu barış siyasetinde ne kadar başarılı olduğu bu cümlelerle özetlenmiştir.

BMM'de II. Dünya Savaşı ve etkileri ile alakalı konular ana gündem olsa da farklı konular da görüşülmüştür. Örneğin 10 Ocak 1945'de Refet Canitez'in başkanlığında yapılan toplantıda, İzmir mebusu Şükrü Saraçoğlu ve 222 arkadaşının Anayasa kanunundaki yabancı sözlerin Türkçe karşılıklarla değiştirilmesiyle alakalı teklifleri ile Erzincan mebusu Behçet Kemal Çağlar'ın bazı ay adlarının değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi kabul edilmiştir.⁵⁸

23 Şubat 1945'de toplanan BMM'de konuşma yapan Dışişleri Bakanı Hasan

---

⁵⁶Ekekon, 18 Mayıs 1943, S. 2054, s. 1.

⁵⁷Ekekon, 3 Ağustos 1944, S. 2239, s. 1.

⁵⁸Ekekon, 11 Ocak 1945, S. 2304, s. 1.

Saka, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Beyannamesine katılması hakkındaki hükümet teklifini meclisin onayına arz etmiştir. Teklif 400 üyenin oy birliğiyle kabul edilmiştir.⁵⁹

BMM'nin 12 Haziran 1946 tarihinde yapılan toplantısında ise il genel meclisleri seçiminin tek dereceli yapılması hakkındaki tasarı kabul edildikten sonra Üniversite Kanunu hakkındaki müzakerelere devam edilmiştir. Kanun maddesi 14. maddeye kadar onaylanmış ve 14. madde üzerinde geçen tartışmalardan sonra tasarı encümenine geri verilmiştir.⁶⁰

21 Temmuz 1946'da yapılan milletvekilleri seçimini CHP kazanmış ve 7 Ağustos 1946'da BMM ilk toplantısını yapmıştır. Bu toplantıda İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olmuş, meclis başkanlığına ise General Kazım Karabekir seçilmiştir. Kabinede ise Şükrü Saraçoğlu çekilmiş, yeni kabineyi Recep Peker kurmuştur.⁶¹ Peker, 14 Ağustos 1946'da yaptığı konuşmasında; *“Eğer tutacağımız hizmet yolunu tasvip ederek bizi güveninize layık bulursanız ve daha sonraki çalışma devrinde de Hükümeti yardımlarınızdan mahrum bırakmazsanız bütün kuvvet ve irademizi kullanarak birbirini ardından başarılı hedeflere varacağımıza inanıyoruz.”* diyerek herkesin güvenini kazanmaya çalışmıştır.⁶² Daha sonra muhalefet adına konuşma yapan Adnan Menderes, ilk olarak demokrasi üzerinde durmuştur. İktidar partisinin seçimden önce demokrasinin geliştirilmesi konusunda elinden geleni yapmayı, özgürlükleri kısıtlayan kanunları kaldırmayı vaat etmesine rağmen seçimlerde ve sonrasında gerekeni yapmadığını ileri sürerek salonu terk etmiştir.⁶³ Menderes'in bu tavrı iktidar partisi tarafından ağır bir şekilde eleştirilmiştir. Görüşmelerin sonundan ise, 431 milletvekilinin katılıp 30 milletvekilinin katılmadığı oylamada, 53 ret oyuna karşılık 378 kabul oyuyla Peker hükümeti güvenoyu almıştır.⁶⁴

1947 yılında Peker'in sağlık durumunu gerekçe göstererek istifasının ardından Hasan Saka hükümeti, kurulmuştur. 1949 yılında hükümette yaşanan kriz nedeniyle Saka Hükümeti yerine Şemsettin Günaltay, yeni hükümeti kurmuştur. 1950'de ise CHP'li Konya Milletvekili Tefik Fikret Sılay ve Trabzon Milletvekili Faik Ahmet

---

⁵⁹Ekekon, 24 Şubat 1945, S. 2323, s. 1.

⁶⁰Ekekon, 12 Haziran 1946, S. 2525, s. 1.

⁶¹Ekekon, 7 Ağustos 1946, S. 2549, s. 1.

⁶²T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 1, Birleşim 3, (14.08.1946), s. 27-37.

⁶³T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 1, Birleşim 3, (14.08.1946), s. 59-60.

⁶⁴T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 1, Birleşim 3, (14.08.1946), s. 70-71.

Barutçu'nun önergesiyle seçimlerin 14 Mayıs 1950 yılında yenilenmesi kararlaştırılmış ve böylece TBMM VIII. dönem çalışmalarına son verilmiştir.⁶⁵

1.3.1. Şehrin Önemli Şahsiyetlerinden Muhlis Koner (1886-1957)

Muhlis Koner, 17 Mayıs 1886 tarihinde Konya'da doğmuştur. Babası Rüştü Efendi, Annesi Şerife Emine Hanım'dır. Babasını küçük yaşlarda kaybettiği için annesinin ve dayısının himayesinde yetişmiştir. Hem Osmanlı döneminde yaşamış hem de Cumhuriyet döneminde önemli görevler üstelenmiş, bu iki dönem arasında köprü vazifesi gören, ender şahsiyetlerdendir. Sıbyan Mektebinde okuyan Muhlis Bey, Rüştüye ve İdadi tahsilinden sonra bazı memuriyet işlerinde çalışmıştır. Hukuk Mektebinden beklediği hazzı alamayınca mezun olamadan buradan ayrılmıştır. Uzun yıllar Konya Lisesinde ve diğer okullarda Fransızca, psikoloji, sosyoloji, felsefe, edebiyat ve mantık gibi dersler vererek çok sevdiği öğretmenlik mesleğini icra etmiştir.⁶⁶

Muhlis Bey, Konya'da yayımlanan başta Babalık olmak üzere, *Öğüt*, *Ekekon*, *Yeni Konya*, *Yeni Meram* gibi gazetelerde çok çeşitli konularda sayısız yazı kaleme almış ve Selçuk isimli bir gazete çıkararak, gazetenin başyazarlığını üstlenmiştir.⁶⁷ Kendisi için ölene kadar kalemını hiç elinden düşürmemistir de diyebiliriz.

Bir dönem Konya'da Halkevi Reisliği de yapan Muhlis Koner 1946 yılında Belediye Başkanı seçilmiştir. Koner'in başkan seçilmesi *Ekekon*'da şu şekilde yankı bulmuştur: *“Uzun yıllardan sonra onu şehrin belediye başkanı olarak görüyoruz. Onun bir zamanlar cesaret ve hatta cüretle başardığı işlere bu defa, olgun şahsiyeti ile gösterişsiz, fakat esaslı hizmetler ilave edeceğine şüphemiz yoktur. Muhlis Koner, saatin çaldığı renkli ve düzgün çizgilerden sonra giriştiği çetin ve yorucu çalışmalarıyla isbat etmiş bir mücadele ve enerji cihazıdır. Mesul olmadığımız cesareti gösteremeyenlere korkak dediğimiz gibi, malik olamadığımızı gösterenlere de cesur deriz. O, cesur ve korkak olmasını bilenlerdendir. Konya, onun bu iki vasfından da hizmet görecektir. Muhlis Koner'i yakından tanıyanların ondan umduklarını beklemekte hakları vardır.”*⁶⁸ Bu yazıdan anlaşılacağı üzere Koner işten

⁶⁵T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 8, Toplantı 4, Cilt 25, Birleşim 72, (24.03.1950), s. 1038-1046.

⁶⁶Mehmet Ali Uz, *Konya Kültürüne Hizmet Edenler*, Konya Büyükşehir Belediyesi Yay., Konya 2003, s. 57.

⁶⁷Necmi Uyanık ve Vahdi Alanya, “CHP'den DP'ye Konya Belediye Başkanları Faaliyetleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya, 2014, S.36, s. 168.

⁶⁸M. N. Güntel, “Muhlis Koner”, *Ekekon*, 21 Haziran 1946, S. 2529, s. 1.

anlayan çalışkan, mücadaleci, fedakâr ve halkın beklentilerini karşılayabilecek birisidir.

Muhlis Koner'in belediye başkanlığı yaptığı yıllar, II. Dünya Savaşı sonrası zamanları içine aldığı için zor zamanlar olmuştur. Bu dönemde her ne kadar savaşa girmemiş olsakda ülkedeki ekonomik ve sosyal buhranlardan Konya şehri de nasibini almıştır. Bu durum Koner için birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Gazetede kendisi hakkında sık sık eleştiri haberleri çıkmış o da bunlara gerek Selçuk gazetesi aracılığıyla gerekse uygun yollarla cevap vermekten çekinmemiştir.

“Konya’da Belediye Var mı, Yok mu?” başlıklı yazıda ağır eleştirilere uğrayan Koner hakkında şunlar söylenmiştir: “*Konya Belediye işlerindeki genel idare zaafı yalnız yakından ilgisi olanları değil, artık çocukları bile meşgul eden bir mevzu olduğundan biz Belediye Meclisinin esaslı işlere girişerek köklü ıslahatlar yapmasından yanayız. Bizi ıslahat yapılması düşüncesine sevk eden nedenleri birer birer bildirmeyi vazife olarak gördük. Bu vazifemizi yerine getirirken, örneğin otomobilini hususi işlerde kullanma, saat satılması gibi mevzuları ikinci derecede önemli bulup değinmemeye tercih ediyoruz...*” Daha sonra ise şehrin elektrik sorunundan, içme suyunun idaresiz kullanımından doğan sıkıntılardan, gıda maddelerinin kontrolsüzlüğünden dert yanılmıştır.⁶⁹ Tüm bunlar anlatılırken diyebiliriz ki Muhlis Koner, gazetenin yazarı tarafından görevinde başarısız ve yetersiz olarak görülmüştür. Muhlis Bey ise bu yazılara cevap vermekte gecikmemiş eleştirelerin gerçeği yansıtmadığını anlatan belgeler sunmuştur.⁷⁰

1947 yılının sonlarına gelindiğinde ise Muhlis Koner'in çabaları ile sorunlara bir kısım çözümler getirilmiştir. İstasyon civarındaki yeni elektrik santrali ihale edilmiş, Alaeddin Tepesine çocuk bahçesi yapımına başlanmış, Alaeddin Tepesine dikilecek ağaçlar tedarik edilmiştir.⁷¹ 26 Haziran 1949 tarihinde açılışı yapılan elektrik santrali Konya'nın bu konudaki sorununu önemli ölçüde halletmiştir. Bu sefer bu durum gazetede “*Konya'nın Gözü Aydın, Belediye İlk Başarısını Verdi*” şeklinde haber olmuştur.⁷²

---

⁶⁹Ekekon, 3 Eylül 1947, S. 2710, s. 1-4.

⁷⁰ Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel (Süntar)Akhan, İlk Dönem Halkevlerinin Eğitim Faaliyetleri “Konya Halkevi Örneği”, *Karadeniz Araştırmaları*, 2011, S. 29, s. 68.

⁷¹Ekekon, 12 Aralık 1947, S. 2741, s. 2.

⁷²Ekekon, 27 Haziran 1949, S. 2988, s. 1.

1950 yılına gelindiğinde Muhlis Koner, milletvekilliği için adaylığını koymuş bu sebeple görevinden istifa etmiştir. Koner'den açılan belediye başkanlığı için belediye meclisi salonunda, en yaşlı üye İbrahim Turhan'nın başkanlığında seçim yapılmış ve başkanlığa ittifakla 6 Nisan 1950'de Samet Kuzucu seçilmiştir. Kürsüye gelen Samet Kuzucu, üyelerin gösterdiği itimada teşekkür etmiştir.⁷³ Muhlis Bey ise kendisini *Mesnevi* çalışmalarına vermiş, yaklaşık sekiz yıl uğraştıktan sonra *Mesnevi'nin Özü* adlı eserini ortaya çıkarmıştır.

Diğer eserleri ise şunlardır:

1-Görüşlerim: Bu kitapta güzel sanatlar, ahlak, hukuk ve ilim alanındaki görüşlerini dile getirmiştir.

3-Ayaşlı Şakir: Konya'da öğretmenlik yapmış Şakir Bey hakkında yapılmış bir incelemedir.

4-Anadolu Kadınları: Tiyatro alanında yazılmış bir eserdir.

5-Konya ve Rehberi: Konya'nın eski eserleri hakkında bilgi vermektedir.

6- Maarif: Eğitim hakkında konuları içerir.⁷⁴

21 Ekim 1957 tarihinde vefat eden Muhlis Koner, genç yaşlarından itibaren çeşitli konularda eserler veren, makaleler yayınlayan, binlerce öğrenci yetiştiren ve ülkesi için hizmetten çekinmeyen, Konya münevverlerinden biri olarak hafızalarda yer edinmiştir.

1.4. CHP Faaliyetleri Olarak Halkevleri

19 Şubat 1932 tarihinde Konya'da “dokuz kol faaliyeti” ile hizmete başlayan Konya Halkevi, 19 yıl boyunca Konya halkına, başta eğitim olmak üzere, hemen her alanda hizmet vermiştir.

Konya Halkevi'nin eğitim hayatında en büyük hizmeti, hiç şüphesiz, Konya Dergisi olmuştur. “*Bu dergi Türkiye içinde ve dış memleketlerde devamlı ve meraklı okuyuculara mâlik olmakla, yalnız bölge halkına değil, pek çok insana ulaşmış*”⁷⁵ eğitim ağını genişletmiştir. Konya dergisi “*Ün ve Taşpınar ile birlikte Ülkü'den sonra en uzun süre yayın hayatını devam ettiren ve bu üç dergi gibi en uzun süre*

⁷³Ekekon 6 Nisan 1950, S. 3124, s. 1.

⁷⁴Özgen Küçük Koner,” M. Muhlis Koner”, Konya Ansiklopedisi, C:5, s. 213.

⁷⁵ Naci Kum, “Basın ve Yayında”, Yeni Konya, 5 Eylül 1949.

yayınlanan *Halkevi dergilerinden biri olmuştur.*⁷⁶ Konya Dergisi ilk sayısından itibaren tarih, folklor, dil, edebiyat, etnografya, coğrafya, arkeoloji, jeoloji ve Türk tarihi alanlarında aranılır bir kaynak durumuna gelmiştir.

Halkevlerinin temel amaçlarından birisi Cumhuriyet'in getirdiği değerlerin halka açıklanması ve benimsetilmesi şeklinde olmuştur. Böylece laik ve modern bir toplumun kurulması ve örgütlenmesinde halkevlerine büyük görevler düşmüştür. Bir yıl içerisinde halkevlerinin okuyucusu 1.500.000'u bulmuş, 500.000 kişi halkevlerindeki toplantılara katılmış ve 375 konser verilmiştir.

CHP'nin en önemli kültür kurumu olan halkevlerinin şüphesiz tek ülküsü halk terbiyesidir.⁷⁷ Bu konuda çeşitli faaliyetlerle halka ulaşmaya çalışan parti temsil şubesi'ne ayrı bir önem vermiştir. Temsil Şubesi'ne verilen önemi halkevlerinin açılış töreninde Reşit Galip Bey şu şekilde ifade etmektedir: “ *Halkevleri temsil şubelerini bu teşkilatın en mühim vazife cihazlarından biri sayıyoruz. Halkevi sahnesi, bir milli kültür mektebi olacaktır. Orda çalışanlar milli müdafaa için emek veren mücahitler sayılacaktır. Memleketimizde kitap, gazete, mecmua gibi neşir vasıtalarının yayılış sırlarını pek dar buluyor, nutuklar ve konferanslar ise bilirsiniz ki çok daha mütevazı nispetlerde muhatap bulunuyor. Ankara'da beş gün zarfında 6000 kişinin dinlediği “Akın” temsili verilmesinden edindiğimiz tecrübe göstermiştir ki, her zaman için ve her halde daha birçok zaman için, fakat bilhassa bugün için memleketimizde en iyi, en güzel ve en faydalı neşir vasıtası temsilidir.*”⁷⁸

Temsil Şubesi'nin temel görevi, tiyatro sevgisini aşlamak ve insanlar arasında yayılmasını temin etmek olan bu şube, Türkiye' de tiyatro zevkinin artmasının ve gönülllerdeki yerini almasının yanında ulusal çapta icra edilen piyeslerle halkın eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi açısından faaliyet göstermiştir.⁷⁹

Konya Halkevi'nin eğitim alanında kuvvet bulduğu bir başka dal ise konferanslar olmuştur. Konferanslar ilk zamanlar halkı çekmekte zorlanmış, müsamere ve müzik gibi faaliyetlerle ilgi çekici hâle getirilmeye çalışılmıştır. Fakat konferansların değeri, halk için eğitim ve kültür seviyeleri ilerledikçe değişmiş

---

⁷⁶ Nurettin Güz, *Halkevleri Dergileri (1932–1950), İletişim Dizisi No:1*, Ankara,1995, s.89. (Adı geçen dergilerden Ün Isparta'nın, Taşpınar Afyon'un çıkarmış olduğu dergilerdir.)

⁷⁷M.Muhlis Koner “Halkevlerimizin Ehemmiyetle Dikkat Nazarına Arz olunur”, Konya, S.57, Temmuz 1943, s.2.

⁷⁸Yasemin Doğaner, “Atatürk İnkılabının Yerleşmesinde Halkevlerinin Rolü”, *Kök Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S.2, Güz 2000, s.88.

⁷⁹Mehmet Bilir, “Aydınlanma Sürecinde Halkevleri”, *Eğitim Bilim Toplum*, C.1, S.4, Ankara, Güz 2003, s.59.

konferanslar sıkıcı olmaktan çıkmış başlı başına alâka toplayan, kalabalığı çeken ve telkin vazifesini yapan bir unsur hâline gelmiştir. Bu konuda Ziya Çalık şöyle söylemektedir: “İlk zamanlarda yalnız Halkevi reislerinin ve mahdut elemanların söz almakta olduğu görülmüş; fakat gitgide konferansların sayısı ile birlikte konferansçıların adedi artmış, Halkevleri her bilgili ve imanlı vatandaşın konuştuğu kürsü durumunu almıştır.”⁸⁰

Faaliyet hayatı boyunca temsil şubeleri amatör olmakla birlikte yetiştirilmek istenen inkılâp kültürünün topluma iletilmesinde önemli bir görevi yerine getirmiştir. Giyinişi, davranışı, eğitimi ve görgüsüyle tamamen çağdaş bir insan tipi yaratmayı amaçlayan ve bunu da toplumun bünyesinde bu yolla enjekte eden bir yaklaşım sergilemektedir.⁸¹

Konya Halkevi'nin eğitim faaliyetlerinin vazgeçilmez unsurunu ise fedakârca, para bile almadan çalışan öğretmenleri oluşturmuştur. Yurt çapında büyük bir kalkınma hamlesine giren Halkevleri, öğretmenlerinden aldığı kuvvetle amaçladığı kültürel kalkınmayı başarıya yolunda önemli mesafeler kaydetmiştir. Öğretmenler sayesinde, “müzik, yazı, temizlik, intizam, okuma cidden yüksek bir dereceye ulaşmış, halk psikolojisini iyi kavramış olan bu kıymetli unsurlar pek çok alanda fevkalâde şekilde muvaffak olmuşlardır.”⁸²

Halkevlerinin Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolunda ve diğer kollarında başarıyla hizmet veren öğretmenler, halkı kültürel ve sosyal açıdan en üst seviyeye getirmek amacıyla yola çıkmışlardır. Halk, hizmet aldıkları Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolu'nda kısa sürede büyük başarılar elde etmiş cehaletten aydınlığa çıktığı bu yolda eğitimin, eğitimcinin ve eğitim kurumlarının değerini kavramıştır. Yeni Konya Gazetesi'nde bu konuyu vurgulayan Hüsnü Çınar, dershane ve kursların başarılarının altını çizerken, tek sorunun maddî destek olduğunu belirtmiştir. Çınar makalesinde Konya Halkevi'nin verdiği eğitim hizmetinin, Konya için önemini şu şekilde dile getirmiştir:

“Bir milletin medeniyet yolunda ilerlemesi, devlet mekanizmasının bütün sahalarda lazım olan terakkiyi gösterebilmesi için; her şeyden önce o milleti meydana getiren fertlerin kültür bakımından yüksek seviyeye erişmesi lâzımdır. Bu

---

⁸⁰ CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s.4.

⁸¹ Yasemin Doğaner, “a.g.m.”,s.92.

⁸² Ziya Çalık, “Eğitmenler”, Ekekon, 15 Şubat 1940.

gaye uğrunda her sahada açılan okullarda istenilen kültürü verebilmek için gayret sarf edilmektedir. Bununla beraber kültürel seviyeyi yükseltmek için eksik bir tarafımız göze çarpmaktadır. Bir kısım halkımız ve okumak imkânını bulamamış birçok gençlerimiz cahildirler. Bu okuma yazma bilmeyenlerin, okullara gidemeyeceğini göz önüne getirecek olursak, bunlara kültür sağlamak imkânını düşünmek icap eder. İşte bu bakımdan en faydalı usûl yer yer halk öğretmenleri çıkararak bu zümreye okuma yazmayı öğretmektir. Bu bakımdan kendi çevremizde yapılan teşebbüsleri araştırmayı düşündüm ve öğrendim ki, aynı gaye ile içtimâî seviyemizin yükselmesi için Konya Halkevi (Halk dershaneleri) ismi altında, cezaevinde A ve B sınıfları halinde Halk dershanelerini faaliyete geçirmiştir.”⁸³

Çınar makalesinde ayrıca, Konya Halkevi’nin açtığı kurslarda 1948– 1949 yılında ilkokul öğretmenleri idaresinde açılan bu kurslar neticesinde 330 erkeğin ve 43 kadının okuma ve yazma öğrendiğine işaret etmiştir.

Konya Halkevi şubeleri, yurt çapında açılan diğer halkevleri gibi Halk Dershaneleri ve Kursları çalışmalarıyla memlekete çok faydalı hizmetler vermiştir. Halkevlerinin çalışma talimatnamesi ve programlarına göre açılan dersane ve kurslar hem okuyan gençlerin hem de okul dışında kalmış vatandaşların okulu durumunu almıştır.

Anadolu’daki en faal Halkevlerinden biri olan Konya Halkevi, zaman zaman açtığı meslek ve dil kurslarıyla Konya halkının eğitiminde önemli bir hizmet vermiştir.

Konya Halkevi, bu yıl içerisinde ayrıca “*Daktilo ve Muallimlere mahsus terbiye kursları*”⁸⁴ açmıştır.

Konya Halkevi 1934 yılında ise, modern musikî derslerine devam etmiş

35 öğrenciye Güzel Sanatlar Şubesi muntazam olarak ders vermiştir⁸⁵. Ayrıca Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Fransızca, Almanca, daktilo ve muhasebe kursları, hapishanede bulunan mahkûmlara okuma-yazma kursu açmıştır. Kursların öğrenci sayısının 100 olduğu⁸⁶ da kaydedilmiştir.

---

⁸³ Hüsnü Çınar, “Halkevi Dershaneleri ve Dil Kursları”, Yeni Konya, 11 Eylül 1949.

⁸⁴ Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları, s. 56.

⁸⁵ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları, s. 70.

⁸⁶ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları s.71.

Konya Halkevi 1935 yılında dört ulus dershanesinde 178 kişiyi okutmuş, üç kurs açmış, 109 kişiyi yetiştirmiştir⁸⁷. Halkevinin verdiği derslerin sayısı 53, derslere devam edenlerin sayısı ise 327⁸⁸ olarak kaydedilmiştir. Halkevinin açtığı kurslar ise Lisan Kursları (Almanca ve Fransızca), daktilo ve muhasebedir. Halkevi bu kursları, binasının yetersiz olmasından dolayı Gazi İlkokulu'nda vermiştir⁸⁹.

Konya Halkevi'nin kurs faaliyetleri tüm hızıyla 1945 yılında da devam etmiştir. 1944 yılında halk dershanelerinden Kasım ayında mezun olan öğrencilerden sonra açılan yeni kurs, 1945 Mart ayı içinde bitmiş, kurstan 418 öğrenci başarıyla mezun olmuştur⁹⁰. Bu mezuniyet basında geniş şekilde yer almış ve büyük takdir toplamıştır. 1945 yılı Haziran ayında ayrıca sanat kursu etkinlikleri başlamıştır. Küçük sanatlara dair teknik bilgiler vermek üzere demircilik, tesviyecilik, marangozluk dallarında süresi 6–12 ay arasında değişen üç kurs açılmıştır⁹¹. Temmuz ayı içerisinde ise orta tahsil öğrencileri için matematik ve Fransızca kursları açılmış; resim kursunun ise hazırlıklarına girişilmiştir⁹². 1945 kişi açılan diğer kurslar ise kimya ve tabiiye kursları olmuş öğrenci sayısının ise oldukça fazla olduğu bildirilmiştir⁹³. Bu yılın kasım ayında millî saz kursu açılmıştır⁹⁴. Yılın son ayında saz kursunun devam ettiği bildirilmiş A ve B olmak üzere cezaevine iki okuma-yazma kursunun açılacağı ilan edilmiştir⁹⁵. Cezaevindeki bu kurslara 200 kişi kayıt olmuştur⁹⁶.

Konya Halkevi faaliyete geçtiği zamanda beri hayata geçirdiği çalışmalarla az bir zamanda halkın teveccühünü elde etmiş ve diğer halkevleri tarafından takip edilen bir kurum haline gelmiştir. Konya Halkevi'nin hayata geçirdiği faaliyetlerden birisi halkevi tarafından hazırlanan belirli günler ve haftaların kutlanmasıdır. Bunun yanında diğer bir faaliyet ise tarihte önemli olarak bilinen kişiler adına düzenlenen anma geceleridir. Hayata geçirilen tüm faaliyetlerin esas amacı yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının düşünce dünyalarında yeni bir devrim meydana

---

⁸⁷ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları, s. 72.

⁸⁸ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları, s.237.

⁸⁹ Tahir Kurşun, "Halkevi Binası", Yeni Ses, 13 Eylül 1935.

⁹⁰ Konya, Birinci Kanun 1944, Ocak, Şubat, Mart 1945, S.74–75–76–77, s.63.

⁹¹ Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan, a.g.m., s.74.

⁹² Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan, a.g.m., s.74.

⁹³ Ekekon, 21 Kasım 1945.

⁹⁴ Hüsnü Çınar, "Halkevi Dershaneleri ve Dil Kursları", Yeni Konya, 11 Eylül 1949.

⁹⁵ Hüsnü Çınar, "Halkevi Dershaneleri ve Dil Kursları", Yeni Konya, 11 Eylül 1949.

⁹⁶ Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan, a.g.m., s.74.

getirmektedir. Açılışının ardından faaliyetlerine başlayan Konya Halkevi “halkinevi” olma adına çok fazla çaba harcamıştır. Dokuz şubesiyle birlikte halka hizmet veren bu kültür ve eğitim yuvasıkesinlikle halkın eğitilmesine fazlasıyla önem vermiştir.

1.5.Dörtlü Taktir

Eski Dışişleri Bakanlarından Tevfik Rüştü Aras, evinde yaptığı toplantılarda, Emin Sazak, Adnan Menderes ve Fuad Köprülü’yü, İsmet Paşa’nın Millî Şeflik rejimine karşı çıkmaya davet etmişti. Aras, bir parti kurulmasını istemiştir. Bu toplantılara daha sonraları Celal Bayar ve Refik Koraltan da katılmaya başlamış ve böylece Dörtlü Taktir’in hazırlık çalışmaları başlamıştır. CHP’de muhalefet etmekten çekinmeyen Hikmet Bayur ise düşünmek için zaman istemiş ancak zaman olmadığı hatırlatılınca taktiri imzalamaktan vazgeçmiştir.⁹⁷

Dörtlü Önerge, 7 Haziran 1945 tarihinde Fuad Köprülü tarafından TBMM Başkanı Kazım Özalp’e verilmiş, partide ıslahat yapılmasını istediklerini belirtmiş, partiden ayrılma gibi bir niyetlerinin olmadığını söylemiştir. Dörtlü Önerge; CHP içinde ıslahat yapılmasını isteyen siyasi ultiatom niteliği taşıyordu. Dörtlü Önerge’de;

- Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk kuruluş yıllarından itibaren demokrasi esaslarına inanmış ve bunu demokratik bir anayasa ile kanıtlamış olduğu

- Bu Anayasa’nın tanıdığı haklardan yararlanılarak hükümeti denetlemek amacı ile çok partili hayata geçmek için yapılmış olan denemelerin amaca ulaşmadığı,

- İkinci Dünya Savaşı’nın olumsuz şartları nedeniyle ülkemizde siyasi hak ve hürriyetlerin kısıtlandığı ancak bu olağanüstü şartların bugün ortadan kalktığı, ulusun demokratik bir siyasi rejim istediği vurgulanmıştır.⁹⁸

Dörtlü Önerge, CHP Grubunun toplantısına tartışmaya açılmış ve önerge sahiplerine sert eleştiriler yöneltilmiştir. Önerge, hazırlayıcıları dışındaki CHP’liler tarafından ret oyu almıştır.

Dörtlü Önerge, çok partili hayata geçilmesinde bir başlangıç olması bakımından önemlidir. Dörtlü Önerge’yi hazırlayanların, ayrılıp parti kurma niyetinde olup

---

⁹⁷Mustafa Albayrak, Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960),Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004, s.44.

⁹⁸ Cumhuriyet Ansiklopedisi, s. 74.

olmadıkları siyasi tarihimizde hala tartışma konusudur. Kimilerine göre amaçları ayrılıp parti kurmak, kimilerine göre ise tamamen ıslahat yapılmasını sağlamaktır. Sonuçta bu önerge sahipleri başlangıçta meclisten çok yandaş bulamasalar da bir süre sonra halk içinde adeta yıldızları parlayacaktır.

1.6. Demokrat Parti'nin Kurulması ve Çok Partili Hayata Geçişin Getirdikleri

Dörtlü Takrir'den sonra, önerge sahiplerine CHP içinden önemli tepkiler gelmeye başlamıştır. Gerçekte bu tepkiler Dörtler'i ve CHP içindeki muhalefeti tasfiye etmeye yöneliktir. Albayrak'a göre tepkilerin kökeninde, Dörtler'i bir muhalefet partisi kurmak zorunda bırakmak vardır.⁹⁹ Ancak, ilk muhalefet partisinin Dörtler tarafından kurulması beklenirken, Dörtlerden önce davranan iş adamı Nuri Demirağ, 7 Temmuz 1945'te dönemin ilk muhalefet partisi olan "Millî Kalkınma Partisi"ni kurmuştur. Ancak yeni parti beklenen ilgiyi görmemiştir. Çünkü bütün gözler Dörtler'e çevrilmiştir.

Dörtler'den Fuad Köprülü ve Adnan Menderes, Vatan Gazetesi'ndeki yazılarından dolayı CHP'den ihraç edilmiş, bu gelişmeleri dikkatle izleyen Bayar, Basın Yasası'nda özgürlüğü sınırlayan maddelerin değişmesi için meclise verdiği yasa tasarısının reddedilmesini bahane ederek istifa etmiş, Koraltan da, Köprülü ve Menderes'in partiden çıkarılmalarını eleştiren bir açıklaması nedeniyle partiden çıkarılmıştır. Böylelikle "Dörtlü Takrir" sahiplerinin CHP ile hukuki bağları kopmuştur.

Dörtlü Takrir sahipleri, muhalefet partisi kurma girişimlerine, Köprülü ve Menderes'in CHP'den çıkarılmasından sonra başlamışlardır. Celal Bayar ile konuşarak kurulacak partinin lideri olması için ikna etmeye çalışmışlardır. Muhalefet partisinin kurulma çalışmaları 1946 yılı Ocak ayında tamamlanmış, Bayar 4 Ocak günü bir basın toplantısı düzenleyerek Partinin ismini "Demokrat Parti" olarak açıklamıştır.¹⁰⁰ 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'nin kurucuları Bayar, Menderes, Köprülü ve Koraltan, parti genel merkezinde bir basın toplantısı düzenleyerek partinin programı ve amaçları hakkında kamuoyuna bilgi vermişlerdir. Partinin başkanlığına Celal Bayar seçilmiştir.

---

⁹⁹ Mustafa Albayrak, Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960), Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004 s.53.

¹⁰⁰ Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi, 4. Kitap (Birinci Bölüm) Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938- 14 Mayıs 1950), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999, s.220.

CHP'liler yeni parti ile kendi partileri arasında önemli bir farklılık olmadığını savunmuşlar ve DP'yi bir kontrol partisi olarak görmüş ve göstermeye çalışmışlardır. Ancak CHP'nin bu propagandası DP'nin ününe zarar vermeye başlamıştı ki ¹⁰¹; Menderes “*Biz aynı partinin birbirini devam eden hükümetlerinden değiliz. Millet iradesi ile gelen bir partiyiz.*” diyerek CHP ile kendi iktidarı arasında kalın bir çizgi çekmiştir.¹⁰²

Parti liderleri arasındaki ilişkiler 1946'dan 1950'ye kadar, arada bir gerginlikler yaşanmasına rağmen olumlu seyir izlemiştir. Vatandaşların hükümeti tenkit etme hakkının demokrasinin temel şartını oluşturduğunu CHP zamanla anlamış ve zaman zaman normalin sınırlarını aşan eleştirilere müsamaha göstererek muhalefetin isteklerine boyun eğmiştir.

CHP, DP'nin kısa sürede halkın gözünde itibar kazandığını görmüş ve kendi içinde bir takım değişikliklere gitmiştir. 10 Mayıs'ta olağanüstü bir kongre toplamış, bu kongrede İnönü'ye verilen “Millî Şef” ve “Değişmez Başkan” unvanları kaldırılmış, sınıflar üstü bir parti olduğu imajını vermeye çalışmıştır.¹⁰³ DP'nin kamuoyunda başarı göstermesi sonucunda CHP, laiklik karşısında da daha liberal bir tutum takınmış ve ilkokul programlarına isteğe bağlı din dersi konulması, hacca gidecekler için döviz tahsis edilmesi, İmam- Hatip kurslarının açılması ve İlahiyat Fakültesi açılmasının programa konması gibi dini konularda halka yönelik bazı girişimlerde bulunmuştur.¹⁰⁴

Kuruluşundan çok kısa bir süre sonra DP'nin kuvvetlenmesi CHP'yi telaşlandırmış ve CHP Hükümeti 1947'de değil 1946'da genel seçimlere gitmek kararı almıştır. 21 Temmuz 1946'daki seçimlerden, henüz ülke genelinde teşkilatlanmasını tamamlayamayan DP, yenilgi ile çıkmıştı. Aslında parti içerisinde ve basında bu seçimlere girilip girilmemesi uzun uzun tartışılmıştır. Sonuçta, partinin yasal anlamda kamuoyuna mal edilebilmesi için, seçimlere girilmesine karar verilmiştir. 1946 Seçimlerinde oylar açık, tasnif kapalı bir şekilde yapılmıştır. Sandık başlarında jandarmalar durmuştur. Tek parti döneminden kalma seçim yasağı gereği seçmenler oylarını herkesin gözü önünde açık olarak sandığa atmış ve bu oylar sandık kurullarınca herkesten gizli sayılmıştır. 1946 seçimleri 2. Meşrutiyet

---

¹⁰¹ Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945- 1980)*, Hil Yayınevi, İstanbul, 1994, s. 29.

¹⁰² Recep Bilginer, *Üç İktidar Üç Hayal Kırıklığı*, Doğan Kitap, İstanbul, 2005. s. 149.

¹⁰³ Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945- 1980)*, Hil Yayınevi, İstanbul, 1994, s. 31.

¹⁰⁴ Çetin Özek, *Türkiye'de Laiklik*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1962, s.100.

döneminin ünlü 1912 seçimleri kadar çok tartışılan, dürüstlüğünden kuşku duyulan bir seçim olmuştur. Seçim yasasının istenilen güvenceleri sağlamaması, özellikle Anadolu'da iktidar partisinin birçok hileler yaptığı iddialarının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

DP'nin 7 Ocak 1947'de, partinin kuruluşunun birinci yıldönümünde, Ankara'da topladığı I. Büyük Kongresi, Türk siyasi tarihinde önemli bir yer işgal etmektedir. Cumhuriyet kurulduğundan beri Türkiye'de ilk defa başarılı bir muhalefet partisi baştan sona hürriyetçi bir kongre toplamış, iktidara açıkça kafa tutmuş ve aldığı kararın uygulanmaması halinde onu milletin yargısına terk edeceğini yüksek sesle ilan etmiştir. Birinci Büyük Kongre'de ilan ettikleri “Hürriyet Misakı” ile vatandaş hak ve hürriyetlerine uymayan kanun maddelerinin Anayasadan çıkarılmasını, seçim kanununda değişiklikler yapılmasını ve cumhurbaşkanlığı ile parti başkanlığının ayrılması esasının kabul edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun üzerine İnönü, ünlü 12 Temmuz Beyannamesi'ni yayınlamıştır ve iki parti arasında eşit mesafede olacağını açıklamıştır.

Demokrasiye geçiş sürecinin başlangıcı olarak adlandırılan 14 Mayıs 1950 genel seçimleri büyük çekişmelere sahne olmuştur. Bu çekişmeler gazetede çok fazla yer almıştır. Fakat bu çalkantılı dönem gazetenin yayın hayatının son zamanlarına denk gelmiştir.

Seçimler yaklaşırken 4 Nisan 1950'de İsmet İnönü halktan destek istemek için Konya'yı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret gazetede geniş bir şekilde yer almıştır. İnönü Konya'da yaptığı konuşmasında şunları söylemiştir: “*Yeni devrede memleketin, siyasi hayatında huzuru, istikrarı temin etmek ve siyaset mücadelelerimizi salim istikametlerde, normal ve verimli bir mahiyet kazanmasına çalışmak, başlıca hedefimiz olacaktır. Bugünkü politika havamızın, her siyasi parti içinde şiddet hastalığından kurtularak istikrara varmasını, göz önünde büyük bir mesele olarak canlandırıyorum. Şiddet havasının türlü tecellileri, bugün sükûnet içinde, verimli olarak memleket meselelerini halletmek imkânını güçleştiriyor. Hakikata gözümüzü yummakta bir fayda yoktur. Memleketin bugün eriştiği durumdan sonra, son merhaleyi atlaması için yeni seçimin, millet tarafından bütün siyaset hayatımıza sağlıklı istikameti tayin etmesi lazımdır.*”¹⁰⁵ Söylenenlerden çok açık ve net bir

---

¹⁰⁵Ekekon, 5 Nisan 1950, S. 3122, s. 1.

şekilde, istikrar ve huzur için CHP'ni seçmeniz gerekiyor, anlıyoruz. Siyasi hayattaki bu çekişme ülkenin meselelerinin halledilmesine zarar veriyor denilmiştir. Gazetenin yazarı Suad Abanazır'da "Konya Nutku" adlı yazısında DP'nin izlemekte olduğu yolu, şiddet politikası, olarak nitelemiştir.¹⁰⁶ Yine aynı yazar İsmet İnönü'nün konuşmasını destekleyen, politikada istikrarın şart olduğu ile ilgili yazılar yazmıştır.¹⁰⁷ Seçime çok az bir zaman kala bile gazetede DP'nin çöktüğüne, Celal Bayar'ın Konya'dan ümidinin olmadığına dair haberlere yer verilmiştir.

Sonuç olarak 14 Mayıs seçimleriyle CHP iktidarı DP'ye bırakmak zorunda kalmıştır. Yeni hükümet ise Adnan Menderes başkanlığında kurulmuştur.¹⁰⁸

1.7. 1946 CHP Olağanüstü Kurultayı

10 Mayıs 1946 günü Halk Partisi Kurultayı toplanmıştır.¹⁰⁹ Kurultayın toplanmasındaki amaç, CHP'nin yapısında çok partili hayata uyum sağlayacak bazı değişiklikleri gerçekleştirmektir.¹¹⁰ İnönü'nün açış nutkundan sonra gündemin görüşülmesine geçilmiştir. İnönü, memleketin iç ve dış şartlarının yeni seçimleri gerektirdiğini ve seçimleri daha demokratik bir şekle sokmak ihtiyacına işaret etmiştir. Halk Partisi seçimleri kaybedecek olursa İnönü, parti başkanı olarak muhalefete geçecektir. Cumhurbaşkanlığı ile parti başkanlığını şahsında birleştirdiği için uğradığı tenkitlere rağmen, İnönü parti başkanlığını bırakmak niyetinde değildir. İnönü nutkunda şu tavsiyelerde bulunmuştur:

- a) Sınıf esasına göre dernek ve siyasi parti kurma yasağının kaldırılması;
- b) Eski iki dereceli seçim sistemi yerine tek dereceli seçim usulünün kabulü;
- c) Parti başkanını (İnönü'yü) "değişmez" olmaktan çıkarıp seçimle tayin edilmesini ve Milli şef deyiminin "parti başkanı" na çevrilebilmesi için parti tüzüğünde gerekli değişikliklerin yapılması;
- d) Millet Meclisi'nde Müstakil Grubun kaldırılması ve bütün bunların sonucu olarak da yeni seçimlere gidilmesi¹¹¹.

¹⁰⁶Suad Abanazır, "Konya Nutku", *Ekekon*, 6 Nisan 1950, S. 3123, s. 1.

¹⁰⁷*Ekekon*, 24 Nisan 1950, S. 3140, s. 1.

¹⁰⁸ Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan, a.g.m. s.69.

¹⁰⁹ Betül Karıcı, *Çok Partili Hayata Geçişin Türk Basınındaki Yansıması (1945-1950)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

¹¹⁰Cemil KOÇAK, *Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye (1908-1980)*, IV, Cem Yayınevi, İstanbul, 1995, s.181.

¹¹¹ Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1967, s.137.

Kurultayın muhalefet açısından önemli bir yanı, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün açış nutkunda, muhalefet partilerini hedef alarak seçimlere katılmayan partilere karşı alınacak tavrı yarı tehditkâr bir üslup ile söylemesidir. İnönü nutkunda "*...Şüphelenmek istemem ki, muhalif partiler, seçime parti olarak gireceklerdir. Partilerin ve bağımsızların, bir bahane bularak seçime girmekten kaçınacaklarını farz etmek istemem. Son zamanlarda, bazı memleketlerde seçime iştirak etmemek taktiği görülmüştür. Bunun manası yabancı devletlere karşı memleketin iç idaresini ilham etmektir. Kendi iç idaresini yabancı memleketlere karşı kötülemek teşebbüsünü Türkiye'de vatandaşların hoş karşılamayacaklarına eminim... İktidara karşı siyasi parti teşkil edip, sonra halkı sandık başına gitmekten alıkoymak, vatandaşları meşru mücadele yolundan ayırmak demektir.*" demiştir. Bu açıkça, eğer DP herhangi bir sebepten seçime katılmayacak olursa vatan hainliği ile suçlanacağı, seçime katılmayıp sempatizanlarını sandık başına gitmemesi yolunda çalışmada bulunursa, gayr-ı meşru hareket sayılacağı ve meşru yoldan ayrılmış bir partinin de kapatılacağı demektir¹¹².

Kurultay, İnönü'nün tekliflerini kabul edip, kendisini de parti genel başkanı seçtikten sonra dağılmıştır. Bu kurultayın aldığı kararlar çok önemlidir. Memlekette sosyal sınıflar bulunduğunu ve sınıfların ekonomik menfaatleri üzerine siyasi dernekler kurulabileceğini kabul etmek, yirmi beş yıldır savunulan sınıfsız cemiyet anlayışına taban tabana zıttır. Tek dereceli seçimse ilk defa olarak Türk vatandaşına oyunu eskisi gibi aracı yolu ile değil, doğrudan doğruya kendi anlayışına göre kullanmak imkânını veren esaslı bir reformdur. Kurultayda kabul edilen kararlar, eskisine nispetle, CHP'nin anlayışında değişiklik meydana geldiğini gösterse de Demokrat Partililer seçimlerin aceleye getirilmesini kendilerine yapılmış büyük bir haksızlık olarak görüyorlardı. Celal Bayar'ın, hükümete cevaben 13 Mayıs'ta verdiği beyannamede, seçimlere girmemeleri hakkında: "*Seçimler hakkındaki kararımızın vatandaşlarımızı meşru mücadele yolundan ayırmak demek olacağı tarzındaki mütalaya gelince: esasen bu gibi tasavvurlarda bulunmak dahi Türk milletinin siyasi olgunluğundan şüphelenmek olur*" demiştir¹¹³.

Demokrat Parti, İnönü'yü seçimlerin normal tarihte, yani 1947'de yapılacağına dair verdiği sözü tutmamakla suçlayarak, şayet seçimlerin öne alınması gerekiyor

---

¹¹²Ahmet Yeşil, Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1988, s. 73.

¹¹³Betül Karcı, a.g.t, s.46.

idiyse bunu muhalefet partilerine danışarak yapması gerektiğini ileri sürmüştür. Yapılan tenkitlere göre, İnönü'nün cumhurbaşkanı olarak kanuni masuniyeti vardı; ama parti başkanı olarak günlük politikaya karıştığından masuniyetini ve diğer imtiyazlarını partisi lehinde kullanmış oluyordu. Bütün gayretlerine rağmen CHP, yılların çattığı çehresini bir türlü gerginlikten kurtaramıyor, “kadife eldiven” bütün bütün altındaki “ demir yumruğu” gizleyemiyordu. Alınan tedbirler öylesine aceleye getiriliyordu ki muhalefetin bundan faydalanmasına fırsat bile verilmiyordu¹¹⁴.

1.8. 1946 Belediye Seçimleri

Belediye seçimleri 26 Mayıs 1946'da yapılmıştır¹¹⁵. Demokrat Parti seçimleri boykot etti ve antidemokratik kanunların kaldırılmadığı ve iktidarın, gerçek bir muhalefetin gelişmesini önlemek niyetinde olduğunu iddia ederek seçimlere girmemeye karar vermiştir. Halk da bu kararı olumlu karşılamıştır. Demokrat Partililer, seçimleri dikkatle takip edip, usulsüzlükleri, baskıları vs. “millet adına ” protesto etmişlerdir¹¹⁶. Demokrat Parti kurulduktan sonra çok sayıda taraftar kaybeden Milli Kalkınma Partisi önce Belediye Seçimlerine katılmaya karar verdi ise de o da seçim günü sabah on birde hükümeti taraf tutmakla suçlayarak seçimlerden çekilmiştir¹¹⁷. Halkın bu karışık seçimlere katılım nispeti muhaliflere göre çok düşük olmuştur. İçişleri Bakanlığı'na göre ise ortalama yüzde elli ile altmış nispetindedir. Resmen seçimlere katılmamakla beraber çok sayıda Demokrat Partili, Halk Partisinden olmayan namzetlere oy vermiş (Kastamonu'da olduğu gibi). Birkaç yerde de Milli Kalkınma Partisi'ni destekleyerek ona birkaç üyelik kazandırmışlar¹¹⁸. Belediye seçimleri, adayların eskisi gibi Halk Partisi tarafından gösterilmesi yerine, ilk defa olarak serbestçe halk tarafından gösterilmesini ve seçilmesini sağladı. Böylece fertler vatandaşlık ve seçmenlik vazifelerini serbestçe yerine getirebilmiş oldular. Ayrıca seçimler hem Halk Partisi saflarında şahsi çatışmaları açığa vurduğu gibi Demokrat Parti'nin gerçek kuvveti hakkında da bir fikir vermiştir. Oy verme usulünde genel seçimlerden önce düzeltilmesi gereken birtakım aksaklıklar olduğu da meydana çıkmıştır. Belediye seçimleri çetrefil usullere, gizlilik şartlarının bulunmayışına ve muhalefetle karşılaşmaya alışmamış devlet memurlarının

---

¹¹⁴Cem EROĞUL Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.36.

¹¹⁵“Belediye seçimleri yapılıyor. Bugünkü seçim daha ileri bir demokrasiye doğru ilk fiili adımımız olacaktır. Memleket halkı ilk defa olarak tek dereceli ve gizli reyle belediye meclisleri için üye seçeceklerdir.” Cumhuriyet, 26.05. 1946, s.1.

¹¹⁶ Betül Karcı, a.g.t., s.46.

¹¹⁷ Cumhuriyet, 27.05. 1946, s.1.

¹¹⁸ Betül Karcı, a.g.t., s.47.

partizanlığına rağmen nispeten normal şartlar altında geçmiştir¹¹⁹.

Mayıs ayında, belediye seçimlerinden önce, İnönü'nün memleketi dolaşarak halkı seçimlere katılmaya çağırışı çok partili sistemin doğurduğu ilk sonuçlardan biriydi. Bu şekilde hükümetin iktidarın halka dayandığını, yavaş yavaş kabul etmekte olduğu ortaya çıkmıştır. İnönü bu gezisinde Akşehir'de yaptığı konuşmada genel seçimlerin gerekçesini şöyle ifade etmiştir; "*Memleket idaresini ve politikasını içerde ve dışarıda kararlı bir hale getirmek için yeni büyük (genel) seçimlere karar verdik. Dünya vaziyeti kararsız bir karanlık olarak uzun bir sürünceme devrine girmiş görünüyor. Bu devrede Türk politikasının hangi istikamette olduğunu içerde ve dışarıda açık bir surette belli etmesi lazımdır*"¹²⁰". Yaptığı bu konuşmada İnönü, genel seçimlerin öne alınmasına gerekçe olarak, Türk demokrasisinin ulaştığı olgunluğu öne sürmüştü de burada ki esas neden Demokrat Parti'nin teşkilatını kurmasını beklemeden seçimlere gitmeyi sağlamaktır.

1946 yılında tüm yurttaki olduğu gibi Konya'da da seçim hazırlıkları için belediye hummalı bir çalışma içerisine girmiştir. 20 kişilik bir çalışma ekibi seçilmiş ve mahallelerden gelen nüfus cetvellerine göre seçmenler 18-25 yaş ve 25 yaş üstü olarak ayrılmıştır.¹²¹ Oy sandıkları, şehrin 55 çeşitli yerine konulacak şekilde ayarlanmıştır. Buralarda sayıları 500'ü geçmeyecek şekilde seçmenler oylarını vermiştir. Her sandık başı için 5'er kişilik seçim komisyonu üyesi seçilmiştir. Oy sandıkları camilere, mescitlere ve okullara konulmuştur. Konya şehrinin seçmen adedi ise 23.590 olarak belirlenmiştir.¹²²

Aynı yıl seçim çalışmaları için DP Türkiye'de şubeler açmak istemiş fakat bunun için güçlük çıkarıldığı ile ilgili Fuat Köprülü, Amerikalı bir gazeteciye demiş vermiştir. Profesör Nihat Erim ise bu duruma cevap olarak: "*...Ortada hiç bir şey yokken bu kadar telaş, bu kadar kızgınlık göstermek, niçin saklayalım, bizim aklımıza başka ihtimalleri getirmektedir. Hele DP ileri gelenlerinden Fuat Köprülü'nün bir yabancı gazete muhabirine kendi memleketinin idaresinden şikâyetle bulunması aklımızı durdurdu. Dilimiz tutuldu. Nereye gitmek istiyorlar acaba? Diledikleri ileri demokrasi kurulunca kendi aile işlerimizi yabancılarla mı görüşeceğiz.*" demiştir. Bu

---

¹¹⁹ Betül Karcı, a.g.t., s.48.

¹²⁰ Yeşil, a.g.e., s.80.

¹²¹ *Ekekon*, 6 Mayıs 1946, S. 2507, s. 2.

¹²² *Ekekon*, 10 Mayıs 1946, S. 2509, s. 3.

gibi atışmalar ve gerginlikler seçim süreci boyunca devam etmiştir.

1946'da Konya Belediye Meclisi seçimi için CHP adaylarından bazıları ise şu şekilde sıralanmıştır: Dr. Muhsin Faik Dünder, Tahir Mihci, Nail Erer, Hüseyin Botsalı, Recep Bakkalbaşı, Ahmet Zuvarık, Fevzi Çelik, Mustafa Kayacık, M. Ali Apalı, Zühtü Ceran, Şaban Şahin, Muhlis Koner, Besim Ergun, Nesip Ertüzün, Mehmet Cebeci, Mehmet Çorapçı, Rüştü Serter, Hüseyin Kaptan, Mehmet Ceylan, Hasan Basri Mumcuoğlu, Ahmet Karaağaç, Ahmet Kuru, Süleyman Taşpınar, Fahriye Gürel, Rıfki Tuygan, Fuat Anadolu, Halis Sungur, Hazım Uluşahin, Mümtaz Ataman.¹²³

1.9. Hükümetin Son Dönemi ve Seçim Öncesi Kararları

Kendine muhalefet edecek bir partinin karşısında bulunmasından dolayı CHP, muhaliflerin talepleri doğrultusunda hareket ettiğini ispatlamaya çalışırcasına bazı kararlar almıştır. Bu kararlardan ilki basın hürriyetini pek fazla kısıtlayan Basın Kanunu'nun 50. maddesinin, Cumhuriyet'in getirdiği devrim ve müesseselerin genellikle tutunmuş olmalarıyla artık tartışmaya konu olmayacakları, gerekçesine dayanarak değiştirilmesidir¹²⁴. Basın suçlarının bir kısmı için af ilan edilmiştir. Basın Kanunu'ndaki değişikliğe göre gazete kapatmak yetkisi hükümetten alınıp mahkemelere verilmiştir. Üniversitelere kendi idare ve iç işlerinde muhtariyet tanınmış ama giderleri devlet bütçesinden karşılanmaya devam etmiştir.

Sınıf esaslı üzerinden cemiyetler kurulmasını yasak eden Cemiyetler Kanunu (9. madde) değiştirilmiştir. Artık cemiyetler hükümet tarafından değil, usulüne uygun tahkikattan sonra ancak mahkeme kararı ile kapatılabilecektir.

Halk Partisi Kurultayı'nın aldığı karara uyarak hükümet Seçim Kanunu'nu değiştiren bir teklifi meclise getirmiştir¹²⁵. Demokratlar bunu oyların gizliliğini ve emniyetini sağlamaya yeterli bulmamışlar. Muhalefet seçimlerin mahkemeler tarafından denetlenmesini istediği halde, denetleme görevi yine hükümete bırakılmıştır. Demokratların şiddetle karşı çıktığı değerlendirme yöntemi yine aynı kalmıştır; "açık oy-gizli tasnif" usulüne göre yapılacaktı. 1 Haziran 1946 tarihli gazetelerde çıkan açıklamasında Hikmet Bayur: "*Bu kanunla iktidar partisini*

¹²³Ekekon, 24 Mayıs 1946, S. 2515, s. 1.

¹²⁴Betül Karcı, a.g.t., s.49.

¹²⁵ Betül Karcı, a.g.t., s.49.

seçimle düşürmek imkânsız gibidir” derken aynı gün Adnan Menderes’de belediye seçimlerinde hakim olan zihniyet ve ruh bu kanunun tatbikinde de hakim olacaksa eseflenmemek mümkün değildir” şeklinde bir açıklama yapmıştır¹²⁶. Burada, hükümetin yaptığı kanunlarla muhalefete seçimlere girmesi için çağrı yaparken; muhalefetin ise aslında bu tadil edilmiş kanunlara dahi güvenmediği anlaşılmaktadır.

Kemal Karpat’a göre Halk Partisi yirmi beş yıl içinde koyduğu hürriyeti kısıtlayan kararları birkaç ay içinde ya ortadan kaldırdı ya da çok gevşetti. Böylece, belli derecede bir serbestleşmeye müsaade ettikten sonra genel seçimleri 21 Temmuz 1946’da yapmaya karar verilmiştir¹²⁷.

1.10. Seçim Öncesi Partiler Arası Mücadele

Seçimlere katılıp katılmama konusunda CHP ile aralarında geçen şiddetli tartışmalar neticesinde Demokrat Parti, 16 Haziran’da delegeleriyle bir toplantı yaptı. Yapılan toplantı sonrasında Demokratlar bütün delegelerinin katılımı ve gizli oy sistemiyle seçimlere girme mevzuunu oyladı. Neticede bütün delegelerin ittifakıyla 21 Temmuz seçimlerine katılma kararı çıkmıştır¹²⁸. Abidin Daver, 17 Haziran 1946 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki yazısında bu durumu “Demokrasi için memnunluk verici” şeklinde yorumlamıştır. CHP her yerde seçime girerken, daha teşkilatlarını tamamlayamamış olan DP, seçimlere ancak 49 ilde iştirak etmiştir.

Seçimlerin arifesinde Demokrat Parti altmış üç vilayetten her birinin merkezinde, 300 kaza merkezinde ve çok sayıda köyde teşkilatını kurmuştur. Bu arada Demokratlar Fevzi Çakmak'ın şahsında çok değerli bir destek bulmuşlardır. Atatürk'ün en yakın arkadaşlarından Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak dindar ve namuslu bir insandır. Genç, ihtiyar, herkes tarafından ve bu arada dinci gruplar arasında da sayılıp seviliyordu. Emekliye sevk edilince Halk Partisi'ne karşı küskünlüğünü bu partiye girmemekle ve milletvekili seçilmeyi reddetmekle göstermiştir. Sonunda Demokrat Parti listesine bağımsız aday olarak girmeyi kabul etmiştir¹²⁹.

Bir aydan fazla süren seçim çalışmalarında parti sözcüleri seçim meydanlarında

---

¹²⁶Cumhuriyet,01.06. 1946, s.1,3.; Vatan, 1.06.1946, s.1,3.

¹²⁷ Betül Karcı, a.g.t., s.50.

¹²⁸ Betül Karcı, a.g.t., s.51.

¹²⁹ Betül Karcı, a.g.t., s.51.

partilerinin görüşlerini aktarmışlardır. Gittikleri her yerde büyük ilgiyle karşılanan Demokratlar; özellikle tek-parti sisteminin yaratmış olduğu güçlüklerden, işçinin hakkını yeterince alamadığından, sıkıntılarının kaynağının bir sebebinin de yanlış uygulanan devletçilik olduğundan bahsetmiştir. Memleket şartlarına uygun olmayan ve zorla çıkartılan Toprak Kanunu'ndan köylüye zorla yaptırılmakta olan köy, okul ve yollarının aslında devletin vazifesi olduğundan, anti-demokratik kanunların iktidarcı himaye edildiği ve yeni düzene ters düşen bu kanunların değişmediği süreçte kişilerin, hürriyetlerden bahsedilemeyeceği kendilerinin iktidara geldiklerinde bütün demokratik hak ve hürriyetleri sağlayacaklarını, antidemokratik davranışlarla her zaman mücadele edeceklerini söylüyorlardı¹³⁰. Falih Rıfkı, bir yazısında DP mitingleri ile ilgili olarak “DP bir siyasi parti olmaktan çıkmıştır. Bu bir yıkıcılar ve intikamcılar hareketidir.” diyerek, muhalefetin iktidara yaptığı eleştirilerin dozunu aştığını ifade etmiştir.

Halk Partisi kendi şubelerine sirküler göndererek seçim kampanyasında zor usulleri kullanmaktan çekinilmesini, muhalefeti dışarıdan para almakla suçlamaktan ve muhalif partinin kapatılacağı tehdidini savurmaktan vazgeçilmesini tavsiye etmiştir. Ayrıca İçişleri Bakanlığı da memlekette ilk defa olarak yapılan tek dereceli seçimde vatandaşların hiçbir engelle uğramaksızın oylarını kullanabilmesi hususunu bildirmiştir. Bütün bu tedbirlere rağmen seçimlerin tarafsızlıkla yapılmayacağı korkusu devam etmektedir. Seçim propagandası yapan Halk Partili bir adaya yardım edilmesi hususunda bir kaza kaymakamına gizli yazılmış olan resmi bir mektubu o kaymakamın açığa vurması, seçimlerde hükümetin baskı yapacağı korkusunu daha da artırmıştır¹³¹.

Refik Koraltan, seçim kampanyası sırasında bir nutkunda “Bu memlekette yapılan güzel işlerin tapu senedi Halk Partisi adına tescil ettirilemez. Ne yaptıysa millet yaptı. Zümre saltanatını yaşatmak isteyen bazı gafilleri doğru yola getirmek için yılmadan mücadele edeceğiz.” diyordu¹³².

Kampanyayı geçmişteki seçimlerden ayıran tarafı halkın faal bir şekilde tartışmalara katılması, muhalif partiyi heyecanla desteklemesi ve adaylarla halk arasındaki münasebetlerde belirli değişikliklerin meydana gelmesiydi. Tek parti

---

¹³⁰ Betül Karcı, a.g.t., s.51.

¹³¹ Karpat, a.g.e, s.142.

¹³² *Cumhuriyet*, 04.07.1946, s.1, 3.

devrinde seçim bölgelerini pek nadir dolaşan adaylar şimdi hemen oraya koşmaya bakıyorlar, halk ile konuşuyor, oylarını istiyor ve karşılığında neye ihtiyaçları varsa yapılacağını vaat ediyorlardı. Muhafif adayların işi daha kolaydı; onlardan kimse program sormuyordu, sadece muhafif olmayı aday olmak için yeter sayıyorlardı. İstanbul gazetelerinden birçoğu ve bu arada yeni çıkmaya başlayan birkaçı da (gazetelerin sayısı gittikçe artıyordu) muhalefeti destekliyorlardı.

Seçim çalışmaları arasında yer alan “radyodan yayın yapma” ve nutuk söyleme hakkı CHP yöneticilerine tanınmışken 20 Temmuz günü Celal Bayar’ın nutkunun radyo ile neşri uygun görülmemiştir¹³³. Seçimden hemen önce gerçekleşen bu olay, seçim sırasında çifte standart uygulamasıyla karşılaşılabileceğinin adeta bir kanıtı gibidir.

1.11. 21 Temmuz 1946 Seçimleri ve Sonuçları

Nihayet 21 Temmuz yani seçim günü gelip çatmıştır. Seçimler hükümete ve hükümet taraftarı basına¹³⁴ göre – olaysız – geçti ancak Ahmet Emin Yalman’ın ifadesine göre: “O gün (seçim günü)de sandık başından kovulan Demokrat Partili gözcülere, hazırlanan uydurma mazbatalara, jandarmanın dayak ve tehditlerine ait iddialar her taraftan yağmaya başlamıştır.” Yalman hatıralarını yazdığı kitabında bu konuda “İşlerin içinde yaşadığım için 1946 seçimlerinin geniş ölçüde baskı, fesat ve hileyle yürütülmüş bir seçim olduğunu kesin bir şekilde biliyorum, bu devrin canlı şahidiyim” demiştir. Seçim sonuçlarının yavaş yavaş belli olduğu ilk günlerde Demokrat Parti seçime katıldığı illerin birçoğunda önde gitmiştir¹³⁵. Ancak Yalman’ın yukarıda belirttiğimiz açıklamasına göre seçimlere hile karıştırılmıştır¹³⁶. Zira daha sonra hemen herkesin üzerinde birleştiği gibi bu seçimler dürüst olmamış

---

¹³³ *Cumhuriyet*, 20.07.1946, s.1.

¹³⁴ *Cumhuriyet*, 22.07.1946, s.1, 3.

¹³⁵ Betül Karcı, a.g.t., s.52.

¹³⁶ İstanbul seçimleri gazeteler tarafından çok sıkı bir surette takip edilmiş, her sandıkta ne kadar Halk Partisi ne kadar Demokrat Parti oyu çıktığı birer birer ilan edildi. Burada Demokrat Parti’nin seçimi tam olarak kazandığı ve 23 milletvekili çıkardığı besbelliydi. Böyle olduğu halde İstanbul’un neticesi derhal ilan edilmedi. Bir gün Vali Lütfi Kırdar beni makamına çağırdı ve dedi ki: “ – Size güvenim olduğu için memlekete ait bir davayı danışmak istiyorum. Evet Demokrat Parti İstanbul’da seçimi kesin bir şekilde kazandı. Fakat bundan Kazım Karabekir, Hamdullah Suphi Tanrıöver, General Cemil Cahit Toydemir, General Refet Bele ve Hüseyin Cahit Yalçın’ın çıkarılması ve Demokrat Partiye ancak on sekiz kişilik bir yer bırakılması hakkında sıkı bir emir aldım. Bu emri yerine getirmezsem, İstanbul seçimlerinin kökünden bozmak için bahane aranması ve yeni partinin bu on sekiz kişilik mühim kuvveti elinden kaçırmaması ihtimali vardır. Bana ne tavsiye edersiniz?”. Ahmet Emin Yalman, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim (1922-1971)*, Pera Turizm Ticaret A.Ş., İstanbul 1997, s. 80.

ve gerçek sonuçlar büyük ölçüde tahrife uğramıştır¹³⁷.

Konuya ışık tutabilecek en yetkili kişi olan İnönü, seçimlere hile karıştırıldığını ancak üç yıl sonra bir konuşmasında açıklamıştır. İnönü: "Demokratik rejime girmeye karar verdiğimiz zaman bazı zekâlar ehemmiyetli ölçüde bu seçim mekanizmasına ne ölçüde hile karışabilir; bunu keşfetmeye gayret sarf etmişlerdi..." bu marifetlerin CHP'ye darbe vurduğunu... Bütün ülkeyi de lekelediğini ' söylerken bir ölçüde geçen zamana karşılık hakkı teslim etmiştir¹³⁸.

1946 seçimlerine epeyce tereddütten sonra katılma kararı veren Demokrat Parti, büyük bir başarı elde etmiştir. Aslında açıklanan resmi sonuçlara göre 465 milletvekilliğinden ancak 66'sını¹³⁹ kazanmakla beraber, gerçek başarısı bunun çok üstünde olmuştur.¹⁴⁰

Konya'da ise, seçim sonuçlarına göre, yeni meclis üyeleri tamamen CHP listesindeki adaylardan seçilmiştir.

Belediye Meclisi üyeliklerine seçilenlerin bazılarının adları, aldıkları oy sıralamasına göre, şu şekilde olmuştur¹⁴¹:

10.092 Salih Loras	8.785 Muhlis Koner
9.876 Sabri Köylüoğlu	8.558 Hüseyin Kaptan
9.876 Samet Kuzucu	8.469 Ahmet Kuru
9.350 Fevzi Çelik	8.384 Abdullah Dedioğlu
9.297 Fuat Anadolu	8.328 Tahir Mihci
9.219 Osman Zeki Berk	8.313 M. Ali Apalı
9.194 İbrahim Uğurel	8.276 Ahmet Armağan
9.174 M. Ali Eşrefoğlu	8.233 Ahmet Katırcı
9.083 Mehmet Ceylan	8.228 Nesip Ertüzün

¹³⁷ Betül Karcı, a.g.t., s.52.

¹³⁸ Yeşil, a.g.e, s. 90.

¹³⁹ Seçim sonuçlarında verilen rakamlar kaynaklara göre değişmektedir. Ahmet Yeşil'e göre 465 milletvekilliğinin 396'sını CHP, 62'sini DP, 7'sini de bağımsız adaylar kazandı. Ahmet Emin Yalman'a göre CHP 395, DP 66, müstakiller 4 yer kazanmıştır. Kemal Karpat'a göre 456 milletvekilliğinden 395'ini CHP, 64'ünü DP, 6'sını da bağımsızlar kazanmıştır.

¹⁴⁰ Taner TİMUR, Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş, İmge Kitabevi, Ankara, 2003. s. 53-54.

¹⁴¹ Ekekon, 29 Mayıs 1946, S. 2519, s.1.

Halk Partisi bu seçimlerde eski milletvekillerinin 152'sinden vazgeçmiş ve 162 yeni isimle halkın karşısına çıkmıştır. O sırada Demokrat Parti, yurdun birçok kısmında henüz teşkilat kurmamıştı. Eski tek partinin nüfuz ve itibarı ve esaslı bir değişiklik yapmamak meylî de bir kısım halk arasında devam ediyordu. Halk Partisi akıl edip de son derece dürüst bir seçim yapsaydı, seçilebilecek aday sayısı 150'yi geçmeyecekti belki ama böyle bir dürüstlük siyasi hayatımıza kök salacak, birçok sarsıntıları önleyecek, belki de 1950'de CHP yüzünün akıyla iktidarda kalabilecekti¹⁴².

CHP'nin seçimlere doğrudan bir müdahalesinin bulunup bulunmadığı konusunda bugüne kadar kesinleşmiş bir bilgi yoktur. Ancak o dönemin canlı şahitlerinin yayınladıkları hatıralarından seçimler sırasında yaşananlar hakkında bilgi alabilmekteyiz. Bunlardan eski CHP milletvekillerinden Fahir Giritlioğlu, "Birçokları Milli Şefin görüş ve arzularını tespite çalıştılar. Kendilerine göre de tefsire giriştiler; seçimlerde CHP'nin kazanmasına çalışmayı vatana bir hizmet şeklinde telakki ettiler" demektedir¹⁴³.

Aynı dönemde Celal Bayar'ın iktidarı, eleştiren sözlerini ve sahte mazbata düzenlemek, seçim evrakını tahrip etmekle suçlayan beyanatını yayınlayan Yeni Sabah ve Gerçek gazeteleri; örfî idarece kapatılmıştır¹⁴⁴.

Hararetili geçen bir seçim döneminin ardından 25 Temmuz'da İnönü seçimler hakkında: Özetle "her şeyden evvel seçim zamanının sinirli sözlerini karşılıklı olarak bağışlayarak ve unutarak, huzur ve çalışma devrinin açılması ilk vazifedir"¹⁴⁵ demiştir.

Seçimlerin yapıldığı 21 Temmuz 1946 tarihi ile İnönü'nün yayımlandığı 12 Temmuz Beyannamesi arasında geçen devre, Türkiye'de çok partili sistemin yerleştiği en önemli devredir. Bunun sonunda muhalefet partileri hem hareket serbestisi hem de CHP ile eşitlik kazanmış oldular¹⁴⁶.

---

¹⁴²Yalman, a.g.e, s. 79.

¹⁴³Yeşil, a.g.e, s.89.

¹⁴⁴ Betül Karcı, a.g.t., s.53.

¹⁴⁵ Betül Karcı, a.g.t., s.53.

¹⁴⁶ Karpat, a.g.e, s.148.

1.12. 1946-1950 Seçimlerinin Ekekon Gözüyle Konya'ya Yansıması

Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde bulunan Konya'nın, kuzeyinde Ankara, doğusunda Niğde, güneyinde İçel, Karaman ve Antalya, batısında ise Isparta, Afyonkarahisar ve Eskişehir yer almıştır. Ekonomik açıdan oldukça önemli bir merkezde yer alan Konya siyasi tarih açısından da önemli bir merkez olma özelliğine sahip olmuştur.¹⁴⁷

1945 yılı ile birlikte gerek iç gerek dış fakörlerin etkisiyle, ülke içinde rejimi daha demokratik bir niteliğe kavuşturmak adına bir takım yenilikler yapılmaya çalışılmıştır. Bu yeni süreci yönlendiren baş aktör ise hiç şüphesiz Milli Şef İsmet İnönü olmuştur. Bu dönemde, demokrasi ve demokrasinin araçları tartışılırken, basın-yayın organları üzerinde baskılar hafifletilmiştir. Bunun yanında bu sürecin en önemli noktası ise siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesiyle birlikte kısa sürede birçok yeni siyasi partinin kurulması olmuştur. 1946 yılında Celal Bayar tarafından kurulan DP, kısa sürede ülke genelinde örgütlenerek, kitleleri peşinden süreklemiş ve 1950 yılında CHP'nin elinden iktidarı alarak bu döneme damgasını vurmuştur.¹⁴⁸

DP kurulmasının ardından programında şu noktalara vurgu yaparak CHP'den farklı olacağını ispat etmeye çalışmıştır. Sıklıkla demokrasiden bahsederek, temel hak ve özgürlüklere geniş yer ayrılması gerektiği noktalarına dikkat çekmiştir. Ayrıca DP, laikliğin, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması anlamına geldiği, dinsizlik olmadığı, din hürriyetinin de diğer hürriyetler kadar her insanın önemli haklarından biri olduğu belirtilerek CHP'ne gönderme yapmıştır. Partinin programında özel teşebbüs ve sermayenin korunacağı açıklanmış ve liberalizm benimsenmiştir.¹⁴⁹

1946 yılı seçimlerine doğru gidilirken yukardaki gelişmeler yaşanmış, tüm gazetelerde olduğu gibi Ekekon'da da bu konuya geniş yer verilmiştir. 26 Mayıs 1946'da gazetede çıkan "Milletvekili Seçimi" başlıklı yazıda: "*Seçim günü yaklaştıkça halkın ve partililerin merakı artmakta, bazı müstakil adaylar listeler ve beyannameler bastırmaktadır. CHP, büyük seçimi her halde kazanacağına emin*

---

¹⁴⁷ Nuri İnan, "Konya'nın Coğrafi Yapısı ve Tarihi Coğrafyası", *Milli Mücadeleden Günümüze Konya (1913-1965)*, C. I, T. C. Konya Valiliği Müdürlüğü, Konya 1999, s. 1.

¹⁴⁸ Fevzi Çakmak, "*Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde CHP Kurultay Görüşmeleri ve Müfettiş Raporlarına Göre Parti Teşkilatının Karşılaştığı Sorunlar (1945-1950)*", ÇTTD, XVII/34, 2017-Bahar, s. 323.

¹⁴⁹ Yrd.Dç.Dr. Şerif Demir, *Türkiye'de Demokrasi ve Parlamento Tarihi*, T.C. Anadolu Üniversitesi yay. NO: 3071, s. 149.

bulunmakta, muhalif faaliyetleri dikkatle takip etmektedir. Gerek Demokrat Parti'nin gerekse Kalkınma Partisi'nin Milletvekilleri aday listelerini Temmuz ayı başında merkezlerine gönderecekleri tahmin edilmektedir. Her iki partide listelerini yapmış bulunmaktadır.” diye haber yapıldıktan sonra CHP'nin adaylarının isimlerine gazetede geniş bir şekilde yer verilmiştir.¹⁵⁰ Şunu söyleyebiliriz ki gazete 1946 seçimlerinde, eksikleri giderecek, aksaklıkları kaldıracak olanın CHP olduğunu, belirten yazılara sık sık yer vererek CHP'ni açık bir şekilde desteklemiştir. Yine Konya'da bu dönemde çıkan diğer bir gazete Selçuk'ta ise, “CHP kurtarıcı ve yapıcıdır. Onun adaylarına oy verilince, halkın özlediği iyi işlerin başarılması sağlanır.”¹⁵¹ gibi haberler çıkartılmış ve CHP'nin seçmene ulaşması sağlanmıştır.

6 Temmuz 1946'da şehre gelen Erzincan Milletvekili Kemal Çağlar, hükümet alanında şu konuşmayı yapmıştır: “Anadolu'yu gezmeye başlamadan önce içimde bir büküklük vardı. Acaba diyordum halk aylardır süren bozguncu neşriyatlarla bozguncu dedikodu ile sarsılmış mıdır? Bütün Anadolu Atatürk diye, İnönü diye haykırıyor. Anadolu'nun çoluğu, çacığı, suyu, seli, dağı, taşı haykırıyor: Atatürk'ün izinde, İnönü'nün safında. Halk, yedi yıldır kan gövdeyi götüren Dünya'nın ortasında burnunu kanamadan selamete çıkaran Devlete ve ona bu siyaseti çizen CHP'ne sevgi ve minnetle doludur... Partimizin sarsılmaz kalesi olan Konya'yı selamlıyorum.”¹⁵² Gazetede, milletvekilinin sözlerinden de anlaşılacağı üzere, 1946 seçimlerinde CHP'ne karşı muhaliflerin yaptığı ağır eleştirilere rağmen halkın desteğinde bir değişiklik olmadığı yönünde haberler yapılmıştır. Seçim günü yaklaştıkça; oyunu kullanırken sana hizmet edenleri unutma, yurttaş oyunu CHP'ye ver aldanmayacaksın, gibi halka telkinlerde bulunan kalın puntolu yazılara da yer verilmiştir.¹⁵³ Sonuç olarak, 21 Temmuz 1946 günü yapılan seçimleri Konya'da büyük çoğunlukla CHP adayları kazanmıştır.

Demokrasiye geçiş sürecinin başlangıcı olarak kabul edilen 14 Mayıs 1950 genel seçimleri tüm yurttaki olduğu gibi Konya'ya da büyük bir çekişmeye sahne olmuştur. Fakat gazete, son sayısı olan 1 Mayıs 1950 tarihine doğru ilerlerken, tam manasıyla bu çekişmelere yer verememiştir. Ancak yine CHP'ni destekler nitelikteki yazılarına devam etmiştir. Suad Abanazır, “Politikada İstikrar” başlıklı yazısında:

¹⁵⁰ Ekekon, 26 Haziran 1946, S. 2532, s. 1.

¹⁵¹ Muhlis Koner, “Seçime İlgi Göstermezsek Tenkide Hakkımız Yoktur”, Selçuk, 27 Mayıs 1946, S. 56, s. 1.

¹⁵² Ekekon, 8 Temmuz 1946, S. 2536, s. 1-4.

¹⁵³ Ekekon, 17 Temmuz 1946, S. 2540, s. 2-3.

“Halkın, kendi kendisini idare etmek şuurunun teşekkülünde bir partiye, planlı ve programlı ve memleket kaderini elinde tutabilecek çapta bir partiye bağlı kalması şarttır. Politikayı günlük oluş ve icatlardan kurtarıp ona vatandaş selametinin ölçüsü olabilecek bir yolu göstermek bilhassa bizde, iliştiğimiz bağlılık ve netice itibariyle vatandaşta teessüs edecek politik istikrarla kökten ilgilidir.” Diyerek ülkenin istikrarı için CHP’ne oy verilmesi gerektiğini işaret etmiştir.

Partilerde seçim münasebeti nedeniyle milletvekili listeleri hazırlama çalışmaları devam ederken Konya’da milletvekilliği adaylığına başvuranların sayısı 7 Nisan tarihinden itibaren CHP’de 59, DP’de 35 kişiyi bulmuştur.¹⁵⁴ Aday listeleri oluşturulurken, DP Konya adaylarının birbirine girdiği yönünde haberler çıkmıştır. DP’nin Konya adayı belirlenirken Konya İl İdare Kurulu üyelerinin kendi yakınlarını sokmak için her ilçede akla gelmeyen yolsuzluklara başvurdukları ve bu nedenle her tarafta büyük hoşnutsuzlukların yaşandığı ve bu durumun parti içinde çözümlere sebep olduğu belirtilmiştir.¹⁵⁵ Fakat bu gibi haberler seçim sonuçlarında da anlaşılacağı üzere pek işe yaramamıştır.

14 Mayıs Pazar günü yapılan seçimle ilgili haberlere, Ekekon Gazetesi’nin son sayısının 1 Mayıs’ta çıkmasından dolayı ulaşamasak da, Konya’da seçimleri DP adayları tam liste kazanmıştır.

---

¹⁵⁴ Necmi Uyanık ve Vahdi Alanya, “ CHP’den DP’ye Konya Belediye Başkanları Faaliyetleri”, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, 2014, S.36, s. 169.

¹⁵⁵ Ekekon, 1 Mayıs 1950, S. 3143, s. 1.

2. BÖLÜM

SOSYO-KÜLTÜREL HAYAT

2.1.Yardım Kuruluşları ve Yardımlaşma

Konya’da yardım kuruluşları arasında en çok dikkat çekenlerden biri Kızılay Cemiyeti’dir. Şehrin halkı da özveri ile çalışan bu cemiyet için elinden gelen her türlü yardımı yapmaktan çekinmemiştir. Konya’nın fedakâr halkının askerlerimiz için yapmış olduğu kışlık yardım nedeniyle Kızılay Kurumu *Ekekon* sütunlarında şöyle bir teşekkür yazısı yayınlama gereği duymuştur: “*Kızılay Cemiyeti Konya Şubesi İdare Heyeti iş ve çalışma birliği yaparak kahraman erlerimiz için, cömert ve faziletkâr Konya halkını kışlık yünlü eşya vazifesine çağırmıştır. Asil ruhlu halkımız seve seve bu şerefli vazifeyi karşılamış, yardıma koşmuştur. Bugüne kadar yapılan eşya yardımından Konya askeri mıntika teçhizat ambarına (1045) parça muhtelif yünlü eşya teslim edilmiştir. Eşya alınmak üzere halkımızın nakdi yardımından üç defada İş Bankası Konya şubesi havalisiyle Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezine (4600) lira (86) kuruluş gönderilmiştir. Kızılay ve İdare Heyeti namına halkımıza teşekkürlerimizin sayın gazetenizle duyurulması derin saygılarımla rica ederim.*”¹⁵⁶ Kahraman askerlerimiz için halkın yapmış olduğu bu yardımlar aksatılmadan devam ettirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca askerlerin geride kalan aileleri içinde gerekli yardımlar yapılmıştır.

Kızılay Cemiyetine halkın daha çok yardımda bulunması için gazetede sık sık haberler yapılırken şu yazıya hemen hemen her gün yer verilmiştir: “*Yurttaş! Depremlerde, yangınlarda, su baskınlarında bize ilk önce elini uzatan Kızılay Cemiyetine aza yazılmayı unutma!*”¹⁵⁷ Her türlü felakette halkın yanında olan Kızılay’a olan üye sayısı arttırılarak gelen yardımlarında arttırılması için çalışılmıştır. Örneğin bu yapılan haberlerin de etkisiyle 1944 yılında yaşanan depremde felaketzedeler için, Kızılay Cemiyeti genel merkezine banka telgraf havalesi olarak, on gün içinde 21.462 lira para toplanmıştır. Yapılan yardımların 25 bin liraya kadar ulaşacağı tahmin edilmiştir. Felaketzedelere, okullarda ciddi yardımlarda bulunmuş, Kızılay veznesine Gazi Paşa okulundan 122, İsmet Paşa okulundan 171, Ulurmak’tan 81, İhsaniye’den 67 lira yatırılmıştır.¹⁵⁸

¹⁵⁶*Ekekon*, 20 II. Kanun 1942, S. 1850, s. 3.

¹⁵⁷*Ekekon*, 24 II. Kanun 1942, S. 1852, s. 4.

¹⁵⁸*Ekekon*, 29 Şubat 1944, S. 2172, s. 2.

Kızılay Cemiyeti sadece yurtiçi yardımlarla sınırlı kalmamış zor durumda olan diğer ülkelere de elinden gelen yardımı yapmaktan çekinmemiştir. Savaş yıllarının ardından Kızılay'ın Macaristan'a yaptığı yardımlar dünyanın her tarafında takdirle karşılanmıştır. 20 ton şeker, 3 ton domuz yağı, 1700 kg. kuru üzüm, 1 ton süt tozu, 1 ton sabun, 400 m. bez yardımında bulunan Kızılay'a Macarlar teşekkürlerini sunmuştur. Romanya içinde 20 ton buğday, 10 ton çavdar, 4 ton şeker yardımında bulunulmuştur. Ayrıca 1946 yılında Avrupa'daki küçük çocuklara Kızılay'ın yolladığı incir ve üzümler o kadar büyük bir teşekkürle karşılanmıştır ki yalnız Fransa'dan 22 tane teşekkür mektubu gelmiştir¹⁵⁹.

Şehirde oldukça aktif çalışan bir diğer yardım kurumumuz ise Çocuk Esirgeme Kurumu olmuştur. 1921'de Ankara da kurulan bu Cemiyet Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal hizmet anlayışını ve çocuk davasını gerçekleştirmek için öksüz, yetim ve kimsesiz, yardıma muhtaç çocukları himaye etmiştir.¹⁶⁰ 30 Haziran 1921 tarihli Karar Defteri'nde Cemiyet amacını; "*I. Dünya Savaşı ve onu izleyen bir sürü çetin süreçlerde ülkemizdeki yıkımlarda felaketlere uğramış çocukların, milletçe korunması ve yedirilip içirilmesi, maneviyatlarının güçlendirilmesi, her birinin hayatla savaşmaya yatkın ve ülkeye faydası olabilecek düzeyde eğitimlerinin sağlanması, bu günkü ülke çocuklarının şefkatli bir gözle gözetilmesi ve bunun gerçekleştirilmesi...*"¹⁶¹ şeklinde belirtmiştir.

Bu amaç doğrultusunda Konya'da bulunan Çocuk Esirgeme Kurumu 1942 yılında yardıma muhtaç yüz kadar yoksul çocuğa elbise temin etmiştir. Yine aynı yıl ilkokullara devam eden kimsesiz kız ve erkek çocuklarla, bu çağdaki fakir aile çocuklarına, yüz küsur daha elbise, önlük ve iç çamaşırları dağıtmıştır. Bunlardan başka yardıma muhtaç yoksul aile yavrularına da ayrıca oldukça yüksek nakdi yardımlarda da bulunulmuştur. Kurumun İdare Heyeti bu husustaki yardımlarının daha fazla artırılması için değerli çalışmalarına hararetle devam etmeye çalışmıştır.¹⁶² Nisan ayına gelindiğinde ise Çocuk Bayramı münasebetiyle zaten devam eden faaliyetlerini bir kat daha artırmışlardır. 150 fakir çocuk daha giydirilmiş ve bu çocuklara bayram günü Kız Öğretmen Okulunda yemek verilmesi kararlaştırılmıştır.

---

¹⁵⁹Ekekon, 3 Şubat 1947, S. 2621, s. 1.

¹⁶⁰Makbule Sarıkaya, *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Türkiye Himaye-i Eftal Cemiyeti*, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 34, Erzurum 2007, s. 1.

¹⁶¹*Türkiye Himaye-i Eftal Cemiyeti Heyet-i İdare Defteri*, Ankara, 1921, s. 1.

¹⁶²Ekekon, 31 II. Kanun 1942, S. 1853, s. 2.

Kurum 23 Nisan bayramında çocuklarımıza sevinçli bir gün geçirmeleri için Belediye sinemasında çeşitli eğlenceler düzenlemesini de programlamıştır.¹⁶³ Yapılan bu yardımlar her yıl tekrar edilmiş ve yardım haberlerine de gazetede her zaman yer ayrılmıştır. Sadece okula giden çocuklara değil 1944 yılında okula gitmeyen fakir çocuklara da mahalle temsilcileri vasıtasıyla Belediyeye 120 kat elbise diktirilmiş ve dağıtılmıştır.¹⁶⁴

Çocuk Esirgeme Kurumu İdare Heyeti 18 Ocak 1946'da yaptığı toplantıda bazı önemli kararlar almıştır. Bu kararların birini de ilkokula giden ve günlerce sıcak yemek yüzü görmeyen öğrencilere, her gün öğlen üzeri sıcak yemek vermesi şartıyla iâşe edilmeleri teşkil etmiştir. İâşe bu çocukların kendi okullarında daha iyi durumda olanların evlerinde hazırlanmış, yemekleri sıra ile okula göndermeleri şeklinde yapılmıştır. Kurumun kolları halinde çalışacak olan okullar, Çocuk Esirgeme Kurumunun gözetimi altında idare edilmiştir.¹⁶⁵ Böylece okula giden fakat bu kezde aç kalan yoksul çocukların bu sıkıntısı da giderilmeye çalışılmıştır.

1949 yılında kışın çok sert geçmesinden dolayı Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından küçük çocuğu bulunan ailelere bu kez odun yardımı yapılmıştır. Yaklaşık 100 kilo kadar odun, 250 tane ihtiyaç sahibi ailelere dağıtılmıştır.¹⁶⁶ Görüldüğü gibi kurum her konuda çocuklarımızın yanında olmak için takdir edilecek çalışmalarda bulunmuştur.

Konya'da 1942'den beri faaliyet gösteren diğer bir yardım kurumu olan aşevi, birçok yoksulun yüzünü güldürmüştür. Diğer kurumlarda olduğu gibi bu kurumda halka yardım etmeyi asli bir vazifesi olarak görmüştür. Belediye aşevinin faydalı bir tesis olduğu tüm şehir halkı tarafından kabul edilmiştir. Bu hayırlı müesseseyi bir öğle vakti ziyaret eden Namık Ayas izlenimlerini şu şekilde anlatmıştır: "*Aşevinin harcına şefkat, muavenet hisleri sinmiş sütunları arasında tespit etmek fırsatını buldum. Açların, zavallıların, kimsesizlerin, hastaların bir kap sıcak yemek ve dört dilim yumuşak ekmek alırken mustarip yüzlerine, kısık gözlerinin nasıl açıldığını, yumuşadığını ve güldüğünü görmek isterseniz orayı sizde ziyaret etmelisiniz.*"

Konya'daki Müze meydanının biraz ötesindeki aşevi, vaktiyle Sultan Selim

---

¹⁶³Ekekon, 16 Nisan 1942, S. 1888, s. 2.

¹⁶⁴Ekekon, 20 Nisan 1944, S. 2194, s. 2.

¹⁶⁵Ekekon, 21 Ocak 1946, S. 2462, s. 2.

¹⁶⁶Ekekon, 14 Ocak 1949, S. 2918, s. 2.

camiiinin imaretiymiş. İmarek gün gelmiş Şehrin buğday pazarı, gün gelmiş dokumacılar yatağı olmuştur. Fakat 1942 yılında hayırseverler buraya yeniden el uzatmış ve işlerlik kazandırmıştır. İmarek “Aşevi” adıyla yine tütmiş, kazanlar yine kurulmuş yoksullar yeniden gülmüştür. Aşevi kurumu belediyenin en güzel ve yerinde tesisi olmuştur. Yalnız buranın sadece belediyenin bütçesi ile dönmesi mümkün olmadığı için yardımsever Konya halkından bulgur, kavurma, pekmez gibi ayıracağı diğer yiyeceklerini yardıma muhtaç kişilerle paylaşması istenmiştir.¹⁶⁷

2.2. Halkevi Faaliyetleri

Gönüllü bir kuruluş olan halkevlerinin faaliyetlerindeki asıl amacı Türk kültürüne ve sanatına hizmet etmek, inkılapları yaymak, kökleştirmek, halkı toplumsal ve kültürel alanlarda yetiştirmek olmuştur. Başta eğitim olmak üzere, güzel sanatlar, gösteri, dil ve edebiyat, kitaplık, yayın, köycülük, müzik, halkbilim, spor, turizm, sağlık gibi konularda halka yardımcı olunmuş ve onların bu konularda bilgi sahibi olarak kendilerini yetiştirmeleri için olanak sağlanmışır.¹⁶⁸ İsmet İnönü Halkevlerini tek cümle ile şöyle özetlemiştir; “ *Türk milletini az zamanda büyük bir medeniyet seviyesine yükseltmiş, Türk milletine en kısa yoldan temiz cemiyet hayatını, feyizli terakki yollarını açmış olan inkılaplar Halkevlerinde zindeleşecek ve perçinleneceklerdir.*”¹⁶⁹

19 Şubat 1932 tarihinde Konya’da hizmete başlayan Halkevleri 19 yıl boyunca sadece eğitim alanında değil hemen hemen her alanda hizmet etmiştir. Halkevlerinin eğitim faaliyetlerinin en önemli unsuru ise fedakârca çalışan öğretmenler olmuştur. Öğretmenler sayesinde, müzik, temizlik, yazı, düzen, okuma yüksek seviyelere çıkmıştır. Halkı çok iyi analiz eden bu kıymetli unsurlar pek çok alanda önemli başarılar göstermişlerdir.¹⁷⁰ Konya Halkevi 1948-1949 yılında ilkokul öğretmenleri idaresinde açtığı kurslar sayesinde 330 erkeğe ve 43 kadına okuma yazma öğretmiştir.¹⁷¹ Çocukların terbiyesini ve hayatını geliştirmesi için her Çarşamba günü Çocuk Saati adlı programlar yapılmış, Muhlis Koner gibi gönüllü kişiler saatin programı bittikten sonra okuma zevki, ağaçları ve hayvanları koruma, tasarruf,

¹⁶⁷Namık Ayas, “*Hadiselerin arkasında: Belediye Aşevi*”, *Ekekon*, 11 Mart 1944, S. 2177, s. 2.

¹⁶⁸Cevat Gencay, *Halk Eğitimi*, A.Ü. Fakültesi Yayınları, Ankara 1979, s. 246.

¹⁶⁹Oğuz Görüş, “*Halk Evine Doğru*”, *Ekekon*, 29 Nisan 1943, S. 2046, s. 2-3.

¹⁷⁰Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan, a.g.m., s.70.

¹⁷¹Hüsnü Çınar, “*Halkevi Dershaneleri ve Dil Kursları*”, Yeni Konya, 11 Eylül 1949.

büyüklere saygı gibi konularda çocuklarla sohbetler etmiştir.¹⁷²

Konya Halkevi, tüm yurda dağılan diğer halkevleri gibi açtığı kurslarla da halka büyük hizmetler vermiştir. Örneğin İngilizce, okuma yazma, dikiş, nakış, çeşitli müzik aletlerini çalma, köy muhtarları yetiştirme,¹⁷³ cirit, kalkan öğrenme gibi halkı eğitmek için çok çeşitli kurslar verilmiştir. Açılan bu kursların halka duyurulması için gazetede çok sık halkevi tarafından ilan verilmiştir. Esnaf çıraklarının mesleklerine lazım olan bilgilerini artırmak, böylelikle onlardan daha çok fayda sağlamış olmak için okuma-yazma, resim, daktilo kursları verilmiştir. Kültür seviyesini daha da artırmak isteyen halkevleri mahkûmlar içinde özel okuma yazma kursları açmıştır.¹⁷⁴ 1942 yılında halkevi kursları ve devam eden kişi sayısı şöyle olmuştur: 76 kişi Almanca, 37 kişi Fransızca, 13 kişi İngilizce, 15 kişi edebiyat, 26 kişi fizik, 28 kişi daktilo, 120 kadın nakış, 52 kişi ise okuma yazma kursunda, çeşitli saz derslerinde ise 40 öğrenci eğitim almıştır.¹⁷⁵ Konya halkevi yoğun kurs faaliyetlerine 1947'de İngilizce kursu açarak devam etmiş kursa 80 öğrenci kayıt olmuştur.¹⁷⁶ Yine aynı yıl resim öğretmeni Ziya Ünal'ın verdiği resim kursu açılmıştır.¹⁷⁷ Her yıl bu kurslara devam eden halkevleri bunlara yenilerini ekleyerek bir kuşağın yetişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Konya halkevinin faaliyet gösterdiği diğer bir alan ise Sosyal Yardım Şubesinin katkılarıyla kimsesiz fakir çocukların okutulması olmuştur. 1944 yılında 200 fakir ilkokul çocuğuna don, gömlek, göğüslük, pantolon ve mintan¹⁷⁸ dağıtan Halkevi Sosyal Yardım Komitesi bu defa Lise, Sanat Enstitüsü, Sivil ortaokuldan 40 fakir talebeye ceket, pantolon, yelek olmak üzere birer takım elbise yaptırmış ve dağıtmıştır. Elbiselik kumaş yerli mallar pazarcıdan tedarik edilmiş ve terzi ücreti ile birlikte 900 liraya mal olmuştur.¹⁷⁹ Halkevleri, böylece fakir öğrenciler için umut ışığı olmuştur. Halkevi, sosyal yardımlaşma duygularını kuvvetlendirmek ve bu konunun çeşitli meseleleri, cepheleri hakkında çeşitli fikirleri toplamak ve hayır işlerinde daha ne gibi sahalarda teşkilatlanılması gerektiği gibi konuları belirlemek

---

¹⁷²*Ekekon*, 10 Nisan 1943, S. 2038, s. 2.

¹⁷³*Ekekon*, 28 Nisan 1948, S. 2811, s. 1.

¹⁷⁴*Ekekon*, 8 Mayıs 1943, S. 2050, s. 2.

¹⁷⁵Konya, Şubat 1942, S. 40, s. 43.

¹⁷⁶ Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan, a.g.m., s.77.

¹⁷⁷ Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan, a.g.m., s.78.

¹⁷⁸Yakasız, uzun kollu erkek gömleği.

¹⁷⁹*Ekekon*, 29 II. Kanun 1944, S. 2159, s. 2.

amacıyla Hayır Cemiyetleri Günü adlı günler düzenlemiştir.¹⁸⁰

Konya Halkevinin verdiği önemli hizmetlerden biri de halkla yakından iletişime geçtiği konferanslar olmuştur. Ziraat, tıp, sağlık, çocuk yetiştirme, coğrafya, tarih, müzik, ekonomi, güzel sanatlar, edebiyat gibi çok çeşitli konularda halkın bilinçlenmesini sağlayacak çok önemli konferanslar verilmiştir.

1942 yılında halkevinde sanata dair verilen konferansa, çok fazla gelen olmayınca bur durum gazetenin yazarı Muhlis Koner tarafından şu şekilde eleştirilmiştir: “Şurasını derhal söyleyeyim ki her şey bırakılsın Sanat, İlim bütün istikametlerini memleket meselelerine çevirsinler demiyorum. Fakat harptan sonra yaşanan bazı gerçekler var, ahlaksızlıklar var. Köylü işi zevke vermiş. Bunun için Halkevlerimiz, konferanslarını biraz halk konferansı şekline dökseler, ihtikârdan, ahlaksızlıktan, içtimai vicdanın nasıl doğabileceğinden, zenginlerimizin yapması gereken memleket vazifesinden ve buna benzer muhasebelerde bulunsalar daha iyi olur”.¹⁸¹ diyen yazar konferanslarda daha çok halkın yaralarına merhem olacak konuların işlenmesini istemiştir. Konferanslardan, balolar, konferanslar, konserler kısmında tekrardan bahsedeceğimiz için şimdilik burada bırakıyoruz.

Halkevinde gerçekleştirilen diğer bir faaliyet ise verilen temsiller ve konserlerdir. Temsil kolunun verdiği temsillerden bazıları şunlardır: Cengiz, İkipler, Özyurt, Mete, Zor Nikâh, Şeriye Mahkemesi’nde, Çoban, Şeriatçı, Tırtıllar, Mavi Yıldırım, Zoraki Tabib, Bir İlan Hastası.¹⁸² 1942 yılında halkevinde bir aile toplantısı yapılmış ve bu arada Konya’da bulunan eski sanatkârlardan Burhaneddin ve Seniye Tepsi tarafından Hamidin Tarık’dan, Finten’den ve Eşberi’nden birer parça temsil edilmiştir. Salona alabileceği miktardan çok fazla kişi gelmiş temsil büyük ilgi görmüştür.¹⁸³ Yine Aşıklar’ın milli saz ve cura ile tertip ettikleri havalar ve birbirine karışan atışmalar herkesin çok hoşuna gitmiştir.¹⁸⁴

Şehrinen havadar ve latif yerinde bulunan halkevi bahçesi belediyenin yardımıyla aile ihtiyacına cevap verebilecek bir hale getirilmiştir. Bahçe etrafına

---

¹⁸⁰Ekekon, 26 Aralık 1945, S. 2451, s. 1.

¹⁸¹M. Muhlis Koner, “Halk Konferanslarına, Halkın Derdine Doğru Gidelim”, Ekekon, 19 Eylül 1942, S. 1955, s. 1.

¹⁸²Nurhan Karadağ, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1950)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 261.

¹⁸³M. Muhlis Koner, “Halkevinde Bir Aile Toplantısı ve Bir Temsil”, Ekekon, 16 Haziran 1942, S. 1914, s. 2.

¹⁸⁴Ekekon, 27 II. Kanun 1942, S. 1853, s. 4.

muntazam bir duvar çekilmiş, çiçekli kısımlar oluşturulmuş, bir büfe açılmıştır. Zengin kütüphane salonuyla, müzik aletleriyle günün her saatinde nezih şekilde vakit geçirmeye elverişli bir hale gelen halkevi bahçesi Konya halkının zevkine hizmet eden bir ev halini almıştır.¹⁸⁵

Halkevleri'nin diğer bir faaliyeti de köycülük hizmetleridir. Köylü vatandaşlar arasında hasta olanların muayene ve tedavisi için köylere yapılan bir geziye, Ev Başkanı Şahabettin Uzluk, Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk ve Ev Kâtibi Mevlut Doğan katılmıştır. Geziye Harmancık Köyü'nden başlanmış, daha sonra Hatıp Bucağı'na gidilmiştir. Hatıp Bucağı'nda civar köylerden gelen hastalarında muayenesi yapılmış, böylece muayene edilen kadın-erkek sayısı 115'i bulmuştur. Hastalar arasında sıtmalı bulunanlara 395 adet atebrin¹⁸⁶ dağıtılmıştır. Diğer hastalardan yoksul olan bazılarının ilacı Feridun Uzluk tarafından temin edilmiştir.¹⁸⁷ Görevlerine sıkı bir şekilde devam etmeye çalışan köycülük kolu mensupları yanlarında beş doktorla beraber 1949 yılında Kızılviran Bucağı'na gitmişlerdir. Kızılviran'a varan Halkevliler otobüsle Çamurlu İğrek Köyüne uğramışlar, bu köyde doktorlar 100 kadar hasta köylüyü muayene etmişlerdir. Ev başkanı Vehbi Bilgin halk ile sohbet etmiş, köylünün dertlerini dinlemiştir. Halkevi bandosu milli marşlar ve havalar çalmış, Çamurlu İğret Köyü bayram günü yaşamıştır.¹⁸⁸

1950 yılına gelindiğinde halkevleri, kuruluşlarının 18. yıldönümünü sayılarına daha da yenilerini ekleyerek tamamlamıştır. Cumhuriyetin ilanını takip eden kültür inkılaplarının ilk safında halkevleri görev almıştır. Halkevleri, Türkiye Milli Eğitim teşkilatının ilk ve orta öğretimde kaybettiği vatandaşlara, türlü kollarının çalışmaları ile faydalı olmakla kalmamış, daha yüksek seviyedekilere de ilmi, içtimai ve edebi konferansları, kursları ile yeni bilgiler temin etmiş, her kesime ışık saçmıştır. Köycülük ve sosyal yardım gibi tesiri daha geniş kollar merkezlerden muhite doğru yayılmıştır. Vatandaşın istediğini ayağında sağlamağa, sıhhi ve içtimai konularla uğraşmıştır. Teşkilatın kurulduğu her yerde Halkevlerinin bahsettiğimiz kollarıyla güzel sanatlar, temsil gibi daha çok his ve ruha hitap eden çalışmalarından etkilenmeyen kimse kalmamıştır. Yıldönümü kutlamasında Konya Ev Başkanı Suat

---

¹⁸⁵*Ekekon*, 25 Haziran 1942, S. 1918, s. 1.

¹⁸⁶Sıtma tedavisinde kullanılan bir ilaç. Sentetik yapılı olup sarı renkli haplar halinde ya da enjeksiyon şeklinde kullanılır.

¹⁸⁷*Ekekon*, 28 Temmuz 1947, S. 2696, s. 1.

¹⁸⁸*Ekekon*, 21 Ekim 1949, S. 3032, s. 3.

Abanazır'ın da dediği gibi “*Halkevleri, inkılap savaşının serhad kaleleri*” olmuştur. Halkevleri Türk milletine kendine inanmak, güvenmek duygusunu sağlamıştır.¹⁸⁹

2.3.Sivil Savunma Hizmetleri

Araştırmamız 1942 ve 1950 yıllarını kapsamaktadır. Fakat sivil savunma hizmetleri ile alakalı haberler, İkinci Dünya Savaşı'nın da etkisiyle, daha çok 1939 ile 1945 yılları arasında daha sık verilmiştir. Bizde bu yüzden sivil savunma başlığı altında biraz bu yıllardan da bahsedeceğiz. Tarih boyunca yeryüzünde görülmüş savaşlar içinde hiç şüphesiz en kanlı ve yıkıcı olanı II. Dünya Savaşı olmuştur. Milyonlarca kişinin ölmesine, sakat kalmasına ve yer değiştirmesine sebep olan bu savaşın geçtiği ana coğrafyalardan birisi de Avrupa'dır. Türkiye'nin sınırlarına kadar gelen bu savaşa Türkiye fiilen katılmamış olsa bile etkilerinden nasibini almıştır.¹⁹⁰ İsmet İnönü Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı karşısındaki aldığı tutumu şöyle özetlemiştir; “*Milletler ailesi içinde kimseye düşmanlığı olmayan bir millet sıfatıyla kendi topraklarımızı, haklarımızı ve menfaatlerimizi emniyette bulundurarak yaşamak... Dünya felaketinden azap ve ıstırap duyuyoruz. Karışmamak ve bulaşmamak için elimizden geleni yapacağız. Fakat harpten masun kalmanın yalnız bizim iktidarımızda olmadığını biliyoruz. Bunun için kendimizi hiçbir fedakârlıktan esirgemeyeceğiz.*”¹⁹¹ 1 Eylül 1939'da İkinci Dünya Savaşı'nın resmen başlaması ile Konya basını aracılığıyla halk olası bir hava saldırısı karşısında sık sık uyarılmıştır. Hükümet tarafından çıkarılmış Pasif Hava Savunması Talimatnamesi gereğince kent halkına; uçak çeşitleri, bomba şekilleri, türleri ve tahrip güçleri, zehirli gazlar, sığınaklar, olası saldırıda takip edilecek yol, sivil savunma, sevk ve idare ile paraşüt hücumları hakkında bilgiler verilmiştir.¹⁹²

Konya'da alınan askeri önlemlerin içerisinde en önemli konularından birisi de binaların ve sokakların, her yerin karartılması meselesidir. Hava savaşlarının yıkıcı etkisinin farkında olan halk da bu konuda hassas davranmıştır. 7 Ağustos 1943'ten itibaren hava taarruzlarına karşı ışıkların söndürülmesi ve karartılması hakkındaki nizamnamelerin hükümleri gereğince Konya'da ve merkeze bağlı her yerde ışıkların

---

¹⁸⁹Namık Ayas, “*Halkevleri*”, *Ekekon*, 20 Şubat 1950, S. 3087, s. 1.

¹⁹⁰Çağatay Benhür ve Selim Akçakaya, “*İkinci Dünya Savaşı Sırasında Konya'da Alınan Askeri Önlemler*”, *Akademik Bakış*, Cilt 5, S. 9, Kış 2011, s. 172.

¹⁹¹*Ekekon*, 23 Şubat 1943, S. 2019, s. 1.

¹⁹²Çağatay Benhür ve Selim Akçakaya, a.g.m., s. 176.

karartılması zorunlu tutulmuştur. Bu karartma işlemi aydınlatmadan yararlanan köy, bucak, tarla dâhil her yerde geçerli olmuştur. Bu nizamnameye uymayanlara ve aykırı hareket edenlere Havaya Karşı Korunma Kanununun cezai hükümleri uygulanmıştır.¹⁹³

Konya’da hava saldırıları üzerine gerekli tedbirler alınmaya çalışılırken diğer bir mesele ise sığınak yapılması olmuştur. Konya’da devlet tarafından pek çok sığınak yapılsa da bu sayı yeterli olmamıştır. Bunun üzerine halkın kendi sığınağını kendisi yapması için teşviklerde bulunulmuştur. Gazete ve radyo aracılığıyla halka bu konuyla alakalı telkinler yapılmış, halkın bilinçlenmesi için çaba sarf edilmiştir. Herkesin kendi evinin bahçesine, böyle bir olanağı yoksa en yakınında bulunan bahçelere sığınaklar oluşturması üzerinde durulmuştur.¹⁹⁴

Dönemin şartları gereği, 1900-1926 doğumlulardan jandarma, gümrük ve orman sınıfına ayrılmış ve henüz daha askerlik hizmetine başlamamış olan kişiler silahaltına çağırılmıştır. Bunun yanında bazen askerlik hizmetinden sorumlu olmayan vatandaşlarında buldukları yerde birtakım sivil savunma tedbirlerinin alınması ve yürütülmesi noktasında görevlendirildiğini görmekteyiz. II. Dünya Savaşı’nı yaşayan tanıklardan olan, Konya halkından Mehmet Özdeş’in belirttiğine göre, babası Alaeddin Tepesi’nde görevlendirilmiş, bazı yaşlılar ellerine verilen dürbünler ile olası hava saldırısını görebilmek amacıyla tepelere yerleştirilmiştir. O zaman kentte bulunan su deposu da, bahsi geçen dürbünlü gözcülerin kullandıkları mekânlardan birisi olmuştur.¹⁹⁵

Konya’yı devam eden savaşa hazır bulundurmak için alınmak istenen diğer bir önlem ise 22 Ağustos 1944 tarihinde, Ereğli ilçesi Çakmak Köyü arazisine, bir hava alanı açılmasının planlanması olmuştur.¹⁹⁶ Bütçesi Millî Savunma Bakanlığı tarafından karşılanacak hava alanının kurulacağı yerle ilgili Ereğli Tapu Müdürlüğü ve konunun uzmanları tarafından tetkikler yapılmış, bir istimlak raporu hazırlanmıştır. Aynı şekilde Konya merkezine bağlı Pınarbaşı civarında da bir hava alanı yapılması Milli Savunma Bakanlığı tarafından hükümete teklif edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda bu fikir uygun görülmüş ve bölgede bulunan 14 parça mülkün istimlaki kararı ile devlete ait 3 parça mülkün de Milli Savunma

---

¹⁹³*Ekekon*, 7 Ağustos 1944, S. 2241, s. 1.

¹⁹⁴*Ekekon*, 8 Haziran 1944, s. 2.

¹⁹⁵Mahir Akçakaya, *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Konya’da Günlük Yaşam*, Konya 2010, s. 133.

¹⁹⁶BCA, f. 030. 18. 01. 02 y. 106.61.3., s. 1.

Bakanlığına devri hakkındaki kararname 29 Temmuz 1944'de kabul edilmiştir.¹⁹⁷

Görüldüğü gibi II. Dünya Savaşı'na girmemek için elinden geleni yapan Türkiye, bunun yanında savaşa karşı hazır olmak için birtakım önlemler almaya çalışmış, Konya'da bu konuda üzerine düşenleri yerine getirmiştir.

2.4.Ulusal Bayram Kutlamaları

2.4.1. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Ekekon, milli bayramların kutlanmasına oldukça önem vermiştir. Yapılan hazırlıkları, bayram gününü, sonrasında yaşananları aşama aşama haber yapmıştır. Bayram gününe ait şiir ve makalelere gazete sütunlarında sık sık yer verilmiştir. Gazetenin önem verdiği milli bayramlardan biri de 23 Nisan'dır. Kurtuluş Savaşı'mızda bütün devrimlerimizde başlı başına altın temel ve mutlu bir merhale olma özelliğine sahip olan 23 Nisan Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı her yıl olduğu gibi 1942 yılında da, tarihi şanına layık ve parlak bir tezahürat heyecanı içinde kutlanmıştır. Bütün şehir halkı, daha sabahın erken saatlerinde coşkun ve neşe içinde Cumhuriyet alanına doğru gelmiştir. Önceden düzenlenmiş olan programa göre başta Vali Nizamettin Ataker olmak üzere mülki ve askeri erkânla, CHP Mümessilleri ve Partililer, subaylar, sivil ve askeri okul talebeleri, belediye ve diğer teşekküllerin ileri gelenleri, milli ve hususi kurullar, spor ve esnaf cemiyetleri vaktinde alandaki yerlerini almışlardır.¹⁹⁸ Hemen hemen her yıl aynı protokolün törenlere katılarak günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yaptığını, sırasıyla öğrencilerin hazırlamış olduğu gösterilerin izlendiğini gazete haberlerinde görmekteyiz.

Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı 1943 yılında da yurdun her tarafında, en içten gösterilerle kutlanmıştır. Bu münasebetle Ankara'da yapılan Çocuk Haftası'nın açılış töreni, çocukların saat 09:00'da Ebedi Şef Atatürk'ün kabrine çelenk koymasının ardından başlamıştır. Bunu saat 10:30'da öğrencilerin Ulus meydanında yaptıkları gösteriler takip etmiştir. Yurt içinde yapılan törenlerde de bu mesut gün kutlanırken, çocukların bugünü en güzel şekilde geçirmeleri için eğlenceler, temsiller

---

¹⁹⁷Çağatay Benhür ve Selim Akçakaya, a.g.m., s. 183.

¹⁹⁸*Ekekon*, 23 Nisan 1942, S. 1891, s. 1.

tertip edilmiş, yoksul yavrular giydirilmiştir.¹⁹⁹

Gazetenin yazarlarından Adil Aykut bu özel günün manasını bakın şöyle anlatmıştır: Öyle tarihi hadiseler vardır ki yalnız o hadiseyi yaratan milletin değil, dünya milletlerinin de terakki ve içtimai bünyelerinde büyük devrimler doğurur. İşte 23 Nisan da böyle büyük ve tarihi bir devirdir. Kahraman ve Aziz Atatürk dünya milletlerine örnek olan devrimlerini ve egemenliğimizi kazanmak için büyük ve kutsal davaya atılırken büyük davasını 23.04.1920’de Cumhuriyetimizin ilk müjdecisi olan BMM Hükümetini kurulduğu gün ilan etti. 23 Nisanı kazananlar, bu günü insanlık dünyasına en büyük hizmeti olan yavrulara armağan etmiştir. Çünkü: Onlar bugün küçük, mini mini yavrulardır. Yarın birer genç, olgun ve dolgun, mütakâmil birer insan, birer dahi, birer kahraman olacaklardır. İşte bu yüzden 23 Nisan çocuklarımızın günüdür.²⁰⁰

Konya’da Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı sadece ilde değil şehrin bütün ilçelerinde, bucak ve köylerinde parlak törenlerle kutlanmıştır. 1947 yılında muhabirlerin gazeteye verdikleri haberlere göre milli bayram gününde Konya’nın her yerinde nutuklar verilmiş ve gösteriler yapılmıştır.²⁰¹

2.4.2. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı da tıpkı 23 Nisan’da olduğu gibi her yıl büyük bir heyecanla kutlanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, bu önemli günü, gençliğe emanet ederken şu sözleri söylemiştir: “...Bütün bu şeraitten daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet, dalaletle kalarak şahsi menfaatlerini müstevsillerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler... Ey Türk istikbalinin evladı! İşte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk İstiklal ve Cumhuriyetini korumaktır!..” Bahsedilen vaziyetlerde bile Atatürk, gençlikten emaneti için aynı ruh ve aynı ülküyü istemiştir. Gençlik ve genç böyle vaziyetlerde o ruh ve o enerjiyi gösterebilecek surette yetişmelidir.²⁰²

1942 yılında 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, yurdun her bucağında olduğu gibi, Konya’da da tarihsel anlamına yaraşır bir tarzda kutlanmıştır. Sabah saat 8’e doğru çizili programdaki düzene göre askeri ve sivil okullar, Kız Öğretmen ve Bölge

¹⁹⁹Ekekon, 24 Nisan 1943, S. 2044, s. 1-2.

²⁰⁰Adil Aykut, “23 Nisan ve Manası”, Ekekon, 21 Nisan 1945, S. 2347, s. 2.

²⁰¹Ekekon, 25 Nisan 1947, S. 2656, s. 1.

²⁰²Ekekon, 19 Mayıs 1942, S. 1902, s.1.

Sanat talebeleri, Türk bayrağı ile çelenkleri ve flamaları taşıyan kıtalar, bütün spor teşekkülleri önde bando eşliğinde Hükümet Meydanı'nda toplanmıştır. Şehrin mermer göğsünü sarsacak kudret ve heybette gözlere çarpan, ahenkle yürüyen gençler, Hükümet Meydanı'ndan Kültür Park'a doğru ilerlemiştir. Kafilelerin yerlerini almalarının ardından Vali B. Nizamettin Ataker, Mıntıka Komutanı, Kutlama Komisyonu Azaları, CHP ve Belediye erkânı, diğer teşekküllerin temsilcileri yerlerini almıştır. Bundan sonra bayrak Vali tarafından Gençlik Kulübüne verilmiştir. Bu merasimden sonra okullar ve halk hep bir ağızdan İstiklal Marşı'nı söylemiştir. Bu safhanın ardından söylevler dinlenmiş ve gösteriler sergilenmiştir. Tören bu şekilde coşkuyla kutlanmıştır.²⁰³

Ankara'da ise Milli Şef İnönü, 19 Mayıs 1943'de saat 09:00'da Çankaya'dan hareket ederek doğruca Atatürk'ün kabrinin bulunduğu yere gelmiştir. Burada kendilerini beklemekte olan BMM Reisi Abdülhalik Renda, Başbakan Şükrü Saraçoğlu, Genel Kurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak, Vekiller, CHP Genel Sekreteri ve BMM Grup Reisleri ile birlikte Ebedi Şef için beş dakika saygı duruşunda bulunarak kabre bir buket koymuşlardır.²⁰⁴

19 Mayıs'la ilgili şiirlere her yıl gazetede sıklıkla yer verilmiştir. Bunlardan biride yazar Âşık Mehmet Yakıcı'nın yazmış olduğu *19 Mayıs Destanı* adlı şiiridir²⁰⁵.

“19 Mayıs'ta bu olan işi *Erzurum, Sivas'a bir hızla gitti*
Atatürk Samsun'da doğan güneşi *Duyan düşmanların işleri bitti*
Var mı ki dünyada emsali, eşi *Sürdü düşmanları gör neler etti*
Kutlu olsun bize gençlik bayramı *Kutlu olsun yine Türklük bayramı.”*

1949 yılında da 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı günün erken saatlerinden gün batışına kadar zengin bir program ve canlı bir neşe içinde yeni açılan Stadyumda kutlanmıştır. Fakat bu sene diğer yıllardan farklı olarak sadece 19 Mayıs gösterileri izlenmemiş, Konya'nın muhtaç olduğu stadyum da halk tarafından ilk kez görülmüştür.²⁰⁶

²⁰³Gökkaya, “19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı”, *Ekekon*, 21 Mayıs 1942, S. 1903, s. 3.

²⁰⁴*Ekekon*, 20 Mayıs 1943, S. 2055, s. 1.

²⁰⁵Âşık Mehmet Yakıcı, “19 Mayıs Destanı”, *Ekekon*, 19 Mayıs 1947, S. 2666, s. 2.

²⁰⁶*Ekekon*, 20 Mayıs 1949, S. 2972, s. 1-2.

Ziya Gündüzalp 19 Mayıs'ın gençliğe hediye edilmesini ve gençlerin spora olan ihtiyacını şöyle anlatmıştır: *“Tarihin her devrinde kudret ve kuvvetleriyle ün salan ecdadımız, yalnız beden zindeliğiyle değil, bununla beraber başka uluslar da görülemeyen her türlü sarsıcı tesirler karşısında da daha fazla kuvvetlenen, bir maneviyata sahip olmakla da tanınmışlardır. Türkün gücünü bir daha ispat etmiş olan Atatürk, gençliğimizin spora ihtiyacı olduğunu, 19 Mayıs gününü spor ve gençlik bayramı yaparak bizlere göstermiştir.”*²⁰⁷

2.4.3. 30 Ağustos Zafer Bayramı

1943 yılında 30 Ağustos Zafer Bayramı Konya'da çok içten ve mükemmel bir şekilde kutlanmıştır. İstiklal marşının büyük bir saygıyla okunmasının ardından tören başlamış ve yapılan söylevlerde Kahraman Atatürk'e olan minnet, bağlılık belirtilmiştir. Bütün Konya halkı törene katılmış, şehitler ve gaziler saygı içinde anılmıştır.²⁰⁸

30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla Halkevinde de güzel programlar yapılmıştır. Evin Temsil Şubesi tarafından, manzum ve milli bir eser olan kahraman piyesi temsil edilmiştir. Piyeslerden önce ve perde aralarında bir gün orkestra, bir gün de yeni Halkevi bandosu güzel parçalar çalmıştır. Temsilden önce Askeri Ortaokul Müdürü tarafından İstiklal Harbini anlatan güzel bir konferans verilmiştir. Gençler milli şiirler okumuşlardır.²⁰⁹

30 Ağustos Zafer Bayramı'nda Şükrü Çiloğlu yapmış olduğu konuşmasında şunları söylemiştir: *“30 Ağustos, göklerimizde şimşekler çakan, üzerimize yıldırımlar saçan kara bulutların Türk süngüsüyle sıyrıldığı mutlu bir gündür. Ve nihayet şimdi, altı yıl kan kokusuyla bunalmış dünya yuvarlağı huzursuzluk içinde çalkalanarak dönerken şu mesut saatlerini yaşadığımız 30 Ağustos günü eşsiz zaferimizin, milli düğünümüzün yıl dönümüdür.”*²¹⁰ Yazar İkinci Dünya Savaşı nedeniyle tüm dünyanın çalkalandığı bir dönemde Türkiye'de bu zafer gününün kutlanmasının verdiği mutluluğa dikkat çekmiştir.

30 Ağustos Zafer Bayramı 1949 yılında Ordu Evi önünde kutlanmıştır. Bu yıl

---

²⁰⁷Ziya Gündüzalp, “19 Mayıs ve Spor”, *Ekekon*, 22 Mayıs 1946, S. 2514, s. 2.

²⁰⁸*Ekekon*, 2 Eylül 1943, S. 2101, s. 2.

²⁰⁹*Ekekon*, 31 Ağustos 1944, S. 2252, s. 2.

²¹⁰*Ekekon*, 2 Eylül 1946, S. 2558, s. 2.

kutlamalar okulların tatil dönemine denk geldiği için, diğer yıllardan farklı olarak, resmi geçit yapılmamıştır. Törene harp malulleri, Vilayet Komutanları ve halk katılmıştır. Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal Marşı'yla merasime başlanmıştır. Marş'tan sonra ordu namına bir subay konuşma yapmış ardından Garnizon Komutanı kısa bir hitabede bulunmuş ve tören bitmiştir. Gece olunca bayram biraz daha canlı geçmiştir. Belediye ve Hükümet Caddeleri üzerinde resmi ve hususi bütün binalar iyi bir şekilde aydınlatılmış, halk gece yarısına kadar eğlenmiştir.²¹¹

2.4.4. Cumhuriyet Bayramı

Cumhuriyetin 20. dönüm yılı şenlikleri Konya ve çevresinde layık olduğu önemle kutlanmıştır. Şehrin bütün cadde, mağaza ve evleri, resmi binalar, meydanlar hep bayraklarla süslenmiştir. Bayram günü halk bir taraftan Alaaddin sırtlarına yayılmış, diğer taraftan okullar, cemiyetler Cumhuriyet Meydanı'ndaki yerlerini almışlardır. Vilayet Konağı'ndaki resmi merasimin ardından vali, general ve parti reisi meydanı dolduranların bayramlarını kutlamış, bundan sonra resmigeçit başlamıştır. Geçit töreninden sonra belediye reisi konuşma yapmış ve tören bitmiştir. Halk ve okullar gece fener alayları düzenlemişler, geç vakitlere kadar eğlenmişlerdir. Bayram münasebetiyle halkevinde toplantı yapılmış, sinemada Kız Öğretmen Okulu ve temsil komitesi tarafından temsiller verilmiştir.²¹²

Türkiye Cumhuriyeti 29 Ekim 1945'de 22 yaşına girmiştir. Cumhuriyet bize yalnız hayat ve istiklalimizi kazandırmakla kalmamış aynı zamanda aydın ve emniyetli bir istikbal yolu açmıştır. 1945 yılı bayramının kutlanma şekli CHP Genel İdare Kurulunca hazırlanan bir talimatname ile belirlenmiştir. Buna göre bayramın bütün şehir ve kasabalarda, köylerde bütün halkı ilgilendirecek bir coşkuyla ve Cumhuriyetin iyiliklerini halka duyuracak ve anlatacak suretle sesli, renkli, mânâlı bir şekilde kutlanması istenmiştir.²¹³

29 Ekim'e ait güzel bir yazı M. Nedim Güntel tarafından kaleme alınmış ve bu yazı Selçuklu gazetesinde şu şekilde yayınlanmıştır: "Bu yıl Cumhuriyetin 25. yılı kutlanmaktadır. Bu yaş insan ömrüne göre tam olarak gençliği ifade etmektedir. Fakat Türkiye attığı kararlı adımlarla bu çocukluk halini çabuk atlatmış ve

---

²¹¹*Ekekon*, 31 Ağustos 1949, S. 3013, s. 1.

²¹²*Ekekon*, 2 II. Teşrin 1943, S. 2125, s. 2.

²¹³*Ekekon*, 15 Ekim 1945, S. 2421. s. 2.

büyümüştür. Bu zaman zarfında çeşitli badireler atlatan Cumhuriyet içte ve dışta takip ettiği siyasetle temelini bu sarsıntıdan kurtarmıştır.”²¹⁴ Tüm bu zorlukları atlatan Türkiye bu şanlı bayramı fazlasıyla hak etmiştir.

1949 yılında bayram açılışı 28 Ekim Cuma günü saat 13’te Atatürk Anıtı önünde yapılmıştır. Başta vali, garnizon komutanı olmak üzere CHP başkanı, resmi ve özel mümessiller müdür ve erkânı, okul temsilcileri, askeri okullar, izciler, askerler, okullar, Halkevi bandosu Anıt Meydanı’nda toplanmıştır. Merasim komutanının verdiği işaretle çelenkler anıta yerleştirilmiştir. Askeri Orta Okulun çaldığı, okulların bir ağızdan söylediği İstiklal Marşı’ndan sonra *Ekekon* yazarı Namık Ayas şehir adına bir konuşma yapmıştır. Ardından davul zurna çalınmış ve oyunlar oynanmıştır.²¹⁵

2.5.Spor Faaliyetleri

2.5.1.Voleybol

Voleybol, file ile ikiye bölünmüş bir oyun alanı üzerinde 6’şar kişilik iki takım tarafından oynanır. Amaç topun filenin üzerinden geçirip rakip alana göndererek, rakibin top ile yapacağı hareketi kendi lehine olacak şekilde engellemeye çalışarak sayı almaktır.²¹⁶ Konya’da voleybol sporuna yönelik faaliyetler, oldukça canlı tutulmaya çalışılmıştır. 27.04.1943 Salı günü 16:00’da Gençlik Kulübü sahasında Sportif Oyunlar Ajanlığınca tertip edilen voleybol müsabakasının başlangıcı törenle yapılmıştır. Karşılaşmalara Vali Nizamettin Ataker, Maarif Müdürü Ali Rıza Özkut, Bölge Asbaşkanı Sabit Cinol ve öğretmenler de katılmıştır. Müsabakalar çok heyecanlı olmuştur. Karşılaşan okullar şunlardır:

Altınçeşme -Köprübaşı

Gazipaşa -İsmetpaşa

Kurtuluş - Hâkimiyeti Milliye

Neticede: Altınçeşme, İsmetpaşa ve Kurtuluş takımları galip gelmişlerdir. Müsabakalardan önce Vali Bey, kız ve erkek küçük sporculara hediyeler

---

²¹⁴Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan, a.g.m., s.79.

²¹⁵*Ekekon*, 31 Ekim 1949, S. 3037, s. 1.

²¹⁶Mustafa Karadağ- Yonca Süreyya Biçer-Fethi Yıldırım- Hüseyin Çağdaş Batmaz- Alpaslan Atalı, *A’dan Z’ye Voleybol, Mini Voleybol, Plaj Voleybolu Cep Kitabı*, S. 5.

dağıtmıştır.²¹⁷

12 ilkokul arasında voleybol birinciliği karşılaşmaları sayı usulü ile 26.01.1944 tarihinde başlamıştır. Altın Çeşme Okulu takımı (Fatma, Yaşar, İhsan Çalan, Kamile Ayçar, Yakup Geçer, Nuriye Karakıvılcım, Raşit Canlan) karşılaştığı diğer 11 okulun takımlarını yenerek, 22 sayı ile birinci olmuştur. Birinci olan takıma 19 Mayıs'ta Beden Terbiyesi tarafından kupa verilmiştir.

Diğer okulların aldığı derece sayıları aşağıdaki şekilde olmuştur²¹⁸:

1- Altınçeşme : 22	7- Köprübaşı :16
2- İhsaniye : 21	8- İsmetpaşa :15
3- Cumhuriyet: 20	9- M.Şevketpaşa :14
4- Gazipaşa : 18	10- Necatibey :11
5- H.Milliyeye : 18	11- Tatbikat : 9
6- Kurtuluş : 16	12- Akifpaşa : 9

30 Ağustos 1945 günü başlayan voleybol müsabakaları 3 gün sürmüştür. Son gün Demirspor–Gençlerbirliği takımları arasında yapılan müsabaka oldukça çekişmeli olmuştur. Halkevinin spor salonunda yapılan müsabakayı, evin bahçesini dolduran kalabalık bir halk kitlesi izlemiştir. Müsabakada birinci seti Gençlerbirliği, ikinci seti Demirspor, üçüncü seti yine Gençlerbirliği kazanmış ve sonuçta Gençlerbirliği kazanan takım olmuştur.²¹⁹

Halkevi Spor Kolu Gençleriyle, Gençler Birliği Gençlik Kulübü arasında 27.06.1947 günü yapılan, Voleybol Bölge Birinciliği müsabakasında, Gençler Birliği üç sette Halkevine karşı galip gelmiştir. İkinci maç Selçuk Spor-Stat Gençliği kulübü arasında yapılmış ve Stat iki setle oyunu kazanmıştır. Bu iki maçta oldukça heyecanlı geçmiştir.²²⁰

2.5.2. Güreş

²¹⁷*Ekekon*, 29 Mart 1943, S. 2046, s. 2.

²¹⁸*Ekekon*, 6 Mayıs 1944, S. 2201, s. 2.

²¹⁹*Ekekon*, 12 Eylül 1945, S. 2407, s. 2.

²²⁰*Ekekon*, 30 Haziran 1947, S. 2684, s.1.

Güreşin Konya Sporundaki yeri seçkin olmuştur. Türkiye Serbest Güreş Şampiyonası için Konya'dan daha iyi güreşçileri çıkarabilmek için Konya valisinin teşvikiyle şehirdeki güreşçi gençler kazalarda güreş gösterileri yapmışlardır.²²¹

Güreş sporuna Konya halkı da yoğun ilgi göstermiştir. Mesela Ağustos 1942'de cumartesi günü Kızılay yararına futbol sahasında yapılan pehlivan güreşleri çok heyecanlı geçmiş, şimdiye kadar yapılanların en dikkat çekenini olmuştur. Sahneyi Memduh Yavuz Süslü idare etmiştir. Önce Konya'dan Ilgaz'la Orhan pehlivan güreşmişler, berabere kalmışlardır. Bunu Türkiye başpehlivanlarından Mülayim ile Gönenli Hamdi arasında çetin güreş takip etmiştir. İkinci devrede Mülayim, Hamdi Gönen'i mağlup etmiştir. En sonda Tekirdağlı Hüseyin hasmını yenmiştir. Her devre yirmi dakika devam etmiş, ikişer dakika istirahat aralığı verilmiştir.²²²

1943 senesi Türkiye Serbest Güreş Müsabakaları'nın Ankara'da yapılacağı duyurulmuş, bu müsabakaların seçmeleri olan ve Konya'nın verildiği grup birinciliği 20.6.1943 günü Adana'da yapılmıştır. Konya güreş takımı 17.06.1943 perşembe günü trenle Adana'ya gitmişler, burada grup birincisi olan güreşçiler doğrudan doğruya Ankara'daki Türkiye birinciliğine katılmıştır.²²³

1 Şubat 1944'de başlayıp iki haftadan beri devam eden tecrübesiz Grekoromen²²⁴ güreş teşvik müsabakaları 13 Şubat Pazar günü neticelenmiştir. Güreşlere Kuleli Lisesi, Lise, Ticaret Lisesi, Sanat Enstitüsü ve Bölge Gençlik Kulübü'nden kırk genç katılmıştır. Yeni yetişen ve çok ümit vaat eden gençler başarmak için çok çalışmıştır. Güreşler halk tarafından çok ilgi görmüş ve heyecanlı geçmiştir. Teknik netice ise şu şekilde olmuştur:

56 kiloda: 1.Cemil Erkök (Ticaret lisesi) 2.İbrahim Yalçınkaya (Sanat ensitüsü)
3. Naim Kanunç (Kuleli Lisesi)

61 kiloda:1. Hilmi Ağırbaşı (Kuleli lisesi) 2.İlhami Güntel (Kuleli lisesi)3.
Ali Filiz (Kuleli lisesi)

66 kiloda: 1. Hamdi Akçe (Kuleli lisesi) 2. İsmet Yetkin (Kuleli lisesi) 3.

---

²²¹*Yeni Ses*, 2 Temmuz 1939, S. 601, s. 2.

²²²*Ekekon*, 1 Eylül 1942, S. 1947, s. 2.

²²³*Ekekon*, 17 Haziran 1943, S. 2067, s. 3.

²²⁴Grekoromen, ayaklara dokunmadan yapılan güreş şeklidir. Rakipler birbirinin ayak ve bacaklarına dokunmadan mücadele ederler. Grekoromen güreş tarzında belden yukarı ön plandadır. Ayakla herhangi bir müdahale yapılmaz ve rakibin hücumu engellenmez. Bu stil daha çok Avrupa ülkelerinde yaygındır.

Mustafa Gücüyener (Sanat Enstitüsü)²²⁵

Konya’da yapılan beş vilayet arasındaki grup birinciliklerinde, birinciliği kazanarak Türkiye birinciliklerine katılmak üzere İstanbul’a giden Konya güreşçilerinden 87 kiloda Mustafa Karataş Türkiye ikincisi ve Ahmet Gönal Türkiye üçüncüsü olmuştur. Bölge halkı güreş sporuna yakın ilgi göstermiş antrenör Faruk Bakıcı ve güreşçiler de elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmışlardır.²²⁶

9-10 Eylül 1945’de İstanbul’da yapılan Türkiye birincilik müsabakalarına katılan Konya güreşçilerinden Ahmet Gönal üçüncü olmuştur. 15-16 Eylül de İzmir’de yapılan Fuar güreşlerinde ise ikinci olmuş böylece Milli Takıma seçilmiştir.²²⁷

Konya’nın ilçelerinden olan Akşehir Gençlik Spor Kulübü güreş sporunu halk arasında yaymak ve teşvik maksadıyla 1 Mayıs 1948 Bahar Bayramı günü için serbest ve yağlı güreş müsabakaları düzenlemiştir. Yaşlı pehlivanlardan oluşan bir kurul tarafından idare edilen bu güreşlere Akşehir, Ilgın, Kadınhan, Ş. Karağaç ve Bolvadin güreşçileri katılmıştır.²²⁸ Yine Kulübün özel olarak davet ettiği Milli Takım güreşçilerinden Celal Atık, Nasuh Akar, Mahmut Çeteres ve ağır sıklet Türkiye 2. Selim Ünal ile İzmir il güreşçilerinin de katılması ile 16 Ekim 1949 Pazar günü Akşehir’de bir güreş bayramı yapılmıştır. İlk güreş, İzmir Bölge birincilerinden Necati Özas ile Sabih Saygın arasında yapılmış ve Necati tatbik ettiği bir bacak kısıncı oyunuyla Salih’i yenmiştir. Diğer bir karşılaşmada ise, Milli güreşçilerimizden Nasuh Akar ile yine İzmir Bölge şampiyonu Osman arasında yapılmış ve heyecanlı olan bu güreşte 5 dakika 2 saniyede Osman rakibine tuşla mağlup olmuştur.²²⁹ Akşehir’de yapılan bu müsabakalar şehirdeki güreş sporuna canlılık kazandırmıştır.

Şehirde ve çevresinde güreşe olan ilgi *Ekekon*’daki haberlere göre oldukça canlıdır. Aynı dönem gazetelerinden Selçuk sütunlarında da güreşe olan ilgisizlikten dolayı şikâyetlere yer verilmiş fakat bu şikâyetlerin yersiz olduğu görülmüştür. Buna gerekçe olarak da Konyalı güreşçilerin de milli takıma seçilmesi ve Konyalı

---

²²⁵*Ekekon*, 15 Şubat 1944, S. 2166, s. 3.

²²⁶*Ekekon*, 5 Eylül 1944, S. 2254, s. 2.

²²⁷*Ekekon*, 19 Eylül 1945, S. 2410, s. 2.

²²⁸*Ekekon*, 7 Nisan 1948, 2802, s. 2.

²²⁹*Ekekon*, 19 Ekim 1949, S. 3032, s. 1.

gençlerin bu sporda oldukça iddialı olması gösterilmiştir.²³⁰

2.5.3. Futbol

Konya’da maçlar başta lig karşılaşmaları olmak üzere gerek kulüplerin kendi aralarında gerekse dışarıdan gelen yabancı takımlarla yapılmıştır. Bunun dışında kişilerin ya da kurumların düzenlediği ve okullar arasında yapılan futbol müsabakalarında Konya halkı ilgi göstermiştir.

Konya’da okullar arasında futbol karşılaşmaları sık sık yapılmıştır. Askeri, Orta ve Kuleli Liselilerin çoğunluğunu oluşturduğu bu maçlarda ilk karşılaşma 5 Nisan 1943 Pazar günü öğleden sonra Sivil Lise ve Sanat Okulu arasında olmuştur. Havanın rüzgârlı ve kapalı olmasına rağmen yüzlerce seyirci sahaya toplanmıştır. Maç baştan sona kadar didinme ve çekişme halinde devam etmiştir. Gazetenin yazarı Firuzan İnci bu maç hakkındaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir: “*Aylarca hatta senelerce top yüzü görmemiş ve futbolun ne olduğunu bilmeyen bu genç ve gürbüz kabiliyetlerin top peşinden koşmaları, topa ayak sallayışları yüzlerce seyirciye bir komedi manzarası tattırmıştır.*” Sonuç olarak maç Lisenin 0-5 farkla galip gelmesi ile sonuçlanmıştır.²³¹ Yine aynı yıl okullar arasında diğer bir maç Ticaret Lisesi ve Erkek Sanat Enstitüsü arasında yapılmıştır. Maç iki takımın da hemen hemen aynı seviyede olmasından dolayı golsüz olarak (0-0) berabere neticelenmiştir. İkinci maç ise Lise sınıfları arasında futbol birinciliklerinde finale kalan 5C ile 4D arasında olmuştur. Neticede 5C sınıfı (5-0) golle galip gelmiş ve lise sınıflar birincisi olmuştur.²³²

Gençler Birliğinin daveti üzerine şehre gelen Türkiye futbol şampiyonu Ankara Gençler Birliği ve Antalya Karma takımı 6-7 Temmuz 1946’da Konya Gençler Birliği ve İdman Yurdu ile maç yapmıştır. Ankara Gençler Birliği ile Konya Gençler Birliği arasında yapılan ilk maça saat 16:30’da başlanmış ve oyun 4-4 beraberlikle sonuçlanmıştır. 18:30’da başlayan ikinci maç İdman Yurdu ve Antalya Karma takımı arasında yapılmıştır. Oyunun ilk yarısı 3-2 İdman Yurdunun galibiyeti ile sonlanırken ikinci yarıda Antalya takımı attıkları gollerle maçı 5-4 kazanmıştır.²³³ Konya’da misafir takımla yapılan maçlara örnek olarak diğer bir maç 14 Mayıs

---

²³⁰ Selçuk, 11 Şubat 1949, S. 331, s. 1.

²³¹ Firuzan İnci, “Futbol Maçları”, Ekekon, 8 Nisan 1943, S. 2037, s. 2.

²³² Ekekon, 16 I. Kanun 1943, S. 2141, s. 2.

²³³ Ekekon, 10 Temmuz 1946, S. 2537, s. 3.

1949'da Eskişehir lig birincisi İstiklal Takımı ile Yurt arasında olmuştur. Oyuna Yurt büyük bir hızla başlamıştır. Yol yorgunluğu ve saha yabancılığı İstiklal'in iyi oynayamamasına neden olmuştur. Sonuçta 25. dakikada Yeşil Beyazlar ikinci golünü atmış ve oyun 4-0 Yurt'un galibiyeti ile sonuçlanmıştır.²³⁴

Konya Valisi Şefik Soyer, bölgedeki futbol faaliyetlerine katılımı artırmak için her yıl kendi adına yapılan kupa maçları düzenlemiştir. Bunlardan ikinci kez düzenlenen Soyer Kupası maçı İdman Yurdu sahasında Selçuk Spor ve Stat Gençlik Kulüpleri A. ve B. takımları arasında yapılmış ve A takımlar arasında maçı 4-3, B takımları arasındaki maçta 3-2 Stat Gençlik yurdu kazanmıştır.²³⁵

Konya'daki futbol hayatında en çok ilgiyi görenlerin arasında hiç şüphesiz Lig maçları yer almıştır. 18-19 Aralık 1948'de yapılan Lig maçlarında ilk karşılaşma cumartesi günü Ereğli Sümer Spor ve İdman Yurdu arasında oynanmıştır. Havanın bozuk, soğuk olmasına rağmen sahaya çok sayıda seyirci gelmiştir. İdman yurdu, Ereğli karşısında daha ilk devrede çok zor durumda kalmıştır. Yurtluların boş, rastgele gayretleri neticeyi değiştirmemiş ve sahadan 4-0 mağlup ayrılmışlardır. Pazar günkü maç ise Selçuk Spor'a unutamayacağı bir hatıra olmuştur. Ereğli 12, Selçuk Spor 1 golle sahadan ayrılmıştır.²³⁶ Burada dikkat çeken önemli bir nokta Ereğli gibi Konya'nın kazasında olan bir takımın yıldızı parlarken merkezdeki takımların aynı başarıyı gösterememiş olmasıdır. Bu durum Konya'daki takımların ıslaha ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. Lig maçlarının ikinci devresinde Selçuk Spor ve Stat karşılaşmışlardır. Selçuk Sporlular penaltıdan attıkları golle birinci devreyi 1-0 bitirmişler, ikinci devrede de Galib'in ayağıyla üç gol daha atmışlar ve 4-0 oyunu bitirmişlerdir.²³⁷ Lig maçlarının son karşılaşması 7 Mayıs 1949'da yapılmıştır. Cumartesi günü saat 15:00'da Gençler'le çarpışan Stat'lular 6-2 mağlup olmuştur. Oyun daima Gençler'in baskısı altında cereyan etmiştir. Günün ikinci maçı Yurt'lular ile Ereğli arasında olmuştur. Bölge birincisini belirleyecek olan bu maça haftanın en önemli karşılaşması olarak bakılmıştır. Maç boyunca hakemin vara yoka düdüğü ötürmesi ve Yurt'un penaltılarını, cezalarını görmemesi eleştirilmiş hatta bir ara hakemle seyircilerden bir tanesi sahanın ortasında yaka paça kavga etmiştir. Tüm bu sorunlar yaşanırken maçın bitmesine beş dakika vardı fakat bu beş dakika oyunun

---

²³⁴Ekekon, 16 Mayıs 1949, S. 2970, s. 1.

²³⁵Ekekon, 5 Nisan 1948, S. 2801, s. 1.

²³⁶Ekekon, 20 Aralık 1948, S. 2907, s. 1.

²³⁷Ekekon, 25 Nisan 1949, S. 2961, s. 1.

neticesini değiştirmemiş ma 3-2 Ereğli'nin lehine sonuçlanmıştır.²³⁸

Konya'da hakemler halk ve gazete yazarları tarafından sürekli eleştirilmiştir. Buna rnek olarak, 29 Ekim 1949'da cumartesi günü Konya'da spor vreleri tarafından daima esefle karşılanan bir hadise yaşanmıştır. Yurt-Ereğli maçı yersiz bir takım müdahale ve taşkınlıklar nedeniyle neticelenmeden durdurulmuştur. Oyunun birinci devresinin sonlarından ikinci devrenin ortalarına doğru sertleşmesine, nezaket ve güzelliğini kaybedip çığrından çıkmasına hakemin yersiz, lüzumsuz müdahale ve kararları sebep olmuştur. Her zamanki gibi Ferit İncula'nın hakem olduğu cumartesi günkü maçta da bu hadiseler yaşanmaya devam etmiştir. Hatalı, kararsız ve taraflı davranan bu hakemi tutmayı lig yöneticileri adet haline getirmiştir. Oyunun normal seyrinden çıkmasının diğer bir nedeni ise maçın bitmesine 5-10 dakika kala Ereğli takımının sahadan çekilmesi olmuştur. Hakemin kararı ne olursa olsun itaat etmeleri ve bir şikâyetleri varsa bunu matan sonra yapmaları gerekirken Ereğli takımı bu çirkin hareketi yapmayı uygun grmştir. Son olarak gazetenin spor yorumcusu konu ile alakalı şu sözleri söylemiştir: *“Top oyunu bir defa, beş defa, beş yüz defa oynanır, ama seyircinin zevkiyle oynanmaz. Seyircinin parasını aldıktan sonra, haydi yallah denmez, zamanı alınmaz. Sahaya her sporcu omuzlarına br sürü mesuliyet alarak çıktığını bilmelidir. nce oyuncu mu lazım yoksa hakem mi idarecilerin bir karar verip bu duruma bir son vermeleri gerekir”*²³⁹

1949 yılının son Lig maçı 19-20 Kasım'da yapılmış, Selçuk Gençler'e 5-1, İdman Yurdu Stada 1-0 mağlup olmuştur. Böylece lig neticelenmiş, birinci İdman Yurdu, ikinci Ereğli, nc Stat olmuştur.²⁴⁰

Yıllardan beri Konya'da sporun gelişmesindeki engellerden biri olarak görülen izinsiz sporcu alıp verme içine nihayet dört kulüp arasında anlaşma yapılarak son verilmiştir. Bu anlaşmaya göre 5 sene boyunca İdman Yurdu, Gençler Birliği, Selçuk Spor ve Stat Gençlik kulüpleri her ne suretle olursa olsun birbirinden oyuncu almayacaklar ve ayartmayacaklar diye anlaşmışlardır. Bu anlaşmaya uymayanlara 1000 lira para cezası verilmesi kararlaştırılmıştır.²⁴¹

---

²³⁸Ekekon, 9 Mayıs 1949, S. 2967, s. 1.

²³⁹Ekekon, 2 Kasım 1949, S. 3038, s. 3.

²⁴⁰Ekekon, 21 Kasım 1949, S. 3046, s.1.

²⁴¹Ekekon, 14 Nisan 1950, S. 3130, s.1.

2.5.4. Atletizm

Atletizm, temel hareket formlarından yürüme, koşma, atlama ve atma dallarından oluşan karmaşık bir spor dalıdır.²⁴² Türkiye’de ilk ciddi atletizm yarışmaları Atletizm Federasyonu’nun resmen kurulması ile başlamıştır.²⁴³ Konya’da atletizm dalında önemli faaliyetlerin ortaya konulduğu görülmüştür.

04-05 Nisan 1942’de başlayan atletizm karşılaşmaları, iki hafta boyunca devam etmiştir. Lise Sanat Okulu ve İdman Yurdu sahalarında yapılan Okul Spor Yurtları Atletizm Müsabakaları Cumartesi ve Pazar günleri sona ermiştir. 15 dalda yapılan karşılaşmalarda birinciliğe 3, ikinciliğe 2, üçüncülüğe 1 iyi puan verilerek yapılan sıralamada Lise 71, Sanat Okulu 19 iyi puan kazanmıştır. Bu suretle 1942 yılında Lise atletizm birincisi olmuştur.²⁴⁴

1940 yılından başlayarak Konya Halkevi, atletizme olan katılımı artırmak için müsabakalar düzenlemiş ve kazananlara ödüller vermiştir. Bu müsabakalardan biri de 03.05.1942’de pazar günü İdman Yurdu Stadında yapılmıştır. Elde edilen teknik neticelere göre sıralama şu şekilde olmuştur:

- 100 metre koşuda 1. Niyazi Kuleli (11 saniye) 2. Kemal Aksur (11.2 saniye)
- 800 metre koşuda 1. Konstantin Kuleli (2. saniye) 2. Dursun Kuleli (2.10 .9saniye)
- 3000 metre koşuda 1. Konstantin Kuleli (10.12.7) 2. Kenan Güçlü (10.13.7)²⁴⁵

1942 yılında İdman Yurdu Stadında Atletizm Bölge Birinciliği müsabakaları yapılmıştır. Müsabakalara okulların ve Gençlik Kulübü’nün atletleriyle Akşehir ve Ereğli’den gelen atletler katılmıştır. Karşılaşmalar kalabalık bir seyirci kitlesi tarafından ilgi ile izlenmiş ve müsabakalardan çok iyi sonuçlar elde edilmiştir. 200, 5000 metre koşularda, gülle, disk atmada bölge rekorları kırılmıştır. Müsabakaların sonunda yapılan sıralamada Kuleli Lisesi birinci, Lise ikinci, Gençlik Kulübü üçüncü olmuştur.

Alınan dereceler ise şunlardır²⁴⁶:

- 200 metrede: 1. Liseden Kemal Aksu   2. Niyazi Kukbir   3. Münir Aksoy

---

²⁴²Mustafa İşler, *Atletizm (Koşular-Atlamalar-Atmalar)*, Teknik, Metod, Antrenman, Tutubay Yayınları, Ankara, 1997, s. 42-56.

²⁴³Neriman Tekil, *Atletizm*. Adam Yayıncılık, İstanbul, 1984, s. 20-21.

²⁴⁴*Ekekon*, 21 Nisan 1942, S. 1890, s. 2.

²⁴⁵*Ekekon*, 5 Mayıs 1942, S. 1896, s. 1.

²⁴⁶*Ekekon*, 13 Haziran 1942, S. 1913, s. 1.

- 400 metrede: 1. Recep Demir Kaya   2. Naim Cingiler   3. Tarık Arman
- 500 metrede: 1. Kosti   2. Fehmi Varlık   3. Mehmet Alkan
- Disk atmada: 1. Arat Ararat   2. Hasan   3. Recep Demir Kaya
- Cirit atmada: 1. Kuleliden Hasan Cüney   2. Markar Ozararat   3. Abdullah
- Yüksek atlama: 1. Rasim Ökten   2. Hüseyin Uyanık   3. Yılmaz Gürel
- Uzun atlamada: 1. Rabi Sarıalp   2. Ali Erberk   3. Ali Debbağ
- Üç adım atlamada 1. Rabi Sarıalp   2. Kemal Desteci   3. İhsan Oral
- Sırıkla atlamada: 1. Ali Ekberk   2. Hilmi Konglanır   3. Melih Ergun

Konya’da kızlar arasında da atletizm müsabakalarının yapıldığını görmekteyiz. Aralık 1944’de 800 m kızlar arasında bir koşu müsabakası düzenlenmiştir. Kız Muallim Okulundan 30, Liseden 15 ve Ticaret Lisesinden 5 atletin katıldığı bu koşu Alaeddin Tepesi’nde yapılmıştır. Halkında yoğun bir şekilde takip ettiği müsabakada 1. Liseden, 2. ve 3. Kız Öğretmen Okulu’ndan olmuştur.²⁴⁷

Türk atletleri başka ülkelerle yaptığı müsabakalarda atletizmde ne kadar iyi olduğunu ispat etmiştir. Örneğin, İskenderiye’de milletler arası atletizm karşılaşmaları programında bulunan 18 müsabakada Türk atletleri 7 birincilik, 8 ikincilik ve 4 üçüncülük elde etmiştir. Türkleri, 8 birincilik, 13 ikincilik ve 4 üçüncülükle Yunanlılar takip etmiştir. Mısır takımı 3 birincilik, 6 ikincilik ve 9 üçüncülükle üçüncü olmuştur. Yarı resmi sıralamaya göre, Türkler 70 puan, Yunanlılar 59 puan, Mısır takımı 51 puan almıştır. 1500, 5000 ve 10.000 metrelerde Türkler birincilik ve ikincilik almıştır. 5000 ve 10.000 metrelerde gençliği ve herkesi hayrette bırakmış olan 18 yaşındaki atlet Osman Coşğün, zaferi kazanmak için bütün kuvvetini kullanma gereği bile duymamıştır.²⁴⁸

2.5.5. Atıcılık

Konya’da atıcılık sevilen ve tutulan spor dallarından biri olmuştur. Atıcılık diğer spor dallarına göre tehlikeli olduğu için daha çok teorik derslere önem verilmiştir. Avcılar bu sporu yerleştirmek, daha yaygın hale getirebilmek için kulüpler kurarak toplantılar ve av partileri düzenlemişlerdir. Okullar, kulüpler

²⁴⁷ *Ekekon*, 23 Aralık 1944, S. 2296, s. 2.

²⁴⁸ *Ekekon*, 3 Mayıs 1946, S. 2506, s. 1.

arasında atış müsabakaları düzenlenirken avcılık sporuna halktan da özel ilgisi olanlar katılmıştır.

Konya’da Umum Müdürlük Atış Federasyonunun senelik atış müsabakaları düzenlemiştir. Bunlardan biri de 19.7.1942 Pazar günü saat 9’da yapılmıştır. Atış müsabakasında Gençlik Kulübü ile Avcılık ve Atıcılık Kulübü karşılaşmıştır. Yer ise müsabakaların ve atış talimlerinin yapıldığı İdman Yurdu sahası olmuştur. 22 çap tüfekle 50 metreden, yatarak destekli ve desteksiz yapılan atışların sonuçları ise şöyle olmuştur:

1. Avcılık kulübünden Orhan Baz 95 puan
2. Gençlik kulübünden Hamdi Boran 93 puan
3. Gençlik kulübünden Zeki Boran 90 puan

Müsabakalar sonucunda birinciye, ikinciye ve üçüncüye Bölge tarafından hediyeler verilmiştir.²⁴⁹

07.02.1943 Pazar günü Gençlik Kulübü açık atış poligonunda, sivil okulların 22 çap tüfekle Bölge Takım Birinciliği atış müsabakası düzenlenmiştir. Atışa Lise, Sanat Okulu, Erkek Orta Okulu’ndan yedişer kişilik takımlar katılmıştır. 50 metreden dairesel hedefe yatarak destekli üç mermi atılmış ve yedi kişinin atışları toplanarak takım tasnifi yapılmıştır. Buna göre Sanat Okulu 168 sayı ile birinci, Lise 162 sayı ile ikinci, Erkek Orta Okulu takımı da 151 sayı ile üçüncü olmuştur.²⁵⁰ 21.04.1945 Pazar günü saat 10:00’da yine İdman Yurdu sahasındaki atış poligonunda kız ve erkek öğrenciler arasında Bölge Atıcılık Ajansı tarafından düzenlenen Atış Teşvik Müsabakalarına 25 kız 25 erkek atıcı katılmıştır. Neticede 50 metre mesafede üç mermide 31 sayı ile Kız Öğretmen Okulu’ndan Apak birinci, Enes 30 sayı ile ikinci, 29 sayı ile Yurdakul üçüncü, 26 sayı ile Liseden Akyalın dördüncü olmuştur.²⁵¹

Avcılar Kulübünün düzenlediği Atış Müsabakaları 25.05.1947’de Pazar günü Karaaslan civarında oldukça kalabalık bir avcı kitlesi arasında yapılmıştır. Öğlene kadar çeşitli oyun ve av hikâyeleri ile vakit geçiren avcılar yemekten sonra atışa başlamışlardır. Her avcı uçurulan plakaya av tüfeği ile beşer fişek atmış ve havada parçalanan her plaka bir isabet sayılmıştır. Atışlar sonucunda derecelendirme

---

²⁴⁹ *Ekekon*, 23 Haziran 1942, S. 1930, s. 2.

²⁵⁰ *Ekekon*, 11 Şubat 1943, S. 2013, s. 1.

²⁵¹ *Ekekon*, 26 Nisan 1945, S. 2349, s. 2.

aşağıdaki gibi olmuştur²⁵²:

1. Hasan Kafesçi
2. Yusuf Ceylan
3. Mustafa Ekici
4. İbrahim Kaya
5. Ahmet Ulutaş,

Beden Terbiyesi Konya Avcılar Kulübünün senelik bayramı 5 Eylül 1947 günü Kızılviran bucağında yapılmıştır. Bayrama, Vali Necmettin Ergin başkanlık etmiş, 25 kadar avcı civar köylerde avlanarak birçok keklik, tavşan, tilki vurmuştur. Yatarak mavzerle atış müsabakası yapılmış ve Vali Necmettin Ergin, çeşitli atışlarda hedefe isabet ettirerek ilk dereceyi almıştır. Akşama kadar atış sahasında kalan Vali, Kızılviranlıları atıcılığa teşvik etmiş ve yirmi kadar köylüye kendisi atış yaptırmıştır.²⁵³

Konya'daki atıcılar şehir dışlarına giderek de müsabakalara zaman zaman katılmışlardır. 1949 yılında Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü tarafından Kütahya'da açılan atıcılık müsabakalarına Konya adına Avcılar Kulübü'nden Fuat Mırap, Ziya Ünal ve Faruk Bakıcı katılmıştır. 27-28 Ağustos günleri yapılan müsabakalarda Fuat Mırap ikinci, Ziya Ünal üçüncü olmuştur. Aynı ekip ayrıca Türkiye üçüncüsü olarak bir de kupa kazanmıştır. Böylece Konya bölgesi atış müsabakalarında ilk defa iyi derece almıştır.²⁵⁴

2.6.Konya'da Eğitim Öğretim Faaliyetlerine Genel Bir Bakış

Konya'da eğitim öğretim faaliyetlerinde üzerinde durulan konular, okuryazar oranının artırılması, yeni okulların açılması, okula devam eden öğrenci sayısının korunması ve öğretmenlerin yeterli sayıda olmasını sağlama gibi alanlarda toplanmıştır.

Maarif Vekâleti ilkokul çağında bulunan bütün çocukların okuyabilmesi için geniş bir kalkınma planı ve buna bağlı bir kanun layihası hazırlamıştır. Bu kanun doğrultusunda hem çocuklara okuma imkânını verebilmek hem de öğretmen sayısını

---

²⁵²*Ekekon*, 30 Mayıs 1947, S. 2671, s. 2.

²⁵³*Ekekon*, 6 Ekim 1947, 2724, s. 1.

²⁵⁴*Ekekon*, 31 Ağustos 1949, S. 3013, s. 1.

çoğaltmak için incelemeler yapılmıştır. Vekâlet'in, 1942 yılında hazırladığı cetvele göre vaziyet şöyledir: Resmi okullarda çalışan öğretmenler 1931-33 ders yılında 14.064 iken bu miktar 1939-1940 ders yılında 18.187'i bulmuştur. Hususi Türk ilkokulları ile yabancı ilkokullarda 1931-32 ders yılında 16.973 öğretmen varken, 1939-1940 yılında bu rakam 19.062'ye yükselmiştir.²⁵⁵ 1942 yılında şehirde ilköğretim kadrosunda 453 öğretmenle 26.060 öğrenci yer almıştır. 1941 yılında 101 eğitimci okuluna 72 tane daha eklenerek bu sayı 173'ü bulmuştur. Bu okullarda bine yakın öğrenci okutulmuştur. Bu verilere göre Konya'da eğitim öğretim faaliyetleri övülmeye layık bir randımanda olduğu anlaşılmıştır.²⁵⁶

1940'lı yıllarda eğitim veren bazı ilkokullar ise şunlardır: Altınçeşme, Akçeşme, Akif Paşa, Anafartalar, Cumhuriyet, Gazi Mustafa Kemal, İhsaniye, Hâkimiyeti Milliye, İsmet Paşa, Kurtuluş, Necati Bey, Sadırlar, Ulurmak, Kız Takibat... Bunun dışında mesleki eğitim yapan okullar ise şunlardır: Sanat Enstitüsü, Biçki ve Dikiş Yurtları ile Akşam Kız Sanat Okulu birleşerek Kız Sanat Enstitüsü adını almıştır. Orta Ticaret Okulu, Ticaret Lisesi gibi okullarda vardır. Ayrıca Konya Lisesi ve Askeri Okullar da eğitim vermiştir.²⁵⁷

Güney ve Orta Anadolu'da bir teftiş seyahatinde bulunan Hasan Ali Yücel 1 Nisan 1943'de Konya'nın Ereğli kazasına da uğramıştır. Vali ve Maarif Müdürü kaza erkânı tarafından karşılanmış ve İvriz Köy Enstitüsü'nü gezmişlerdir. Kız Öğretmen Okulu'na, bütün ilk orta ve teknik öğretim okulu öğretmenlerini davet ederek kendilerine mesleki bir konuşma yapmışlardır. Türk tarihinde Cumhuriyet devrinin kültürüne önem verme noktasında bir altın devir olduğunu ve son senelerin bu devrin en aydınlık parçası olduğunu, öğretmenleri daha fazla terfi ettirememenin alakasızlıktan değil, imkânsızlıktan dolayı olduğunu anlatmıştır. Vekil, Türk öğretmenin genel olarak çalışkan, bilgili ve vazifesine bağlı bulunduğunu ifade etmiş, davanın inandıklarımızı memlekete yaymak ve taraftarları çoğaltmak olduğunu söylemiştir. Sayın Vekilin alkışlarla biten sözlerinin ardından Maarif Müdürü Ali Rıza Özkut söz almış ve vekil tarafından tarif edilen öğretmen profilinin Konya öğretmenlerinde tam manasını bulduğunu, teftişlerde hocaları mesleklerine

---

²⁵⁵Ekekon, 19 Mayıs 1942, S. 1902, s. 4.

²⁵⁶Ekekon, 13 II. Kanun 1942, S. 1347, s. 2.

²⁵⁷Muammer Muşta, "Türkiye ve Konya'da Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim Öğretim Hayatı", Düünden Bugüne Konya'nın Kültür Birilimi ve Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Yay. Konya 1999, s. 308-312.

çok bağı, talebeyi cana yakın ve istikbal için umut verici bulduklarını söylemiştir.²⁵⁸

Konya’da 1936 yılından beri faaliyette bulunan Akşam Kız Sanat Okulu, memleket kadınlığı üstünde büyük öneme sahip bir kültür müessesesi olarak karşımıza çıkmıştır. Bu müessese iki yıllık bir tahsille mesleki ve teknik tahsil görmemiş kadınlarımıza ev ve kadın işleri öğretmiş, hayatı çalışarak kazanmağa mecbur kalan kadınları meslek sahibi yapmaya çalışmıştır. Biçki, dikiş, çamaşır ve nakış dersleri veren bu sanat yuvası her ders yılı sonunda bir sergi açmış, öğrencilerinin yıllık faaliyetlerini bu sergilerde halka teşhir etmiştir.²⁵⁹ Böylece eve kapanan Türk kadını kendisinin de ilgi alanına uygun bir alanda çalışma imkânı kazanmıştır.

Eğitim hayatında sadece okullar ve öğrenciler üzerinde durulmamıştır. Talebeleri yetiştirecek olan öğretmenlerin de daha iyi eğitim verebilmeleri için her yıl olduğu gibi 1945 yılında da Konya’da ilkokul öğretmenlerine yetiştirme kursları açılmıştır. Kurs yazın süren iki aylık bir faaliyetten sonra kapanmıştır. Kapanış günü Milli Eğitim Müdürü Ali R. Özkut’da bulunmuş ve öğretmenlerin bu dönemde ki çalışmalarını gözden geçirerek memnun kalmıştır.²⁶⁰

1945’de Konya Valiliği içinde 413 okul faaliyette bulunmuş, bu okullarda 581 öğretmen, 217 eğitmen çalışmıştır. Aynı yıl içinde 18.119’u kız, 31.840’ı erkek olmak üzere bu okullara 49.959 öğrenci devam etmiş, bunlardan 3034’ü öğretmenli, 1761’i eğitmenli okulları bitirmiştir. Konya’nın illerinde ise durum şöyledir: Lise, Öğretmen Okulu, Ortaokul ve Enstitülerinde, Teknik Okullarında 207 öğretmen ve 1082’si kız olmak üzere 4410 öğrenci eğitim ve öğretime devam etmiştir. Bu okullar içinde, Sarayönü Teknik Ziraat Okulunun 443, İvriz Köy Enstitüsünün 590 öğrencisi eğitim görmüştür.

Şehir ve köylerde okullara devam eden öğrenci sayısı çeşitli yıllara göre şu şekilde olmuştur: 1941’de 11.630, 1943’de 12.182, 1945’de 13.854, 1946’da 15.534, köylerde 1941’de 19.559, 1943’de 20.977, 1945’de 2994, 1946’da 34.425.²⁶¹

“Bozkırın Ortaokul Derdi” adlı bir yazıda ise Konya’nın Bozkır ilçesinin eğitim alanında yaşanan önemli bir sorununa tanık oluyoruz. Habere göre, 44 bin nüfuslu, dar ve az verimli, Toros silsileri arasında kalan ufak bir ilçe olan Bozkır,

---

²⁵⁸*Ekekon*, 3 Nisan 1943, S. 2034, s. 1.

²⁵⁹*Ekekon*, 29 Haziran 1944, S. 2224, s. 2.

²⁶⁰*Ekekon*, 7 Haziran 1945, S. 2367, s. 2.

²⁶¹*Ekekon*, 19 Nisan 1946, S. 2500, s. 2.

yıllarca eğitimle alakalı sorunlar yaşamıştır. Köylerde yaşayan halk bu verimsiz arazide geçim sıkıntısı yaşadığı için ilköğretimi bitiren evlatlarını ortaokula gönderememiştir. 1948 yılında 200'e yakın genç Konya ve civar kazalardaki okullara uzak kaldıkları ve maddi sıkıntılar nedeniyle ortaokula gidememiştir. Bu yüzden halk Bozkır'a ortaokul yapılması için milletvekillerinden yardım istemiştir.²⁶²

Konya'da yüksekokul yapılması için Ali Kemal Akça, İhsan Hınçer ve Dr. Feti Uğur dernek kurarak bir takım çalışmalarda bulunmuşlardır.²⁶³ 1950 yılında ise Türk Eğitim Derneği Konya şubesi Yönetim Kurulu Konya'da bir Üniversite'nin kurulması için Vali Şefik Soyer'i ziyaret etmiş ve kendisinin bu davanın lideri olmasını rica etmişlerdir. Vali bu kararı memnuniyetle karşılamış, elinden gelen her türlü yardımı yapacağına dair söz vermiştir. Konya'da bir Üniversite kurulmasının Orta Anadolu'nun kalkınmasına büyük yardımı dokunacağına inancı bulunduğunu belirtmiştir. Konya'da Selçuk Üniversitesi kurulacağı haberi halk tarafından da sevinçle karşılanmıştır.²⁶⁴

2.7.Kültürel Eserler

İnsanlık tarihinin ilk yerleşim yerlerinden biri olan ve tarihsel akış içerisinde birçok medeniyetin izlerini bağrında taşıyan güzel Konya, adeta kültürel eserlerin beşiğidir. Oldukça geniş topraklara sahip bu şehir, kültürel ve tarihsel zenginliği ile her dönem ilgi odağı olmuştur.²⁶⁵ Konya'da, Taş Devri'nden medeniyetler devrine (Hititler, Frikler, Romalılar),²⁶⁶ Selçuklu, Karamanoğulları ve Osmanlı dönemine ait birçok esere rastlanmaktadır.

1927'de açılan Konya Asar-ı Atika Müzesi'nde 1946 yılında şu eserler vardır: Yazma kitaplar, levhalar, ağaç ve maden işleri, silah, spor ve çalgı eşyası, şal, halı ve kilim, taş eserler, sikkeler, tunç ve toprak eşya, cam, mozaik, çini, arşiv dâhil 5390 parça eşya bulunmuştur. Bu eşyaların biri Sümerlere, biri Friklere, 142'si Osmanlılara, 228'i diğer devirlere aittir. Konya merkez ilçesinde 33 cami ve mescit, 32 türbe, 3 medrese, 1 darülhadis²⁶⁷, 1 köşk, 6 kervansaray ve daha birçok abideler

---

²⁶²Adnan Doğan, "Bozkır'ın Ortaokul Derdi", *Ekekon*, 5 Nisan 1948, S. 2801, s. 3.

²⁶³Mehmet Ali Uz, *Konya Kültürüne Hizmet Edenler*, Konya Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2003, s. 137.

²⁶⁴*Ekekon*, 27 Ocak 1950, S. 3075, s.1.

²⁶⁵Hasan Hüseyin İçli, *Dünden Bu Güne Konya*, Lefkoşa, 2001, s. 2.

²⁶⁶Konya İl Yıllığı, 1967, s. 140.

²⁶⁷Dar kelimesi yer, mekân, ev anlamlara gelirken hadis kelimesinden oluşan darülhadis, hadis

vardır. Bu abidelerin 58'i Selçuk, 12'si Karamanoğulları, 27'si Osmanlı devirlerine aittir.²⁶⁸ Konya Müzesi'nde ise tarihi kıymette ve sanat noktasında eşleri bulunmayan eşyalar arasında: 185 yazma kitapla yazı levhaları, ağaç oyma işleri, çalgı araçları, madeni oymalar, kıymetli eşyalar, silahlar, kumaşlar, halı ve kilimler, gayriislami taş eserler, çiniler, cam eşyalar olmak üzere 3 bin küsur parça eser mevcuttur.

Konya deyince akla birçok türbe gelmektedir. Bunlardan en önemlileri olarak Şems Tebrizi, Tacü'l-vezir, Sadreddin Konevi Türbeleri sayılabilir. Yine önemli bir eser olan Yeşil Türbe ile müstemilatı, Osmanlılar devrinde ve çeşitli hükümdarlar zamanında, çağlarının en seçkin sanatkârları tarafından tamir edilmiştir. Batı'nın en önemli sanat uzmanları da bu Türbe ve binalarının üstün kıymetini ittifakla tasdik etmiştir.²⁶⁹ Dört fil ayağı sütunun üstünde duran Türbe Selçuklu şaheserlerinden biridir.²⁷⁰

Şehir 'deki önemli meselelerden birisi de kültürel eserlerin korunması olmuştur. Maalesef bazı eserler kaderine terk edilerek harabeye dönüşürken bazıları da korunmaya çalışılmıştır. Örneğin Konya'nın Karaman ilçesine gelip giden Nafia Baş Fen Memuru Ziya Balkovan bölge için turizm bakımından önemli olan eserlerden; Çelebi camiinin birçok kısımlarının harabeye yüz tuttuğunu görmüş ve tamiri için 1722 lira gerektiğini tespit etmiştir. Hisar camiinin tavan işlemlerinin bozulmuş olduğu ve toprak bulunan damının çatıya çevrilmesi gerektiğini zaruri görmüştür. Dik Basan camiinin damında da çürüme mevcut olduğu tespit edilmiş ve camiye girmek tehlikeli olduğu için yasaklanmıştır. Bunlar için gerekli olan tedbirler hazırlanarak raporlar halinde gerekli yerlere verilmiştir.²⁷¹ Gazetede yer alan habere göre depo olarak kullanılmakta olan Anberreis caminin İslami kitabeler müzesi haline getirilmesine karar verilmiş ve boşaltılarak müzeye verilmesi ilgililere bildirilmiştir. Her köşesi İslami kitabelerle dolu olan Konya böylece kıymetli bir eser kazanmıştır.²⁷² 1251 yılında Anadolu Selçuklu Devleti'nin tanınmış güçlü emirlerinden Celaleddin Karatay tarafından yapılan²⁷³ Karatay Medresesi Konya'nın önemli anıtlarından biridir. 1943 yılında bu eserin özellikle doğu bölümüne düşen

---

okutulan yer anlamına gelmektedir.

²⁶⁸Ekekon, 22 Nisan 1946, S. 2501, s. 2.

²⁶⁹Gökkaya, "Müzemize Tarihi Bir Cepheden Bakış", Ekekon, 2 Mart 1943, S. 2021, s. 2.

²⁷⁰Hasan Hüseyin İçli, a.g.e., Lefkoşa 2001, s. 25.

²⁷¹Ekekon, 25 Mart 1943, S. 2031, s. 2.

²⁷²Ekekon, 18 Mayıs 1943, S. 2054, s. 2.

²⁷³Dr. Mehmet Önder, "Konya'da Karatay Medresesi", Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1961, s. 1.

sırlı tuğladan yapılmış olan kısmın değeri tespit edilmiştir. Bu cihet ayrıca tescile de geçirilmiştir. Esaslı bir şekilde tamir görecektir olan bu anıtın tarihsel önemine uygun olarak estetik bir hale konulması için gereken ilk tedbirler alınmış ve hazırlıklar yapılmıştır.²⁷⁴

Şehrin diğerk bir önemli mevzusu ise Alaeddin Tepesi'nin onarılmasıdır. Her yıl bir şeyler yapılmaya çalışılan bu tepeye kimi zaman gerekli ilgi gösterilmemiş kimi zamanda yapılanlar yetersiz kalmıştır. Konya Belediyesi 1950 yılında Belediye hizmetleri arasında Alaeddin parkını 1. plana almıştır. 1943 yılında bu önemli eserin tepe kısmının mükemmel olarak elektriklelendirileceğine ve parkının da şehir halkını tatmin edilecek hale getirileceğine dair karar alınmıştır.²⁷⁵ Aynı yıl Türk büyüklerine ait türbelerin açılmasına dair Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan liste bakanlar kurulunca kabul edilmiştir. Buna bağlı olarak da peyderpey açılmasına başlanan türbelerin arasında Konya'daki Alaeddin Türbesi ve Akşehir'deki Nasrettin Hoca türbesi ilk sıralarda yer almıştır.²⁷⁶

2.8.Sergiler ve Defileler

Sergiler, sosyal hayatta önemli bir kültürel faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle okullarda açılan sergiler hem öğrencilerin kendilerini göstermeleri için bir fırsat olmuş hem de halkın kültürel etkinliklere katılmasını sağlamıştır.

Akşam Kız Sanat Okulunun yılsonu sergisi, 26 Haziran 1944'de Gazi İlkokulu'nda açılmıştır. Öğretmenlerin değer ve bilgisini, öğrencilerinse zeka ve maharetini gösteren emekli işler (biçki dikiş, moda, çiçek, çamaşır, nakış işleri) binlerce kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Serginin açılış günü Maarif Müdürü küçük bir konuşma yapmış okulun ve serginin gayesini anlatmış, Konya kızlarının marifetlerini gösteren ve onların zekâsının ürünü olan serginin öneminden bahsetmiştir. Sergi okulun dört odasında teşhir edilmiştir. Kadın zevk ve giyiminin en değerli eserleri, özenle yapılmış ki ziyaret edenler de tekrardan görmek arzusu uyandırmıştır.²⁷⁷ İlkokul çocuklarının hazırladığı bir yılsonu sergiside Akif Paşa okulunda açılmıştır. Akif Paşa İlkokulu gibi okullarda yılsonunda sergi açılması

²⁷⁴*Ekekon*, 3 Temmuz 1943, S. 2074, s. 2.

²⁷⁵*Ekekon*, 13 Şubat 1950, S. 3082, s. 1.

²⁷⁶*Ekekon*, 22 Nisan 1950, S. 3137, s. 1.

²⁷⁷*Ekekon*, 29 Haziran 1944, S. 2224, s. 2.

gerekliliğine uyan diğer okullar; Gazipaşa, Necatibey, Kurtuluş ilkokulları olmuştur. Mini mini ilk devre öğrencilerinden orta öğretime hazırlanan ikinci devre öğrencilerine kadar yavruların sanat zevki ve el hüneryeri birçok kişi tarafından ziyaret edilmiştir.²⁷⁸

Konya'nın merkezi dışında çevre ilçe ve bucaklarda da sergiler düzenlenmiştir. Erkek Sanat Enstitüsünün demircilik ve marangozluk atölyelerine bağlı, köy gençlerini birer pratik sanat sahibi olmalarını sağlamak amacıyla, Cihanbeyli'nin Zıvarık Bucağı'nda bir kurs açılmıştır. Kursta yapılanlar, yine Zıvarık'ta düzenlenen demircilik ve marangozluk sergisinde teşhir edilmiştir. Serginin açılışını Vali Şefik Soyer yapmıştır. Öğrencilerin hummalı çalışmaları sonucu hazırlanan sergi, köy ortasındaki bir binada açılmış ve her taraf kursta yetişen gençlerin ihtiyaçlarını karşılayacak eşyalar ile doldurulmuştur. Bunlar arasında sandıklar, iskemleler, tabureler, hamur tahtaları, tekneler, kapı, çerçeve, masa ve rahleler büyük ilgi görmüştür. Demircilikle alakalı ise; soba, mangal, kürek, maşa, satır, halka, kapı kulpları, her türlü ziraat ve ev eşyaları sergilenmiştir.²⁷⁹ Köydeki gençlerin böyle güzel etkinliklere katılması onların kendilerine olan güvenlerinin gelmesini ve işe yarar bilgiler edinmesini sağlamıştır.

Gezici Köy Kursları, köylerin kalkınmasında katkıda bulunmak için buralarda sergiler açmıştır. Bu sergilerden üçüncüsü Karaaslan Köyü'nde Vali Şefik Soyer tarafından açılmıştır. Köy okulunun bir dersliğinde sergilenen ürünler arasında; pazen, basma, ipekli kumaşlardan yapılan elbise ve sabahlıklar, tül, dantel, atkı, eldiven gibi çeşitli el emekleri halk tarafından ilgi görmüştür.²⁸⁰

Uluslararası bir değer taşıyan İngiliz Güzel Sanatlar çalışmasını Türk sanatseverlerine yakından tanıtmak amacıyla yurdun birçok yerinde sergiler açan İngiliz Kültür Heyeti 19 Mayıs 1945 tarihinde Konya Halkevinde de on gün süren bir sergi açmıştır. Evin konferans salonu bir baştan öbür başa ve yukarıdan aşağıya kadar sanat eserleriyle süslenmiştir. Sergi, resim ve grafiklerin yapılış tarzına göre kısımlara ayrılmıştır.²⁸¹

Çok fazla defile haberine gazetede rastlamamakla beraber yapılan birkaç

---

²⁷⁸*Ekekon*, 18 Haziran 1948, S. 2833, s. 2.

²⁷⁹*Ekekon*, 23 Nisan 1948, S. 2809, s. 1.

²⁸⁰*Ekekon*, 3 Mayıs 1948, S. 2813, s. 1.

²⁸¹Namık Ayas, "İngiliz Resim ve Grafik Sanatlar Sergisi", *Ekekon*, 19 Mayıs 1945, S. 2359, s. 2-3.

defileden biri 8 Mayıs 1946 Çarşamba günü Akşam Kız Sanat okulunda düzenlenmiştir. Defileye bayanlar da davetli olarak katılmıştır. Öğrenciler tarafından hazırlanan eserler kendi üzerlerinde, canlı mankenler tarafından teşhir edilmiştir.²⁸² Kız Sanat Enstitüsünde 7 Mart 1947 tarihinde de bir giyim geçidi “Defile” yapılmıştır. Defileye, başta Vali olmak üzere geniş bir halk kitlesi katılmıştır. Geçitte ilk önce basmalardan boyanmış Amerikan bezinden, sokak ve kır elbisesi giyinmiş kızlar iştirak etmişler, sonra yünlü giyinenler geçmiştir. Defilenin dikkat çeken bir tarafı da genç kızların okulda hazırladıkları bu elbiseleri üzerlerinde bütün özellikleri ile teşhir ederken tam bir model gibi davranmaları ve çalan valse tamamıyla ayak uydurmaları olmuştur.²⁸³ İnkılaplara ve modernleşmeye alışan halktan kızların bir model gibi davranmaları ve batı müziğine ayak uydurmaları dönem itibari ile dikkat çekmiştir.

2.9.Balolar, Konferanslar, Konserler

Konya’da kültürel faaliyetler arasında en çok ilgi görenler hiç şüphesiz konferanslar ve konserler olmuştur. Konferanslar daha çok halkın bazı temel konularda bilinçlendirilmesine yönelik olurken, konserler halkın eğlenmesine yöneliktir. Eğlenceye yönelik bir diğer kültürel faaliyet ise çok sık yapılması da balolardır.

İdman Yurdu Gençlik Kulübü’nün 24. yıl dönümü münasebetiyle 12 Temmuz 1947 gününün akşamında Şehir Bahçesinde kulüp yararına bir balo verilmiştir. Baloda seçkin bir davetli grubu bulunmuş, kulüp Başkanı Dr. İsmail Hakkı Kutkan kulübün çalışmalarını anlatan kısa bir konuşma yaptıktan sonra baloyu açmıştır. Programda yer alan piyango, garp ve şark müziği, dans müsabakaları ile balo geç saatlere kadar sürekli bir neşe içinde geçmiştir.²⁸⁴ Balolarda Batı müziğinin de çalınması modernleşmenin bir yansıması olarak görülmüştür.

Çocuk Esirgeme Kurumu’nun 1945’de düzenlemiş olduğu bir kıyafet balosu da Halk Sineması salonunda yapılmıştır. Balo geç saatlere kadar nezih bir şekilde devam etmiştir. En güzel, en orijinal, en modern kıyafet giyenler arasında müsabakalar yapılmıştır. Kazananlara armağanlar verilmiştir. Tertip heyeti, Bayan

---

²⁸²*Ekekon*, 10 Mayıs 1946, S. 2509, s. 2.

²⁸³*Ekekon*, 10 Mart 1947, S. 2636, s. 1.

²⁸⁴*Ekekon*, 16 Temmuz 1947, S. 2691, s. 2.

Melike'nin günlerce üzerinde durarak kendi hazırlamış olduğu işlemeli bir tuvaleti modern kıyafet safında pek ince ve zevkli bulmuştur. Müsabakada Ziraat Bankası Müdürü Etem Başdal'ın baldızı ve Dr. Ferit Bir'in eşi birinci olmuştur.²⁸⁵

Balolarda her zaman Batı ve modernlik ön palana çıkmamış, milli değerlere önem veren balolar da yapılmıştır. Öğretmenler Birliğinin yılbaşı gecesi kendi binasında yaptığı balo oldukça neşeli geçmiş ve öğretmenler baloda milli oyunlar oynamışlar, piyango çekmişler, milli şiirler okuyarak eğlenmişlerdir.²⁸⁶

Konferanslarda çok geniş kitlelere ulaşılmış ve bu kitlelerin eğitilmesi amaçlanmıştır. Bu konferanslar ister farklı bir kurum, ister Halkevi tarafından düzenlensin geniş bir halkı toplaması ve kendilerinden beklenen eğitim çalışmalarını gerçekleştirmiş olması adına oldukça önemlidir.²⁸⁷

Halkevi'nin vermiş olduğu konferanslarda genelde, halkın genel bilgisinin artırılmasına ve CHP prensiplerinin kökleşmesine, yurt sevgisinin, yurttaşlık vazifeleri duygusunun yükselmesine yarayacak konular üzerinde durulmuştur. Ancak bu konferans ve konuşmalara yeterli dinleyicinin gelmemesinden şikâyet edilmiştir.²⁸⁸ Halkevlerinde görülen bu durumu sönüklük olarak niteleyip, bu durumun çalışma usullerinin eksikliği ve halkın ilgisinin az olmasına bağlayanlar da olmuştur.²⁸⁹ *Ekekon*'da zaman zaman bu durum eleştirilmiştir. Tabi ki de bilimsel konferanslar da verilsin ama daha çok halka inen halkın yararına olan konferanslar verilirse katılımın daha fazla olacağı üzerinde durulmuştur. Fakat konferansların değeri, halkın eğitim ve kültür seviyesi yükseldikçe sıkıcı olmaktan çıkmış başlı başına ilgi toplayan, kalabalığı çeken bir hale gelmiştir. Bu durumu Ziya Çalık'ın şu ifadelerinden anlıyoruz. *"İlk zamanlarda sadece Halkevi reislerinin ve belli bir kesimin söz almakta olduğu görülmüş; fakat gitgide konferanslarının sayısı ile birlikte konferansçıların adeti artmış, Halkevleri her bilgili ve imanlı vatandaşın konuştuğu kürsü durumunu almıştır."*²⁹⁰ Gerçekten o günleri yaşamış olan değerli şahsiyetlerin ifadeleri de bu yöndedir. Konya Halkevi vereceği konferanslarda, o günün liseli ve üniversiteli gençlerine öncelik tanımıştır.²⁹¹

---

²⁸⁵*Ekekon*, 17 Nisan 1945, S. 2345, s. 2.

²⁸⁶*Ekekon*, 3 Ocak 1949, S. 2913, s. 2.

²⁸⁷Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel (Süntar) Akhan, a.g.m., s. 67.

²⁸⁸*Konya Halkevi XIII. Yıldönümüne Ait Çalışma Raporu*, Konya, 1945, s. 4.

²⁸⁹F. Sacid Ülkü, *"Halkevinde Çalışma Yolları"*, Konya, IV/34 1940, s. 1197.

²⁹⁰CHP, *Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*, s. 4.

²⁹¹Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel (Süntar) Akhan, a.g.m., s. 69.

Konferanslara örnekler verecek olursak; 4 Nisan 1942’de cumartesi günü öğleden sonra Halkevinde frengi hastalığı hakkında Kuleli Lisesi Doktoru Mustafa Bozoklar tarafından çok önemli bir konferans verilmiştir. Hatip frengi hastalığının tarihçesini anlattıktan sonra memleketimize Kırım seferinden sonra girdiğini söylemiş ve bu hastalığın tedavisi hakkında bilgiler vermiştir.²⁹² Her onbeş günde bir tekrarlanan Halk Terbiyesi Konferanslarının, üçüncüsü 17 Ekim 1943’de Pazar akşamı 20:30’da halkevi sinema salonunda yapılmıştır. Sekizyüzden fazla, kadın ve erkek dinleyici sinema salonunu yer kalmayacak şekilde doldurmuştur. Halkevi Reisi Muhlis Koner aile hayatı hakkında önemli bir konuşma yapmıştır. Konuşmadan sonra merkezden gelen filmler gösterilmiş ve halk geç saatlere kadar neşe içinde vakit geçirmiştir.²⁹³

Halkevi tarafından davet edilen Isparta Milletvekili ve Konya’da yetişen bilginlerden Kemal Turan tarafından 1945’te Belediye Sinemasında, yine kalabalık bir kitleye toprak kanunu tasarısı hakkında konferans verilmiştir. Milletvekilinin, konuşmasının ana hatları şöyle sıralanabilir:

1. Toprak meselesi hakkındaki görüşler.
2. Devletin bu konudaki esasları.
3. Toprak ve iç ve dış nizamı.
4. Toprağa sahip olmanın doğurduğu meseleler.
5. Toprağa sahip olan ve işleyen sınıf.

Konferanstan sonra yerli saz heyeti güzel parçalar çalmış, genel sekreterlikten getirilen kültür filmleri izletilmiştir.²⁹⁴

Konya’nın ilçesi Karaman’da, her pazar günü halkevinde konferanslar verilmeye çalışılmıştır. Fedakâr ve elbirliği ile hareket eden Karamanlılar ilmi ve faydalı toplantıların artması için ellerinden gelen desteği vermeye çalışmıştır. Ceza Yargıcı Cevdet Karağaç tarafından verilen bir konferansta halkevi salonu her zümreden halk tarafından dışarıya kadar tamamen doldurulmuştur.²⁹⁵

Çeşitli tarihlerde: Hadim kaymakamı B. Şinasi Özdenoğlu tarafından

---

²⁹²Ekekon, 7 Nisan 1942, S. 1884, s. 2.

²⁹³Ekekon, 21 I. Teşrin 1943, S. 2121, s. 2.

²⁹⁴Ekekon, 27 Mart 1945, S. 2336, s. 2-3.

²⁹⁵Cangül, “ Karamanlıların Kültür Severliği”, Ekekon, 2 Nisan 1948, S. 2804, s. 2.

“Edebiyatımızın Bu günkü Meseleleri” konulu, Ankara Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Profesörü Feridun Nafiz Uzluk tarafından “Mevlana ve İngiliz Fikir Âlemi” mevzulu, Maliye Müfettişlerinden Ziyat Baykara tarafından “Serbest Meslek Sahiplerine Gelir Vergisi” hakkında, Belediye Başkanı Muhlis Koner tarafından “Avrupa Seyahatı İntibaları” hakkında konferanslar verilmiştir. Görüldüğü üzere konferanslarda tıptan tarıma, ekonomiden kültüre, hastalıklardan sosyal hayata kadar çok geniş yelpazede konular işlenmiştir.

Şehirde halkın eğlenmesi ve hoş vakit geçirmesi için konserler de düzenlenmiştir. 24 Nisan 1942’de cuma akşamı halkevinde, halka parasız temsil, konferans ve konser verilmiştir. Halkın yoğun ilgi gösterdiği müsamereye gelenler salonda yer bulmakta zorlanmıştır. Halkevi Reisi Muhlis Koner, temsillerin önemi hakkında kısa bir konferans vermiş, bunu Ev Orkestrasının güzel parçalardan oluşan konseri takip etmiştir. Milli mücadeleye ait ölmez bir eser olan İstiklal piyesi, hatasız olarak temsil edilmiş ve dinleyicilerde kuvvetli bir etki bırakmıştır.²⁹⁶ Bir diğer konser ise Arif Öktem idaresindeki Ev Orkestrası tarafından verilmiştir. Konserde çalınan parçalar, salonu dolduran müzik sevenler tarafından alkışlanmış ve takdir almıştır.²⁹⁷

Halkın çoktan beri beklediği orkestra ve dört sesli koro konseri 15 Temmuz 1947’de genç sanatkar Muzaffer Arkan’ın şefliğinde Orduevi sinemasında verilmiştir. Konser Konya’da sanat ve musiki sevenler tarafından oldukça yoğun bir ilgi görmüş, gerek konser şefliğini yapan Muzaffer Arkan, gerek genç sanatkarlar zaman zaman alkışlanmış ve takdir edilmiştir. Programda koro konserinde Schubert, A. A. Saygun’dan parçalar ve İrlanda melodisi çalınmıştır.²⁹⁸ 1948 senesinde Halk sinemasında değerli ses sanatkarı Müzeyyen Senar, Işıl ve değerli saz arkadaşları Hakkı Derman, Şerif İçli, Şükrü Tunar’ın eşliğinde 23, 24, 25 Ocak akşamları konserler verilmiştir.²⁹⁹

---

²⁹⁶*Ekekon*, 27 Nisan 1943, S. 2045, s. 2.

²⁹⁷*Ekekon*, 7 Haziran 1945, S. 2367, s. 2.

²⁹⁸*Ekekon*, 16 Temmuz 1947, S. 2691, s. 2.

²⁹⁹*Ekekon*, 23 Ocak 1948, S. 2770, s.1.

3. BÖLÜM

EKONOMİK HAYAT

3.1. Konya Ekonomik Durumuna Genel Bir Bakış

1940 ve 1950 yılları tarihsel süreç içerisinde devletçilik ilkesinin uygulandığı harp ekonomisi devri olarak tanımlanmaktadır.³⁰⁰ Bunun sebebi II. Dünya Savaşı nedeniyle ülkede ekonomik tedbirlerin alınması olmuştur. Bu dönemde üretici sınıf silahaltına alındığı için üretim azalmış, ithalat muslukları ise kısılmıştır.³⁰¹ Özellikle ekonomik abluka, seferberlik, askeri harcamalar nedeniyle ülkenin ekonomisi sarsılmıştır. Bu durumun düzeltilmesi için 18 Ocak 1940 tarihinde Milli Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Devlet böylece emek ve sermaye ilişkilerini düzenleme yetkisini elde etmiştir. Yapılan değişikliklerle çalışma saatleri uzatılmış, sanayinin bazı sektörlerinde fazla mesai zorunlu hale getirilmiştir. Seferberlik ve silahaltına alınanlar nedeniyle daralan iş gücünün takviyesi için kadınlardan, çocuklardan, mahkûmlardan yararlanılmıştır.³⁰² Bu yıllarda Konya’da yaşanan bu olumsuzluklardan nasibini almıştır. İstifçilik, vurgunculuk, karaborsa kelimeleri şehirde en çok duyulan sözler olmuştur.

Ekekon yazarı R. Güngör’ün “Bu Günkü Konya” başlıklı yazısı 1944’lü yıllarda Konya’nın ekonomik durumunu şu sözlerle anlatmaktadır; “Benim bulunduğum yıllarda Konya, Orta Anadolu’nun buğday ambarı vasfı olma özelliğini kaybetmiş, kuraklığın baskısı altında en çok ıstırap çeken illerimizden biriydi. Buğdayın para etmediği, ekinin bitmediği bu yıllar hafızamda acı bir hatıra olarak yaşamaktadır. Konya’nın ekonomik durumundaki bu bozukluklar, sosyal durumunu bir hayli sarsmış, geçim darlığının dayanılmaz felaketi içinde kalan köylü, amelelikle hayatını kazanmak için civar şehirlere atılmaya başlamıştı. Bugün köylü köyüne dönmüş, yerleşmiş ve toprağa ısınmış bir durumdadır. Artık ambarlarını dolduran, karnını doyuran, giyinen çiftçi, hakiki efendimiz olmuştur. Bilhassa halkın yiyecek ve giyecek gibi ihtiyaçlarını karşılama ve vurgunculuğun önüne geçilmesi konusunda en

---

³⁰⁰Korkut Başol, *Türkiye Ekonomisi*, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, İzmir, 1983, s. 63. /Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 63.

³⁰¹Erdinç Tokgöz, *Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2001)*, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 109.

³⁰²Şeyda Dursun, “II. Dünya Savaşı Döneminde Konya Ekonomisi ve Fiyat Hareketleri”, Konya 2013, s. 29.

sıkı tedbirleri alan vilayet olarak Konya 'yı buldum.”³⁰³ Yazarın bahsettiği zor geçen yıllar aynı zamanda II. Dünya Savaşı dönemine de denk gelmiştir. Türkiye bu yıllarda her ne kadar tarafsızlığını koruyarak büyük bir zafer kazansada savaşın etkilerinden kurtulamamıştır.³⁰⁴ Sonraki yıllarda ise gerek savaşın etkilerinin azalması gerek modern tarıma geçilmesi üretimi ve ekonomiyi güçlendirmiştir.

1938’li yıllardan 1949’lu yıllara gelindiğinde Konya’da köylünün hayat şartlarının iyileştiğini ve kazançlarında hissedilir bir artış olduğunu görmekteyiz. Bu konuyla alakalı tutulan çeşitli istatistik sonuçlarına göre, 14 milyon çiftçi ve köylü olan vatandaşların hayat standardı bütün bölgelerde yükselmiştir. 1938’den sonra ilk altı yıl içinde hububat fiyatlarının birdenbire yükselmesi, köylü emeğinin değerlendirilmesine yardımcı olmuştur. Toprak Mahsulleri Ofisinde, çiftçi mahsullerinin tam manasıyla değerlendirilmesi ve gerek vurguncu eliyle lüzumsuz fiyat yükselişine ve gerekse malın çok düşük fiyatla satılmasına engel olmak gibi denkleştirici bir karakter verilmiştir. Bu sayededir ki 1938 göre gelir nispeti 7 misli yükselen çiftçilerin durumu aynı yıla nazaran 5 misli artan hayat pahalılığı yanında daha iyi bir seviyeye ulaşmıştır. Köylü bütün vatandaşlarla birlikte yerli mallarının başlıca alıcısı olmuştur. 1938’de 400 köye bir radyo düşerken bu oran 1949’da onda bire bazı yerlerde ise her köyde bir radyoya denk gelecek oranlara varmıştır. Köylüye gerekli tüm kredilerin müsait şartlarda verilmesi, geniş ihraç mallarının üretilmesi, bu malları işleyecek fabrika ve tesislerin kurulması bu yükselişi sağlayan başlıca sebepler olarak görülmüştür.³⁰⁵

3.2.Piyasalar

3.2.1.Tahıl-Un Piyasaları

1900’lü yıllarda Konya topraklarının 4 milyon 742 bin hektarlık yüzölçümünün (Bu miktar Türkiye genelinin %6.1’ini oluşturmaktadır.) 4.346.500 hektarında tarım yapılabilmektedir. Başka bir deyişle Konya’da tarıma elverişli olmayan alan 395.000 hektardır ki bu Konya topraklarının %8.3’ünü kapsamaktadır. Bu durum Konya nüfusunun %84.4’ünün tarımla uğraşmasına imkân tanımaktadır.³⁰⁶ Gerek ekilebilir

³⁰³R. Güngör, “Bu Günkü Konya”, *Ekekon*, S. 2249, s. 2-3.

³⁰⁴İlhan Tekeli- Selim İlkin, İkinci Dünya Savaşı Türkiye’si, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, s.67.

³⁰⁵*Ekekon*, 14 Kasım 1949, S. 3043, s. 1.

³⁰⁶Yaşar Semiz, “1923-1938 Döneminde Konya’nın İktisadi Durumu” Konya I. Yeni İpek Yolu (Konya Ticaret Odası Dergisi) Özel Sayı, Konya 1988, s. 77-78.

arazinin fazla olması gerekse nüfusun çoğunluğunun tarımla uğraşması Konya şehrini ülkenin tarım ambarı yapmıştır. *Ekekonda* bu durumdan dolayı tahıl-un piyasalarındaki sık sık yaşanan iniş çıkış hareketlerini sürekli haber yapmıştır.

1942 yılında gazetede çıkan bir habere göre, zahire borsasından gelen bilgiler ışığında hububat fiyatları şu şekilde piyasa seyrini takip etmiştir: Beyaz buğday 115-116, un 130, arpa 79-85-88, yulaf 50-54-55, nohut 58, fasulye 50-55. Bu fiyatların gittikçe alçalmasını sağlayacak sebepler olduğundan bahsedilmiştir.³⁰⁷ Ancak piyasadaki fiyatlar böyleyken, 1941'den sonra uygulanan geçimlik, tohumluk ve hayvan yemi için belirli paylar ayrıldıktan sonra üreticilerinin hububat ürünlerini önceden belirlenen fiyatlarla Toprak Mahsulleri Ofisine satmaları istenmiştir. İlk başlarda piyasayla orantılı olan fiyatlar, enflasyon gibi nedenlerle zaman içinde hızla açılmıştır. Örneğin: Piyasa fiyatları 50 kuruşa doğru tırmandığı 1943 yılının yaz aylarında devletin fiyatı 20 kuruşta kalmıştır.³⁰⁸ 1943-1945 yılları arasında ofisin 20 kuruştan alımları sürdürmesi, yoksul köylülerden büyük çiftçilere kadar üreticileri, ürünlerinin bir kısmını kaçıрма, stoklama yoluna sevk etmiştir.³⁰⁹

Gazete bu sorunlarla alakalı haberlere çok sık yer vermiştir. Örneğin: 157 no'lu kararnameye muhalif hareket eden, Hocacihan köyünden İbrahim oğlu 316 doğumlu Bakkal İsmail Yaşa, yanında bulunan buğdayın beyannamesini vermediği için Milli Korunma Kanunu'na göre suçlu olup 31.10.1941 tarihinde tevkif edilip, aynı günde kefaletle tahliye edilmiş ve hakkında açık duruşma yapılmıştır. Duruşmada 02.09.1941 tarihinde yapılan arama neticesinde maznunun dükkânında 1700 kilo buğday bulunduğu ve bunun beyannamesini vermediği tespit edilmiştir. Bu nedenle de 157 no'lu kararnameye göre 500 kilodan fazla buğdayı olanların beyanname vermeleri hükümetçe ilan edildiği halde bunu yapmamakla Milli Korunma Kanunu'na muhalif harekette bulunduğu anlaşılmıştır. Mahkeme sonunda Bakkal İsmail'e Milli Korunma Kanunu'nun 59. maddesinin 4. fıkrası gereğince 25 lira ağır para cezasıyla birlikte çeşitli cezalar vermiştir.³¹⁰

Hem bu yolsuzlukların engellenmesi hem de halkın buğday ihtiyacının karşılanması için devlet çeşitli tedbirler almaya çalışmıştır. Üreticilerin ofis

---

³⁰⁷*Ekekon*, 17 Nisan 1942, S. 2041, s. 2.

³⁰⁸Resmi Gazete, 1 Ağustos 1942, Sayı No 5173.

³⁰⁹Şevket Pamuk-Zafer Toprak, *Türkiye'de Tarımsal Yapılar (1923-2000)*, Yurt Yayınevi, Ankara, 1988, s.104.

³¹⁰*Ekekon*, 6 II. Kanun 1942, S. 1344, s. 3.

merkezlerine ekmeklik hububat teslimatını artırmak için bir ton ekmeklik getiren vatandaşa beş metre bez veya basma bedeli verilmiştir.³¹¹ Öncelik temel ihtiyaç olan ekmek tedarikine verilmiş, bisküvi, pasta, makarna, şehriye, simit, tatlı, börek gibi ürünler için un verilmemiş ve bunun için müracaat edilmemesi ilgili makamlardan halka duyurulmuştur. 18 Temmuz 1942'den itibaren hükümetin aldığı kararla küçük çiftçiler mahsullerinin yüzde yirmi beşini, orta çiftçiler yüzde otuz beşini, büyük çiftçiler ise yüzde ellisini eskisine yüzde elli zam ve peşin para ile devlete vermişler ancak geriye kalan mahsullerini serbestçe satabilmişlerdir. Hükümet, bu aldığı kararla büyük şehirlerin iâşesini üstüne almıştır. Bu kararın çok isabetli bir karar olduğunun ilk belirtisi de son zamanlarda bir kilosu bile gözükmeyen arpanın çarşıda serbest bir şekilde satılmış olmasıdır.³¹² Buğday ve arpa fiyatlarındaki düşüş yıl içerisinde de devam etmiştir. Aralığın ilk haftalarında 50 kuruşa satılan arpa, önce 49 kuruşa, ortalarında ise 42-47 kuruşa kadar düşmüştür. Bu düşüşe sebep olarak ekimin tamamlanmış olması ve tohumluk için yüksek fiyatla alıcı kalmaması gösterilmiştir.³¹³

1943 yılına gelindiğinde, buğday fiyatlarının hızlı bir şekilde yükselmesi halkı kaygılandırmış daha sonra ise 30-35 kuruş gibi bir iniş yaşanması halkın rahatlamasını sağlamıştır. Çıkan yeni bir kararname ile Toprak Mahsulleri Ofisince buğdayın satış fiyatı I. Teşrin 1944'den itibaren 28 kuruş olarak belirlenmiştir.³¹⁴ Yağmurların bolca yağması sayesinde 1944 yılı ekim durumunun bereketli olduğunu çıkan haberlerden de anlamaktayız. Ankara'da ve İstanbul'da pirinç fiyatı 85-95 kuruşa kadar düşmüştür. Konya'da ise 85 kuruşa kadar pirinç satıldığı görülmüştür.³¹⁵ Toprak Mahsulleri Ofisi 1944 yılında köylünün elinde bulunan nohutları satın almış ve bunun üzerine pirinç fiyatları gibi nohut fiyatları da bir düşüş göstermiştir.³¹⁶

1946 yılında, Babalık Gazetesi'ne göre, buğday fiyatlarının düşmeye başlamasıyla birlikte 1946-1950 döneminde, Konya çiftçisi zor günler geçirmiştir. Savaşın bittiği yıllara denk gelen bu dönemde fiyatların düşmesinde 1946 yılında

---

³¹¹*Ekekon*, 21 Mayıs 1942, S. 1903, s. 2.

³¹²*Ekekon*, 18 Temmuz 1942, S. 1928, s. 1.

³¹³*Ekekon*, 12 II. Kanun 1942, S. 2000, s. 2.

³¹⁴*Ekekon*, 7 I. Teşrin 1944, S. 2266, s. 2.

³¹⁵*Ekekon*, 18 II. Teşrin 1944, S. 2283, s. 4.

³¹⁶*Ekekon*, 25 II. Teşrin 1944, S. 2286, s. 2.

mahsulün verimli olması etkili olmuştur.³¹⁷ Diğer bir neden ise savaşın bitmesine rağmen devletin hala buğday fiyatlarını serbest bırakmamış olmasıdır. Ticaret Bakanlığı son zamanlarda buğday fiyatlarının fazla düşmesiyle yakından ilgilenmiştir. Tarım Mahsulleri Ofisinin, alımlarına devam etmesine rağmen bazı bölgelerde buğday fiyatları 14-18 kuruşa kadar düşmüş, böylece arpadan daha ucuz olmuştur.³¹⁸

1946-1950 yıllarında Konya’da bazı tahıl ve un fiyatları şöyle olmuştur³¹⁹:
(Fiyatlar Kg/Kuruştur)

	1946	1950
Un	47.30	47.40
Nohut	48.10	37.50
Kuru Fasulye	42.50	36.50
Pirinç	133.00	126.00

1949 senesinde beklenilmeyen kuraklık, hububat ve buna bağlı bütün maddelerin fiyatına tesir ederek, tahıl piyasasının yüzde 5’den yüzde 14’e kadar yükselmesine sebep olmuştur. Yalnız pirinç yüzde 11 ve mısır yüzde 13 nispetinde ucuzlamıştır.³²⁰ Piyasada ürünlerin az bulunmasından dolayı fiyatların daha da artması beklenmiş fakat Türkiye’nin Marshall planı dâhilinde, buğday ithal etmesi mahsul darlığını önemli bir ölçüde engellemiştir. Bu tedbir kısmende olsa buğday fiyatlarının düşmesine yardımcı olmuştur.³²¹

3.2.2.Ekmek Piyasası

Temel gıda maddelerinden olan ekmekle alakalı gün geçmiyor ki *Ekekon*’da bir haber çıkmasın. Araştırma yıllarında ülkenin genelinde olduğu gibi Konya’da da belediye, fırıncılar ve halk arasında bitmeyen gündem maddesi, ekmek fiyatları ve gramı olmuştur. Dönemin belediye meclisi hem fırıncıların hem de tüketicilerin haklarını korumak için çeşitli uygulamalarda ve düzenlemelerde bulunmuştur.

³¹⁷*Babalık*, 26 Ağustos 1946.

³¹⁸*Babalık*, 7 Eylül 1946.

³¹⁹*Babalık*, 26 Ocak 1946, 25 Ocak 1950.

³²⁰*Ekekon*, 12 Ekim 1949, S. 3029, s. 2.

³²¹*Ekekon*, 18 Kasım 1949, S. 3045, s. 1.

Bu uygulamalardan birisi de 1 Şubat 1942'den itibaren Konya'da da uygulanan karne ile ekmek verilme usulüdür. Böylece fırınların önünde oluşan kalabalıkların izdiham oluşturmalarına son verilmek istenmiştir. Bu karar doğrultusunda belediye riyasetinden alınan bilgiye göre, ekmeği çarşı fırınlarından tedarik etmek zorunda kalanlara, yukarıda belirtilen tarihten itibaren ekmek kartları dağıtılmaya başlanmıştır. Talimatın 20'inci maddesinin (C) fıkrasına göre ağır işlerde çalışanlar için, çalıştıkları yerden alacakları evrakla Milli Korunma Bürolarına müracaat etmeleri istenmiştir. 28.2.1942'den sonra karne usulü uygulanan yerlerdeki halktan ağır işçilere 750, büyüklere 300, küçüklere de 150 gram üzerinden ekmek verilmiştir. Fırıncılar bu tarihten itibaren 600 gramlık ekmek çıkarmıştır.³²²

Kart usulü uygulanan yerlerde her hafta pazartesi günü ekmek almayıp un almak isteyenlere alternatif olarak o günün kartı ölçüsünde un verilmiştir. 750 gram ekmeğe karşılık 531 gram, 375 gram ekmeğe karşılık 265 gram ve 187,5 gram ekmeğe karşılık 132,5 gram un verilmiştir.³²³ Mayıs 1943 tarihlerinde buğday ve diğer kuru hububat fiyatları günden güne düşüş göstermiştir. Buna göre birinci kalite buğday 70, ikinci kalite 60, diğerleri ise 50 kuruştan satışa sunulmuştur. Unun 100 kuruşa inmesiyle ekmek fiyatları 53'den 9 kuruş ucuzlayarak 44'e satılmıştır.³²⁴

Hükümet, aldığı bir kararla ekmekte karne usulüne son vermek istemiş, bir aralık da olsa satışları serbest bırakmıştır. Fakat bu durum ancak on gün sürebilmiştir. Çünkü bu karardan hemen on gün sonra fırınların önü çok çirkin bir hal almış, ekmek almaya gelen halk ekmek bulamayınca şikâyetlerde bulunmuştur. Belediye ise bu duruma bir son vermek ve ekmek darlığının önüne geçmek için yeniden karne usulüne geçilmesine karar vermiştir.³²⁵

15 Temmuz 1943'de gazetede çıkan bir habere göre, yeni çıkan bir emirnameyle buğday unlarına bakliyat ve diğer hububatların karıştırılabileceğine karar verilmiştir. Ancak karıştırılma oranı ticaret vekâletince yapılacak bir formüle bağlı olmuştur.³²⁶ İlk günlerde ofis tarafından verilen arpa ununa belediyenin elinde bulunan buğday unu karıştırılarak yapılan ekmekler bir derece iyi çıkmış fakat eldeki buğday unu bitince tamamen arpa unuyla yapılan ekmekler çok bozuk, hamur bir

---

³²²*Ekekon*, 3 Mart 1942, S. 1868, s. 2.

³²³*Ekekon*, 12 Şubat 1942, S. 1860, s. 1.

³²⁴*Ekekon*, 1 Mayıs 1943, S. 2047, s. 2.

³²⁵*Ekekon*, 22 Eylül 1942, S. 1957, s. 2.

³²⁶*Ekekon*, 9 Mayıs 1942, S. 1902, s. 2.

halde çıkmıştır. Halkın bu konudaki şikâyetleri, gazete haberlerinde yer almış belediyenin, acilen bu duruma bir çare bulması istenmiştir. Belediye ise bu durumun ta ki yeni mahsul alınana kadar devam edeceğini, mahsulün ofise gelmesiyle bu durumun da düzeleceğini belirtmiştir.

Belediye Riyasetinin, 1 Temmuz 1943'de ekmekle ilgili yayınladığı kararlar şunlardır:

1. Yukarıda belirtilen tarihten itibaren serbest ekmek işleyen fırınların serbest ekmek ve pide çıkarmaları yasaklanmıştır.
2. Halk ve memur, dar gelirli ekmeklerinin her nüfus için miktarı: Ağır işçiler için 600 gram, büyükler için 300 gram, yedi yaşına girmemiş çocuklar için 7 gram olmuştur.
3. Memur ve dar gelirlilere mahsus bir adet 600 gramlık ekmeğin fiyatı 17 kuruştur.
4. Halkın ekmeğinin, bir adet 600 gramlık ekmek fiyatı 27 kuruş olarak belirlenmiştir.³²⁷

Elde bulunan unlar tükenesiye kadar uygulanması serbest bırakılan tek tip ekmek yapılmasına Konya'da 1 Temmuz 1946'dan itibaren başlanmıştır. 900 gram ağırlığında bulunacak olan tek tip ekmek için Belediye Encümeni 24 kuruş fiyat tespit etmiştir.³²⁸ Konya'da 1946 Aralık ayı başlarında çıkan habere göre ekmeğin unu son zamanlarda düzelmiş, ekmekler güzel pişirilmiştir. Fakat bu kez de ekmeğin gramı ile alakalı yaşanan sıkıntılara rastlanmıştır. "*Ekmeğin 22 kuruş yerine yuvarlak para 20 kuruşa satılması, bozuk para tedarikinde zorluk çeken alıcılarla fırıncılar için yerinde bir tedbir olmuştur. Ancak ekmeğin bedeli 22'den 20'ye inerken, yine ekmeğin ağırlığı 900 gramdan 750 grama düşmüştür. 750 gram ekmekte 18 kuruş etmektedir. Madem yuvarlak para 20 kuruş tercih ediliyor bu durumda ekmeğinde 830 gram olması gerekmektedir. Elli bin kişinin günde 80 gram kaybı yine günde 4000 kilo ve 960 lira tutmaktadır.*"³²⁹ Belediye Encümeni ise bu durumu düzeltmek için 5 Mart 1947'den itibaren ekmeklerin miktarını fazlalaştırmıştır. Şimdiye kadar 600 gramı 20 kuruşa satılan has ekmeğin 650 gramı 20 kuruşa ve 750 gramı 20

³²⁷ Ekekon, 1 Temmuz 1943, S. 2073, s. 4

³²⁸ Ekekon, 1 Temmuz 1946, S. 2533, s. 2.

³²⁹ Ekekon, 2 Aralık 1946, S. 2594, s. 2.

kuruşa satılan birinci tür ekmeğin de 820 gramı yirmi kuruş olmuştur.³³⁰

3 Eylül 1947’de çıkan haberse oldukça ilginçtir; “*Un var, ateş var, fırın var fakat bu sefer enerji yok. Uzun süreden beri fırınlarda hamur elle yoğruluyor. Bu sebeplede ekmek bugün var yarın yok. Halk dükkânların, fırınların önünde ekmek yok mu? diye bağıyor. Fırıncılar ise elektrik kesintilerini sebep gösteriyor.*”³³¹ Bu tarihlerde sürekli yaşanan elektrik sıkıntısı nedeniyle halkın, bu sorun çözülene kadar sürekli şikâyetlerde bulunduğunu gazete çok sık haber yapmıştır.

1950 Şubat ayında belediye, buğday fiyatlarındaki değişikliğe dayanarak ekmeklere 20 gram ilave edilmesini kararlaştırmıştır. Bu şekilde 20 kuruşa satılan 600 gramlık ekmek 620 grama çıkarılmıştır.³³²

Yukarda okuduğumuz haberlerden de anlaşılacağı üzere halk sürekli ekmekle alakalı sıkıntılar yaşamış, belediye ise hükümetin de verdiği kararlar doğrultusunda mümkün olduğu kadar bu sıkıntılara çözüm bulmaya çalışmıştır.

3.2.3.Sebze-Meyve Piyasaları

Konya, bir tahıl ambarı olmasının yanında, meyve sebzeçilik alanında da kendi kendisine yetebilecek bir konuma sahiptir. Hatta ıspanak, havuç, turp gibi sebzelerde, Konya üretiminin Türkiye içindeki payı oldukça yüksektir. Sebze ve meyvecilik başta Akşehir ve Ereğli olmak üzere Karapınar ve Cihanbeyli ilçeleri dışında da bütün ilçelerde önemli bir yere sahiptir.³³³

Şehrin kendi ürettiği ürünlerin fiyatları uygunken, dışardan gelen ürünlerin biraz daha yüksek fiyatlı olduğunu görüyoruz. 1943 yılında yaş sebze fiyatında düşüş yaşanmış ve mayıs ayında piyasada pırasa 12,50, ıspanak 7,50 kuruşa satılmıştır.³³⁴ Bu ürünler şehirde de üretilenlerden olduğu için fiyatları da daha uygun olmuştur. Şehre Adana ve Hatay’dan turfanda sebzeler getirilmiş ancak fiyatlarının çok yüksek olmasından dolayı sadece fazla gelimli vatandaşlar alabilmiştir. Dışarıdan getirilen hurmayı halk, fiyatının yüksek olmasından dolayı uzun süre yiyememiş ki neredeyse tadını dahi unutmuş olduğuna dair gazetede haber olmuştur. Ancak 1943 Şubat

³³⁰Ekekon, 5 Mart 1947, S. 2634, s. 1.

³³¹Ekekon, 3 Eylül 1947, S. 2710, s. 2.

³³²Ekekon, 13 Şubat 1950, S. 3082, s. 2.

³³³Yeni Konya, “Meyvecilikte Konya’ımız”, Yeni Konya, 21 Temmuz 1949.

³³⁴Ekekon, 4 Mayıs 1943, S. 2048, s. 2.

ayında piyasada hurmanın bollaşmasıyla fiyatların 50-200 kuruş arasında olduğu görülmüştür.³³⁵

Piyasayı, sadece ürünün yerli ya da dışardan olması etkilememiştir. Piyasadaki ürünün fiyatını elde bulunan miktarının da etkilediğini görüyoruz. 1943’de pazara bol miktarda çekirdeksiz üzümün gelmesi, fiyatlarında hayli düşmesini sağlamıştır. Aynı yılın mayıs ayındaki fiyatlara göre çekirdeksiz üzümün kilosu 60-65 kuruş üzerinden satılmıştır.³³⁶ 1943 yılında sebzelerin bollaşmış olması fiyatlarının da ucuzlamasını beraberinde getirmiştir. Bu bolluğun yaşanmasında yağmurların bol ve bereketli olması etkili olmuştur. 1944 Eylül aylarında, bir ara fiyatları yükselmiş olan, başta üzüm mevsimlik meyveler ve özellikle kavun karpuz piyasada oldukça fazlalaşmış, buna bağlı olarak fiyatları da düşmüştür.³³⁷

1949 Kasım aylarında döküm mevsiminin yaşanıyor olması nedeniyle geçen yıllara göre fazla bir bolluk yaşanmıştır. Bu yıl, özellikle ceviz, fındık, üzüm, incir, pekmez, patates ve yağ satışı olmuştur. Bu maddelerin fiyatları da 1948 yılına göre daha ucuz olmuştur.³³⁸

3.2.4.Hayvan Piyasası

Konya’da tarım kadar hayvancılık da önemli geçim kaynaklarından biri olmuştur. İl meralarındaki bitki sayısının zayıf olmasından dolayı, buralarda en çok koyun ve keçi besiciliği yapılmıştır. Konya ilinde koyunculuk bilhassa Cihanbeyli, Kulu, Karaman ve Karapınar çevresinde yapılırken, keçi yetiştiriciliği daha çok Hadim, Bozkır, Beyşehir, Seydişehir, Taşkent ve Ermenek bölgelerinde yapılmaktadır.³³⁹

Tıpkı diğer piyasalarda olduğu gibi hayvan piyasasında da fiyatları, ürünün az ya da çok bulunur olması etkilemiştir. 1943 yılında kış aylarının sert geçmesinden dolayı kasaplık mallarının bulunamaması etin fiyatının fırlamasına sebep olmuştur. Koyun etine 160 kuruş narh koyulmuştur. Bu fiyata eti ancak şişkin keseliler alabilir, diye gazete et pahalılığını dile getirmiştir. Halk etin pahalılığından şikâyet ederken, kasaplar mal bulamadıklarından şikâyet ve konulan narha daha da zam istemişler.

³³⁵*Ekekon*, 20 Şubat 1943, S. 2067, s. 2.

³³⁶*Ekekon*, 20 Şubat 1943, S. 2067, s. 2.

³³⁷*Ekekon*, 26 Eylül 1944, S. 2261, s. 2.

³³⁸*Ekekon*, 25 Kasım 1949, S. 3048, s. 1.

³³⁹Yaşar Semiz, *Milli Mücadeleden Günümüze Konya (1915-1965)*, Cilt I, Konya,1999, s.152.

Aynı yılın mart ayında 90 kuruşa satılan sığır etine 30 kuruş zam yapılarak 120 kuruşa çıkartılmıştır. Gelen haberlere göre kasaplar koyun ve sığır etine 20-30 kuruş arasında bir zam daha istemiştir.³⁴⁰

Gazete, sürekli zam isteyen kasapların etleri stokladığını şu şekilde ima etmiştir. Kesimlik hayvan bulunmadığı bahane olarak ileri sürülüyordu. Kilosu 180 kuruş gibi bir fırlayışa kavuşunca hayvanlar katar katar bulunur oldu. Et bugün ancak zenginlerin sofrasında bulunan bir yiyecek haline gelmiştir. Etin bulunamaması da bu sebepten doğmaktadır. Halk bu işin çözülmesi için belediyeden önemle ricada bulunmaktadır.³⁴¹ Tüm bu haberlere rağmen fiyat tırmanışının hala devam ettiğini görmekteyiz. Koyun eti 200, sığır eti 130 kuruşa kadar çıkmıştır. Koyun ve otlak deryası olarak tanınmış Konya'da et fiyatlarının bu kadar artması pek çok ailenin eti, ancak dükkânlarda görmesine neden olmuştur.³⁴²

Et fiyatlarının fırlaması üzerine Beyşehir ve Akşehir kazalarından şehre bol balık gelmeye başlamıştır. Balık; Uskumru 55, Çapak 20-35, Sıraz 20 kuruş üzerinden satılmıştır.³⁴³ Konya'ya balık gölleri olan kazalardan getirilmiştir. Ete göre ucuz olan balık halk tarafından daha çok tercih edilmiştir.³⁴⁴

Uzun bir zamandan sonra 1944 yılı sonlarında nihayet et ucuzlamış ve 60-65 liraya giden etlik koyunlar 30-35 liraya kadar düşmüştür. En iyi tiftikler 20-25 lira olmuştur.³⁴⁵ 1945 Haziran ayında kasaplık ve damızlık koyun ve sığırlarda fiyatlar yarı yarıya inmiştir. Önceleri 60 liraya satılan besili koyunlar 30, 200 liraya alınan kesimlik sığır inekler 90-100 lira olmuştur. Bu durumu bizzat kendileri açıklayan satıcılar, otsuzluk ve saman azlığı karşısında bu malları beslemeye imkân bulamadıkları için satmak zorunda olduklarını ifade etmiştir.³⁴⁶

1947 Mart ayı başlarında ise et fiyatları belediye encümeni tarafından şu şekilde belirlenmiştir: Erkek koyun eti 170 lira, dişi koyun eti 160 lira, keçi eti 140 lira, dana eti 110 lira, sığır eti 100 liradan işlem görmüştür.³⁴⁷

Halk, Belediye Encümeninin verdiği narhlara kasapların uymamasından

---

³⁴⁰*Ekekon*, 23 Mart 1943, S. 2030, s. 2.

³⁴¹*Ekekon*, 1 Mayıs 1943, S. 2047, s. 2.

³⁴²*Ekekon*, 6 Mayıs 1943, S. 2049, s. 2.

³⁴³*Ekekon*, 25 Nisan 1944, S. 2196, s. 2.

³⁴⁴*Ekekon*, 19 I. Teşrin 1944, S. 2294, s. 2.

³⁴⁵*Ekekon*, 9 II. Teşrin 1944, S. 2279, s. 2.

³⁴⁶*Ekekon*, 30 Haziran 1945, S. 2377, s. 2.

³⁴⁷*Ekekon*, 5 Mart 1947, S. 2634, s. 1.

kaynaklanan şikâyetlerini gazetede şu şekilde dile getirmiştir; “Yine narhtan ve etten bahsedeceğiz. Hiçbir sebep yokken çıkan, inen, yine çıkan, yine inen ve böylece Belediyenin masası ile halkın kesesi arasında oynayan narhtan ve etten. Ete 1948 Kasım ayının ortalarında belediyece narh verilmiş 180’den 160 kuruşa indirilmişti. İlan tahtalarının ibresi gerçi 160 gösterdi. Fakat kimse eti 160’dan alamadı. Derken bir ara ibre yine 180’ni gösterdi, halk da bu arada bir koyun ihracatı falan olmadığına göre bu yeni karara şaşıtı, kaldı. Halk biliyor ki narh ne kadar değişirse değişsin kasaplar istediklerini yapmakta, bildiklerinden şaşmamaktadır. Bu işe şaşan hiç şüphesiz halkla beraber Belediye Encümenidir. Şaşma faydasız olduğuna göre ya kasaplığı ele alarak sözü tutturmalı, ya da tatbik ettirilemeyecek narh verilmemelidir.”³⁴⁸

26 Mart 1949’dan itibaren belediye et üzerindeki narhı kaldırmış ve şehirdeki kasapları et satışlarında serbest bırakmıştır. 220 kuruşa satılan koyun eti ile 140 kuruşa satılan sığır ve dana etlerinde narhın kalkması üzerine derhal bir fiyat yükselmesi görülmüş ve koyun eti 240’dan, sığır eti 150’den satılmaya başlanmıştır.³⁴⁹ Bu durum karşısında 1949’un Ağustos ayına gelindiğinde narh tekrardan Belediye Encümeni tarafından belirlenmiştir.

Et fiyatları bir inip bir çıkarken Konya için faydalı bir tesisin yapımı hakkında Devlet Bakanı Cemil Sait Barlas, şu bilgileri vermiştir; “Şehrin istasyon civarında yapılması kararlaştırılan et kombinası 15 Nisan 1950’de Almanya’da ihale edilecektir. Tesisin kapasitesi elli iki haftada (24.600) baş sığır ve (1.104.000) baş koyun ve keçi kesilebilecek genişlikte olacaktır. Et için ilk soğutma tesisatı, soğuk hava depoları ve dondurma yerleri; sevkiyat için de tank vagonları bulunacaktır. Kesilen hayvanın deri, bağırsak, geri kalan yerleri için ayrı ayrı temizleme, soğutma ve sevk yerleri bulunacaktır.”³⁵⁰ Böylece araştırmamızın son yılı olan 1950’de Konya’yı et sevkiyatı yapılan önemli bir şehir haline gelmeye namzet bırakıyoruz.

3.2.5. Kaçakçılık

Araştırma yılları arasında gazetede kaçakçılıkla ilgili haberlere pek sık oranda rastlanmasa da birtakım yolsuzlukların olduğu gözlenmektedir. Ancak gerek halkın

³⁴⁸ Ekekon, 1 Kasım 1948, S. 2899, s. 2.

³⁴⁹ Ekekon, 28 Mart 1949, S. 2949, s. 1.

³⁵⁰ Ekekon, 27 Mart 1950, S. 3115, s. 1.

ihbarlarıyla gerekse devletin bu konudaki hassasiyeti nedeniyle suçlular kısa sürede yakalanmıştır. *Ekekon* okuyucularının, kaçakçılığın yapıldığı yakacak sektörüyle alakalı, verdiği bilgiye göre; mahallelerde sabaha karşı hamalların sırtında kömür taşıdığı ve bunların kaçak olması ihtimali olduğu ileri sürülmüştür.³⁵¹ Örneğin, Çumra'ya bağlı Ayaz köyünden Mustafa Ertuğrul'a ait kamyonla Süleyman Çoğalan, Kızılviranlı Hasan Erol çift atlı arabasıyla kaçak odun getirmekte iken yakalanmışlar ve zanlılar suçüstü tutanaklarıyla beraber adalete teslim edilmiştir.³⁵²

Kaçakçılık suçundan tutuklananlara sadece hapis değil bazende para ya da dükkân kapatma gibi cezalarda verilmiştir. Mesela hükümet tarafından el konulan hububatı kaçırmak suretiyle Milli Korunma Kanuna aykırı harekette bulunan Eğribayat köyünden Mustafa oğlu Ali Abay 400 lira, Yukarı Pınarbaşı köyünden Mustafa oğlu Ahmet Bezirci 100 lira ağır para cezasına çarptırılmıştır.³⁵³ Yine Aziziye Cami karşısında Kasap Mustafa Mıh ile Kasap ve Müteahhit İsmail Tenkir kaçak et satmalarından dolayı belediye encümeni kararıyla dükkânları birer hafta kapatılmak ve 40 lira para cezasına çaptırılmak üzere cezalandırılmıştır.³⁵⁴

Kaçakçılığın kendini gösterdiği diğer bir alan da tütün sektörüdür. Ermenek'in Haliller köyünde ise bazı belirsiz kimselerin kaçak tütün getirerek satmakta olduğu jandarmaya halk tarafından haber verilmiştir. Hemen takibe çıkan yaya jandarmalar Haliller'e gelince iki atlı şahsın köyden hızla uzaklaşmaya başladığını görmüş ve takibe başlamıştır. Kaçakçılar gözden kaybolmak için hayvanlarıyla hızla uzaklaşmaya çalışmış, yüklerini ve hayvanlarının semerlerini yere atmışlardır. Jandarma, kaçanların peşine düşmüş, bazı iz ve yataklar bulmuştur. C. Savcılığında bu işin soruşturması ile yakından ilgilenmesi üzerine civarda kaçakçılık sindirilmiştir.³⁵⁵ Hadim bölgesinden Mustafa Başoğlu, Ermenek'te kıyılmış kaçak tütün satarken özel idare tahsildarı, orman bakım memurları ve bekçi tarafından yakalanmıştır.³⁵⁶

Başka bir kaçakçılık örneği de silah kaçakçılığıdır. Beyşehirli Hüseyin Bilgili, İzmir'den gelen Yaylasun köylülerinin Asaf Sefa adlı bir şahsın arabasıyla kaçak

---

³⁵¹*Ekekon*, 2 I. Kanun 1944, S. 2287, s. 2.

³⁵²*Ekekon*, 17 Ağustos 1949, S. 3007, s. 2.

³⁵³*Ekekon*, 1 Şubat 1945, S. 2313, s. 2.

³⁵⁴*Ekekon*, 1 Haziran 1945, S. 2369, s. 2.

³⁵⁵*Ekekon*, 8 Ağustos 1947, S. 2701, s. 2.

³⁵⁶*Ekekon*, 4 Kasım 1949, S. 3039, s. 4.

eşya götürdüklerini tespit etmiş ve olayı İlçe Jandarma Komutanlığına bildirmiştir. Merkez Karakol Komutanı yanında iki süvari ile beraber ihbar edilen yere gitmiş, Çiçek köyü altında araba ve köylüleri yakalamışlardır. Arama neticesinde Mehmet Taşer'in eşyaları içinde bir piyade tüfeği, bir Alman mavzeri, 37 mermi, Mehmet Bülbül'ün eşyaları içinde de bir Rus mavzeri, 104 mermi, ele geçirilmiştir. Silah kaçakçılığı suçu ile iki köylü C. Savcılığına teslim edilmiştir.³⁵⁷

3.2.6.Kooperatifçilik

Kooperatif, denince her şeyden evvel meslek ve iş çeşitleri bakımından ortak menfaat uğrunda toplanmış bir halk kitlesi göz önüne getirilmelidir. Bunun dışında çeşitli kooperatifler iş alanına göre ortaklarına fayda sağlamaya çalışır. 1940'lı yıllarda henüz daha kooperatif mantığını, tam olarak anlamayan halk bu kurumu bir ticarethane, bir hayır cemiyeti gibi görmüştür. Oysaki kooperatif, ortaklarının yararına hizmet eden bir kurumdur.³⁵⁸

Konya'nın çeşitli yerlerinde kooperatifçilik hareketleri, 1943 yılından itibaren hız kazanmıştır. "Satın alacağı istihlak maddelerinin ortaklarına dağıtmak ve ortaklarının ihtiyaçlarını karşılayacak sair teşebbüslerde bulunmak maksadı ile Memur İstihlak Kooperatifleri" açılmıştır.³⁵⁹

Konya memurlarından oluşan kooperatife üye olacaklar, 13 Mayıs 1943'de Halkevi salonunda toplanmışlardır. Hazırlık teşkilatını yapan heyet, mesaisi hakkında hazır bulunanlara açıklamada bulunmuştur. Maarif Müdürü Ali Rıza Okut kongreye reis seçilmiştir. Memur sıfatının hududu, emekli memurlar hisse nispeti, taksit, çalışma şartlarını görüşmüşlerdir.³⁶⁰ Kooperatif, tarafından 9 Haziran 1943'ten itibaren memurlara makarna, 20 Ocak 1944'de 130 kuruş fiyat üzerinden ortaklarına pirinç dağıtımı yapılmıştır.³⁶¹

23 Ocak 1944'de Halkevi salonunda toplanan Memurlar Kooperatifi görüşmeleri tartışmalı olmuştur. Reisliğe Maarif Müdürü Ali Rıza Özkut, kâtipliğe Baş Öğretmen Sabit Günbay seçilmiştir. Faaliyet raporundan anlaşıldığına göre ortak sayısı 560, hisselerin bedeli 10.900 lirayı bulmuştur. Kooperatifin çok iyi idare

³⁵⁷Ekekon, 5 Aralık 1949, S. 3052, s.4.

³⁵⁸Ekekon, 8 Mayıs 1945, S. 2354, s. 2.

³⁵⁹BCA, Belge no: 030.18.01.02/101.18.20,- 030.18.01.02/104.1.37.

³⁶⁰Ekekon, 15 Mayıs 1943, S. 2053, s. 2.

³⁶¹Ekekon, 20 II. Kanun 1944, S. 2155, s. 2.

edildiği ve yalnız sekiz ay zarfında 10.000 liraya yakın kar etmiş olduğu anlaşılmıştır. Kooperatife, maaşla bir müdür, bir sayman, bir denetçi ve hademe tayin edilmesi ve bir idare binası kiralanması heyet tarafından kabul edilmiştir.³⁶² 29.01.1944 tarihinde idare heyetine seçilen üyeler aralarından Mektupçu Tevfik Uğurlu'yu reisliğe M. Şevket Aydın'ı reis vekilliğine seçmişler, Kazım Yurdalanı, kooperatif müdürlüğüne tayin etmişlerdir. Muhasebe ve takip işlerine bu işle şimdiye kadar meşgul olan Sabit Günbay ve Ali Gülteğin'in devam etmesine karar verilmiştir.³⁶³

Konya kontenjanına ayrılan kalay, Memurlar Kooperatifi tarafından getirilmiş, sabit ve dar gelirlilere kooperatifçe, kilosu 37,5 liradan ve yine 150'şer gram olarak dağıtılmıştır.³⁶⁴ Kooperatifin, 9 Mart 1946 Cumartesi günü halkevi salonunda kongresi yapılmış, kooperatifin 1945 yılı çalışmalarında ortaklarına dağıttığı yiyecek maddelerinden çok az kar elde etmesine karşılık diğer işlerinden 7500 liraya yakın net fiyat farkı elde ettiği ve bunuda ortaklarına taksime karar verdiği öğrenilmiştir.³⁶⁵

“Kooperatifler Kurmalıyız” başlıklı haberde: *“Her şey devletten beklenemez. Her şeyi devletten istemek, bir memleket ve medeniyet dünyasının çocukları için bir günah, bir acizlik ve zaafıdır. Her vatandaşı içinde barındıran kooperatifler kurmalıyız.”*³⁶⁶ diyen gazete yazarı, her şeyi devletten beklenmemesi gerektiğini belirterek, daha fazla kooperatif kurulması için halkı teşvik etmiştir.

Konya'da faaliyet gösteren bir diğer kooperatif de Hadim Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatifidir. Kuruluş gayelerini yayınladıkları nizamname ile şöyle belirtmişlerdir:

- a) Ortakları tarafından imal edilen eşyayı satmak ve bu eşyanın bir şekilde herkesçe istenmesini sağlamak.
- b) Ortaklarına, teslim ettikleri mal ölçüsünde ve kooperatifin mali imkânlarıyla orantılı avanslar vermek.
- c) Ortak mallarının kalitesini ıslah ve standardizasyonunu temin etmek, hazırlama, ambalaj, sevk yollarını düzeltme ve yoluna koymak.

---

³⁶²Ekekon, 25 II. Kanun 1944, S. 2157, s. 2.

³⁶³Ekekon, 3 Şubat 1944, S. 2161, s. 2.

³⁶⁴Ekekon, 24 Şubat 1945, S. 2323, s. 2.

³⁶⁵Ekekon, 1 Mart 1946, S. 2479, s. 3.

³⁶⁶Adil Aykut, *“Kooperatifler Kurnalıyız”*, Ekekon, 6 Nisan 1944, S. 2188, s. 2.

- d) Ortak üretim yerleri ve yardımcı atölyeler açmak.
- e) Ortakların yaşam şartlarını ve hayat seviyelerini yükseltmeye çalışmak.³⁶⁷

Dokumacılar Kooperatifinin verdiği bir habere göre: “*İktisad celilesinin 4. 1908 Sayılı Hükümlerine göre Vilayet Yüksek Makamının kooperatifimize tebliğ ettiği emirde, 3, 4, 5 dokuma tezgâhı veya çorap, trikotaj makineleriyle meslek halinde çalışan ortakların yalnız iki tezgâhtan istifade edebileceği bildirilmiştir.*”³⁶⁸ Böylece daha fazla sayıda kişinin tezgâhlardan yararlanması hedeflenmiştir.

TC Ziraat Bankası Çumra ajansına bağlı 1919’da kurulmuş 17 sayılı Kargın, Ilgın ajansına bağlı 1931’de kurulmuş 191 sayılı Argıthanı, 1932’de kurulmuş 549 sayılı Dörtköy, 1937’de kurulmuş 740 sayılı Eldaş, Cihanbeyli ajansına bağlı 1933’de kurulmuş 534 sayılı Kuluköy ve Konya şubesine bağlı 1932’de kurulmuş 258 sayılı Hayiroğlu olmak üzere 1945 yılında Konya’da çalışan toplam 6 adet Tarım Kredi Kooperatifi faaliyet göstermiştir. Bu 6 kooperatif 35 köyü, 2 binden fazla tam teşkilatlı çiftçi ailesini bünyesinde toplamakta ve bu üreticilerin payları 100 bin liraya ulaşmıştır. Türk köylüsünün kalkınmasına, benliğinin korunmasına ve her an kredi ihtiyacını müsait şartlarla temin ederek, zararlı kredi hareketlerine engel olmaya çalışan Tarım Kredi Kooperatiflerinin, ortaklarına dağıttığı kredi 400.000 lirayı bulmuştur.³⁶⁹

Konya’nın Yarma bucağına tabi TC Ziraat Bankası Konya şubesine bağlı bulunan Hayiroğlu Tarım Kredi Kooperatifinin 3 yıllık hayatı ve bölgesine sağladığı faydaları hakkındaki bilgiler şunlardır: 1932 yılında 42 çiftçinin birleşmesiyle kurulan bu Kooperatife sonradan 83 çiftçi daha katılarak 125 ortağa ulaşmış ve 1938 yılına kadar yeniden ortak alınamamıştır. 1939 yılında Karakaya ve Ovakavağı köylerini ve 1941’de Bakıryolu köyünü faaliyet bölgesine almış, buralardan da yeni ortak kabul ederek 1945’de ortak mevcudunu 300’e öz kaynağını 3 bine ve sermayesini 30 bin liraya çıkarmıştır. Ortaklarının bütün ihtiyaçlarını gününde karşılayan ve elinden gelen her türlü yardımı yapmaya çalışan, ortaklarına fayda sağlayan Kooperatif, 1945 senesinde 4 köydeki 300 ortağına 110 bin liradan fazla

---

³⁶⁷ Ekekon, 23 II. Teşrin 1944, S. 2285, s. 2.

³⁶⁸ Ekekon, 6 Temmuz 1944, S. 2227, s. 3.

³⁶⁹ Ekekon, 5 Haziran 1945, S. 2366, s. 2.

kredi dağıtmıştır.³⁷⁰

M. Ali Sağkan, Ekim 1948'de yazdığı *“Tarım Kredi Kooperatifi”* başlıklı yazısında, Konya'ya bağlı köylerdeki Tarım Kredi Kooperatifleri hakkında şu bilgileri vermiştir: *“Konya, köy ve köylüsü en çok olan bir ilimiz olduğu halde kooperatif hareketleri çok zayıftır. Bin beş yüze yakın köyü olan ilimizde kredi kooperatiflerinin sayısı ona bile varmamaktadır. Kooperatif bulunan bölgedeki çiftçiler kooperatif olmayan yerlere göre kalkınmış ve devlet yardımlarından daha çok faydalanmıştır ki bulunduğum Kulu bölgesinde daima bu durum göze çarpan bir olaydır. Köylülere biçerdöver makinesi verildiği memnunlukla söyleniyor. Acaba bu makineler mevcut kooperatiflere ve yeniden kurulacaklara verilse daha iyi olmaz mı? Bereketli yılın bol mahsulünün toplanmadığını düşündüğümüz şu günlerde peşin parası bulunanların kar vasıtası olarak çalıştırdıkları biçerdöverlerin geçişine hasretle baktık. İşte bu biçerdöverler çiftçinin tarlasındaki mahsulün kilosunu 3 kuruşa kadar biçmek suretiyle tek başına makina almak imkânı bulamayan köylüyü tefecilerin boyunduruğuna sokmuştur. Köylünün teşkilatlandırılması işi, tedbirlerin başında gelmelidir.”*³⁷¹ Yazar, kendisinden örnek vererek aslında bir makinenin kiralanmasında bile kooperatiflerin ne kadar önemli bir işe yaradığını vurgulamıştır.

Konya'da kurulan bir diğer kooperatifimiz, Ereğli merkezli Ağaç Yetiştirme ve Tarım Teşebbüsler Kooperatifidir. Kurulma amaçlarını şu şekilde belirtmişlerdir: *“Mülkiyeti ortaklara veya kooperatife ait arazide çeşitli ağaç yetiştirmek, devlete ait yabancı ağaçları mahsullerinden faydalanmak için ehliileştirmek, bunları kanun dairesinde kooperatife mal etmek ve bundan başka mülkiyeti ortaklara ait veya kiralanmış arazide üretimde bulunmak.”*³⁷²

Konya'da Bizim Evler Yapı Kooperatifi kurulmak üzere girişimlerde bulunmuş, bu kooperatifin kurucuları tarafından son toplantıda bir statü hazırlanmış ve 1946'da valilik makamına sunulmuştur. Şehrin imarına büyük yardımı dokunacak olan bu kooperatifin kurucu azası başta Vali İzzettin Çağpar olmak üzere şu kişilerden oluşmuştur: Bölge Ticaret Müdürü Hayrettin Çetinkol, Daimi Encümen Azası Ahmet Şen, Lise Öğretmenlerinden Şevki Tortoş, Mustafa

---

³⁷⁰Ekekon, 9 Haziran 1945, S. 2368, s. 2.

³⁷¹Abdulkadir Yiğitalp, *“Kooperatif Neden Akla Gelmiyor”*, Ekekon, 10 Ekim 1948, S. 2867, s. 2.

³⁷²Ekekon, 17 Eylül 1945, S. 2409, s. 4.

Çetiner, C. Ali İmer, Dr. İ. Hakkı Kutkam.³⁷³ Konya Bizim Evler Yapı Kooperatifinin görevlerinin bazıları şunlardır:

- a) Ortaklarının menfaatlerine en elverişli bir şekilde arsa veya arazi satın almak.
- b) Alınan arsa veya arazide yaptırılacak gayrimenkuller için lüzumlu plan, proje ve haritaları yaptırmak.
- c) Ortaklarının ihtiyaçlarına göre yapılacak gayrimenkullerin tiplerini ortaklara göstermek ve belli bir müddet zarfında bu tiplerden hangisinin istenildiğinin kooperatife bildirilmesini ortaklara tebliğ etmek.³⁷⁴

Konya Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatifi 1946 yılı Umumi Heyet toplantısını 1 Şubat Cumartesi günü Bölge Ticaret Müdür Vekili Mecdi Yiğit'in huzurunda halkevinde yapmıştır. Kongre başkanlığına Mustafa Şişman, kâtipliklere ise Muhammed Kayapınar, Mehmet Güresel, Mehmet Emin seçilmişlerdir. Kooperatifin 1947 yılı bütçesi 17.360 lira olarak düzenlenmiştir. Bunun 11.500 lirası memur ve hizmetlilerin aylıklarına, 2500 lirası silindir masrafına, 1150 lirası icar ve yıpranmaya, geri kalanı da ihtiyaçlar, kırtasiye, nakliye ve benzeri ufak tefek işlere ayrılmıştır.³⁷⁵

Okul kooperatiflerinin, öğrencilerde ortak iş yapma kabiliyeti kazandırmak, iktisadi işbirliği sağlamak ve yardımda bulunmak gayelerini güttüğü bellidir. Konya Erkek Sanat Enstitüsü Okul Kooperatifi, 1948 yılında, okul başladığından beri önemli bir gelir sağlamış ve yoksul öğrenci ortaklara şu yardımları yapmıştır:

1. 21 öğrenciye 17'şer lira değerinde iskarpin,
2. 22 öğrenciye 25'şer lira değerinde elbise,
3. 21 öğrenciye tulum,
4. 50 öğrenciye ders araç gereçleri,
5. Zayıf ve yoksul öğrencilere kuvvet ilacı, hastalara ilaç,
6. Her gün 50 öğrenciye sıcak yemek verilmiştir.³⁷⁶

---

³⁷³*Ekekon*, 31 Mayıs 1946, S. 2520, s. 2.

³⁷⁴*Ekekon*, 9 Eylül 1946, S. 2561, s. 3.

³⁷⁵*Ekekon*, 10 Şubat 1947, S. 2624, s. 2.

³⁷⁶*Ekekon*, 2 Şubat 1948, S. 2774, s. 1.

Konya’da kooperatifçilik, sadece ekonomi alanında değil, sosyal dayanışma konusunda da önemli görülmüştür. Yukardaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere kooperatifçilik çalışmaları Konya’da 1943’den sonra hızlanmış 1950’lere doğru artarak devam etmiştir.

3.2.7.Zirai Gelişmeye Yönelik Çalışmalar

Konya, Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet yıllarında da ülkenin en önemli hububat ambarı olma özelliğini devam ettirmiştir. Şehrin, ekonomik hayatında hububat üretimi ve pazarlaması büyük önem taşımaktadır. Ekilebilir arazinin de fazla olmasından dolayı Konya halkı, daha çok çiftçilikle uğraşmıştır. Devlet de dönemin imkânları dâhilinde çiftçiye elinden gelen yardımı yapmaya çalışmıştır. Örneğin, Cumhuriyet’in ilk yıllarında buraya 200.000 lira sermaye ile³⁷⁷ Anadolu Zirai Aletler ve Sanayi Şirketini kurmuş ve bu şirket sayesinde çevreye önemli miktarda pulluk, orak makinası ve diğer ziraat aletlerini üretip satma yoluyla halkın ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Bunun sonucunda Konya çiftçisi %75 oranında pullukla tanışmıştır.³⁷⁸

Namık Ayas’ın, “Zirai Kalkınma Kongresi” başlıklı yazısından da anlaşılacağı üzere ziraatı geliştirmeye yönelik yapılan yardımlar başlarda sınırlı kalsa da zamanla ihtiyacı karşılar hale geldiğini anlıyoruz. Yazar, Konya’da birçok ürünün rahatlıkla yetiştirildiğinden ve toprakların makineli makinesiz tarıma uygun olduğundan bahsettikten sonra, ziraatı geliştirmeye yönelik çalışmalarla alakalı görüşlerini, gazetede şu şekilde dile getirmiştir: “*Ne yazık ki bu yetiştirici topraklar ve bu toprakta çalışmasını bilen ziraatçı halk asrın ziraat sahasında yaptığı teknik ilerlemelerden şimdiye kadar mahrum bırakılmış, yarım milyon insan bu geniş topraklar için yılın 365 gününde ter döktüğü halde elde ettiği randıman, bu güçle kıyas edilemeyecek kadar değersiz olmuştur. 1948’li 1950’li yıllarda traktörü, mibzeri, orak makinesini, biçer döveri daha yoğun gören bu halk geçmiş yılların hıncını bir anda çıkarmak isteyen bir gayretle teknik tarım faaliyetlerine bir an önce kavuşmak aşkını duymaktadır.*”³⁷⁹ Nitekim 1949 yılına gelene kadar Konya vilayet ziraat işleri için sadece iki araba, 28 selektörden başka bir şey yok iken Marshall

³⁷⁷Yaşar Semiz, *Atatürk Döneminin İktisadi Politikası*, Saray Kitabevi, Konya ,1996, s. 39, Tablo 1.

³⁷⁸*Cumhuriyet’in 15. Yılında Konya*, İstanbul, 1938, s. 101-102.

³⁷⁹Namık Ayas, “Zirai Kalkınma Kongresi”, *Ekekon*, 13 Eylül 1948, S. 2868, s. 1.

yardımının, gelmeye başladığı 1949 yılından itibaren alınan krediler sayesinde Konya, tarımda makineleşme yolunda önemli adımlar atmıştır.³⁸⁰

Hükümet'in, zirai ekimi artırmak ve yazlık ekim işlerine büyük yardımlarda bulunmak için özellikle çiftçiye tohum dağıtımını konusunda önemli kararlar almıştır. Hükümet, özellikle de mısır, darı, patates tohumlarını Toprak Mahsulleri Ofisi veya Ziraat Bankaları vasıtasıyla temin ederek çiftçiye avans olarak vermiştir. Örneğin, 1942 yılında Konya yönetimi elindeki, 20 ton yulafı ve 20 ton tohumluk arpayı muhtaç çiftçiye dağıtmıştır.³⁸¹ Yine Ilgın kazası çiftçilerine 12 ton miktarında yulaf ve 24 ton kadar tohumluk arpa, Karaman çiftçilerine 12 ton arpa ve 4 ton mısır dağıtılmıştır.³⁸² Daha sonra tohumluk dağıtımına Ilgın, Kadınhan, Sarayönü, diğer taraftan Çumra, Karaman, Ereğli bölgelerinde de devam edilmiştir.

Ayrıca bazı afet olayları yüzünden ekinleri zarar görmüş ve kendilerine tohumluk bırakılmamış muhtaç çiftçilere peşin para şartıyla yirmişer ton civarında arpa ve yulaf verilmesi 1942'de Ziraat Vekâletince kabul edilmiştir. Örnek verecek olursak, Seydişehir'de bir su baskını dolayısıyla kışlık ürünleri hasara uğramış olan Kisecek köyüne 1217, Kökhüyük Köyüne 1050 lira tohumluk parası dağıtılmıştır.³⁸³ Daha sonraki yıllarda da bu yardımlara devam edildiğini gazete haberlerinden anlamaktayız. 1949 yılının kurak geçmesi nedeniyle zarar gören ve az mahsul alınan bölgelerin çiftçilerine bol miktarda tohumluk verilmiş ve bilhassa bu yerlerdeki köylüye Ziraat Bankası tarafından bol kredi açılmıştır. Banka, daha sonraki yıllarda da çiftçilere yardım etmek için ödünç para vermeye devam etmiştir.³⁸⁴

Devletin ilan ettiği üretim seferberliğine bütün yurttaki okullarda da yoğun bir katılım olmuştur. Böylece bütün okullarda, öğretmenlerin idaresi altında, gezinti yerleri dışında okulun boş kalan yerleri ekilen çeşitli ürünlerle doldurulmuştur. Ekim araçlarını öğrenciler evlerinden getirmiş, tohumları ise okul kooperatifleri vermiştir.³⁸⁵

Yüksek Ziraat Mühendisi Mehmet Eken'in, "*Zirai İstihsalı Artırma Hareketleri*" adlı yazısı devletin tarımı artırmak için yapmış olduğu yardımları

---

³⁸⁰ "Modern Aletler ve Kredi", Yeni Konya, 21 Temmuz 1949.

³⁸¹ *Ekekon*, 27 II. Kanun 1942, S. 1853, s.2.

³⁸² *Ekekon*, 14 Mayıs 1942, S. 1900, s. 2.

³⁸³ *Ekekon*, 2 Mayıs 1942, S. 1895, s. 2.

³⁸⁴ *Ekekon*, 25 II. Teşrin 1944, S. 2286, s. 2.

³⁸⁵ *Ekekon*, 3 Mart 1942, S. 1868, s. 1.

özetler niteliktedir; “Hükümetimiz, köylüye ucuz fiyatlarla pulluk, tohumluk vermekle, banka faizlerini yüzde 8,5’den yüzde 6’ya indirmekle, köylüye verilecek kredi miktarını yüzde 50 oranında artırmak ve çevirme kredisi açmakla, Zirai Kombinalar ve Toprak Mahsulleri Ofisi Teşkilatını genişletmekle çiftçiye mümkün olabilen bütün kolaylıkları göstermekte ve her türlü yardımı yapmaktadır. Mahsullerin iyi para ettiğini gören çiftçilerimiz de büyük bir arzu ile çalışmakta ve boş olan arazileri işlemekle, ekimlerini birkaç misline çıkarmaya uğraşmaları ilk kaydedilen memnuniyet veren gelişmedir. Ayrıca çiftçilerimiz eksikler içinde ziraat dairelerine müracaat ederek yardım talebinde bulunmaktadır. Böylece ziraat daireleri aracılığıyla tüm ihtiyaçlarını temin etmektedirler.”³⁸⁶

Devlet sadece tohumluk yardımıyla sınırlı kalmamış, 1942 yılında şehre gelen 500 tane pulluk Ziraat Müdürlüğüne, iki buçuk liraya halka satılmıştır. Ziraat vekaleti halkın muhtaç olduğu pulluk ihtiyacını karşılamak üzere gereken tedbirleri almaya çalışmıştır.³⁸⁷ Marshall Planı esasları dâhilinde memlekete getirilmekte olan traktör ve diğer zirai aletler hazırlanan esaslara göre halka dağıtılmıştır. Bir taraftan da bu makineleri kullanacak, kırılan bazı parçaları yedekleriyle değiştirecek elemanların yetiştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.³⁸⁸

Maliye Vekilliği Toprak Tevzi Talimatnamesine göre, muhtaç çiftçiye dağıtılacak topraklar şehir ve kasabalar belediye hudutları içindeki bina, tarla, bağ, bahçe, zeytinlik gibi devlete ait boş arazinin tasfiyesi kararlaştırılmıştır. Bu karara göre devlete ait toprağı az olan köylerde toprak miktarı tespit edilmiş, parçalara ayrıldıktan sonra muhtaç olanlardan başlanarak dağıtım yapılmıştır.³⁸⁹ Yine bu konuyla alakalı Büyük Millet Meclisi, 11 Haziran 1945 tarihli toplantıda 345 oy ile Çiftçiyi Topraklandırma Kanununu kabul etmiştir. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, bütün ülkede olduğu gibi Konya’da da bütün halk ve köylü tarafından sevinç gösterileri içinde kutlanmıştır. Bütün ilçe, bucak ve köyler bayraklarla süslenmiş, meydanlarda nutuklar verilmiş, eğlenceler düzenlenmiştir.³⁹⁰

---

³⁸⁶Mehmet Eken, “Zirai İstihsalı Artırma Hareketleri”, *Ekekon*, 30 Nisan 1942, S. 1894, s. 3.

³⁸⁷*Ekekon*, 10 Mart 1942, S. 1871, s. 2.

³⁸⁸*Ekekon*, 12 Ağustos 1949, S. 3005, s. 1.

³⁸⁹*Ekekon*, 29 Eylül 1942, S. 1960, s. 3.

³⁹⁰*Ekekon*, 19 Haziran 1945, S. 2372, s. 2.

3.2.8.Rekolteler

Konya’da merkez ve merkeze bağı olan yerlerde ekim durumu çok iyi bir manzara sergilemiştir. Bu durumda devlet işletmelerinin başarıları büyük ölçüde etkili olmuştur. Örneğin ekim işi için devlet, 1942 yılında 100.000 dekar arazi hazırlamış, Ziraat Vekâleti ise 1943 yılı içinde geniş ölçüde ekim yapma kararı almış ve bu konuda çalışmalar yapmıştır.³⁹¹ Konya’da ve çevresinde olduğu gibi bütün yurt bölgelerinde de 1943 yılı mahsul veriminin oldukça bol olacağı tahmin edilmiştir.³⁹²

Konya’da 1943 son baharında yüz yirmi bin dekarlık araziye yeniden yapılan takviye ile bu yıl 300 bin dekarlık arazi ekime hazırlanmıştır.³⁹³ Ekime hazırlanan bu arazilerden oldukça iyi verim alındığını İstatistik Umum Müdürlüğünün her sene çıkardığı büyük yıllığın 1994 sayısındaki verilerden anlamaktayız. Çeşitli vilayetlerin hububat üretimini gösteren cetvelde Konya vilayetinin 1940 yılı içinde 565-487 tonla, hububat üretimi bakımından en başta geldiği görülmektedir.³⁹⁴

1944 yılında, yağışlarında iyi olmasından dolayı, ekim durumunun bereketli olduğunu, zahire ve hububatta yaşanan fiyat düşüşünden anlamaktayız.1945 yılına gelindiğinde ise alınan genel haberlere göre mahsul durumu 1944’e göre yüzde 20-25 ölçüsünde daha az olmuştur. Ofis depolarındaki stoklar bu azlığı 9-10 misli kapatabilmiştir.³⁹⁵

1946 Nisan ayının son haftasında çiftçinin yüzünü güldüren yağmurlar yağmıştır. Bu yağmurlardan baharlık ekinler de çok istifade etmiş, otlar büyümüş, sular çoğalmıştır.³⁹⁶ Bu yılın buğday rekoltesinin bereketli olduğu güçlü bir şekilde tahmin edilmiştir. Bilenlerin tahminlerine göre, *“Bu yılın rekoltesi 1945’e göre aşağı yukarı bir misli fazla olarak tahmin edilmektedir. Hatta son yirmi yılın en yüksek mahsulü elde edilecek, belkide bir rekor rekolte olacaktır.”*³⁹⁷ 1946 yılında piyasada buğday o kadar çok bollaşmıştır ki TMO’nun 22 liralık fiyatının da altına düşerek kilosu 14-18 kuruş arasına kadar gerilemiştir.³⁹⁸ Aynı yılda yüksek bir rekoltede tütünden gelmiştir. Gümrük ve Tekel Bakanlığında gelen açıklamaya göre, 1946

---

³⁹¹Ekekon, 16 I. Teşrin 1942, S. 1963, s. 1.

³⁹²Ekekon, 1 Mayıs 1943, S. 2047, s. 2.

³⁹³Ekekon, 1 Mayıs 1943, S. 2060, s. 2.

³⁹⁴Ekekon, 24 Haziran 1942, S. 2070, s. 2.

³⁹⁵Ekekon, 12 Temmuz 1945, S. 2382, s. 2.

³⁹⁶Ekekon, 24 Nisan 1946, S. 2502, s. 2.

³⁹⁷Ekekon, 22 Temmuz 1946, S. 2542, s. 2.

³⁹⁸Babalık, “Buğday Fiyatları Düştü” , 20 Ağustos 1946.

yılı tütün rekoltesi son yirmi üç yılın en yüksek derecesine varmıştır. Bu oran 85.000 ton tahmin edilmektedir.³⁹⁹ 1946 yılı fındık rekoltesi ise geçen yılın iki misline yakın olmuş ve miktarı 70 milyon kilodan fazla olmuştur.⁴⁰⁰ Pancar rekoltesi, 1945 yılında 552 tonken 1946 yılında bu miktar daha da artmıştır.⁴⁰¹ 1948 yılında 333.152 ton buğday, 114.199 ton arpa, 44.222 ton çavdar, 19.055 ton yulaf mahsul elde edilmiştir.⁴⁰²

1949 yılı Orta Anadolu'da ve özellikle Konya'da kurak geçmiştir. Halk bu yüzden zarara uğramıştır. Verimin oldukça düşük olmasından dolayı halkın yardımına Hükümet yetişmiştir. Halka tohumluk hatta yiyecek buğday dağıtılmıştır. Ziraat Bankası borçlarını ertelemiştir.⁴⁰³ Konya ve çevresinde 1950 yılında yağmurlar çok yağmış ve köylünün yüzünü güldürmüştür. Ekim geçen yıldan daha fazla miktarda yapılmış olduğundan hasat mevsiminde bereketli mahsul alınacağı tahmin edilmiştir.⁴⁰⁴

3.2.9. Hayvanlar İle İlgili Hastalıklar Ve Mücadele

1942-1950 arasında, daha önceki yıllara nazaran, hayvan hastalıklarıyla alakalı çok fazla haberle karşılaşmadık. Devlet, herhangi bir tehdit oluşturmaması için erkenden tedbirler almaya dikkat ederek hayvan hastalıklarını engellemeye çalışmıştır.

24 Ocak 1942 tarihli çıkan gazete haberine göre komşu vilayet olan Afyon'da mide ve bağırsak adını taşıyan kurtların, hayvanların telef olmasına sebep olduğu görülmüştür. Bundan dolayı Afyon Veteriner Müdürü B. Esad Şeran, Konya'daki veteriner erkânıyla görüşmüş, tedbirlerin alınması için bir haftalık açılacak kursun oluşturulması için şehre gelmiştir. Böylece baş gösteren hastalık daha ilk basamakta söndürülmüştür.⁴⁰⁵

“Koyunlarda Çiçek Hastalığı” başlığıyla çıkan haberde, koyunlarda görülen çiçek hastalığına sadece serum verilmesi yeterli görülmemiş, bu tehlikeli hastalığın önlenmesi için mandıra, ağıl ve meralar gibi yerlerin de ciddi bir şekilde temiz

³⁹⁹Ekekon, 16 Eylül 1946, S. 2564, s. 2.

⁴⁰⁰Ekekon, 2 Ağustos 1946, S. 2547, s. 1.

⁴⁰¹Ekekon, 17 Temmuz 1946, S. 2540, s. 2.

⁴⁰²L. Illustration de L'orient Konya, 1950 yılı Özel Sayı, s. 38.

⁴⁰³Ekekon, 2 Kasım 1949, S. 3038, s. 2.

⁴⁰⁴Ekekon, 28 Mart 1950, S. 3116, s. 1.

⁴⁰⁵Ekekon, 24 II. Kanun 1942, S. 1852, s. 2.

tutulması Ziraat Vekâleti tarafından istenmiştir. Akşehir'in Turgut Nahiyesi'nin Yığar Köyü koyunlarında çiçek hastalığı ortaya çıkmış ve iki bin hayvana aşı yapılmıştır.⁴⁰⁶ Cihanbeyli ilçesinin bazı köylerinde, koyunlardaki çiçek hastalığı ile mücadele etmek için iki ekip halinde veterinerler hastalık sahasına gitmişler ve bu mıntıkada bulunan bütün koyunları aşılamışlardır.⁴⁰⁷

Tarım Bakanlığı tarafından Konya'da bir hayvan dispanseri açılmış ve bu dispanserde her türlü hayvanın her çeşit hastalığı parasız olarak muayene ve tedavi edilmiştir. Esasen tarımda olduğu gibi hayvancılıkta da önemli bir yere sahip olan Konya'da böyle bir kurumun açılması çok önemli bir ihtiyacı karşılamıştır. Fakir halkın eli, ayağı ve tek geçim kaynağı olan hayvanların tedavi edilememesi, yanlış tedavi yapılması veya ilaçsız kalması yüzünden heder olup giden hayvanlar ölmekten kurtulmuştur.⁴⁰⁸

Konya'da bir taraftan hayvan ıslahı için çalışılırken diğer taraftan da bulaşıcı hayvan hastalıklarıyla geniş ölçüde mücadele edilmesi için Tarım Bakanlığı tarafından çalışılmıştır. 1949 yılında ruam⁴⁰⁹, kıl kurdu, ve distomatos⁴¹⁰ hastalıklarıyla mücadeleye başlanmıştır. Ruam mücadelesine, diğer illerden memur edilenlerle birlikte Konya Veteriner Teşkilatından 20 veteriner ve 20 sağlık memuru katılmıştır. İlin bütün köylerinde 93.603 baş tek tırnaklı hayvan entredermikmallein⁴¹¹ kontrolünden geçirilmiş, 488.729 lira tazminat karşılığında 2834 baş ruamlı hayvan yok edilmiştir. Diğer taraftan koyunu en çok olan Cihanbeyli, Karapınar ve Kadınhanı ilçelerinde dört veteriner ve sekiz sağlık memurundan oluşan dört ekip tarafından kıl kurdu, distomatos karşı 390.098 baş koyun ve keçiye ilaç verilmiştir. Böylece kış aylarında koyun ve keçilerde çok fazla ölümlere sebep olan kıl kurdu ve kelebek hastalıklarına karşı koruyucu tedbirler alınmıştır. Bu mücadeleler sırasında başta Vali Şefik Soyer, olmak üzere idari

---

⁴⁰⁶*Ekekon*, 4 Temmuz 1942, S. 1922, s. 2.

⁴⁰⁷*Ekekon*, 11 Ocak 1946, S. 2458, s. 2.

⁴⁰⁸*Ekekon*, 14 Ocak 1946, S. 2459, s. 2.

⁴⁰⁹Ruam hastalığı, sakağı ya da mankafa hastalığı olarakda bilinmektedir. Ruam başta at, merkep, katır gibi tek tırnaklılar olmak üzere, insan, kedi ve hayvanat bahçelerinde yaşayan yabani hayvanlarda görülen zoonos bir hastalıktır. Merkep ve atlarda akut, atlarda ise akut ve kronik olarak seyreder. Hastalığın etkeni pseudomonasmalleidir. Ölümcül ve tehlikeli bir hastalıktır. Eğer hastalık akciğerleri hedef aldıysa hastalığa yakalananlarda solunum zorluğu başlar. Deriyi hedef aldığı ise apse oluşumunu tetiklemektedir.

⁴¹⁰Akut olaylara hastalık ve ölümler, genç hepeticaların karaciğeri istila etmesi ve doku tahribatı ve kanamalar sonucu meydana gelir. Genellikle yaz sonları ve sonbaharda gözlemlenir. Bulaşık koyunlar birden bire ölürlür.

⁴¹¹Tek tırnaklılarda ruam hastalığında kullanılır.

memurlar da Veteriner Teşkilatına yardımlarda bulunmuşlardır.⁴¹²

---

⁴¹²*Ekekon*, 12 Aralık 1949, S. 3055, s. 1.

SONUÇ

Türkiye’ de tek partili dönemden çok partili döneme geçiş aşamasını ifade eden 1945–1950 yılları aynı zamanda tek seslilikten çok sesliliğe geçilmeye çalışılan bir zaman dilimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan beri ilk kez bu denli bir siyasi canlılık göze çarpmaktadır. Bu yılların öncesinde çok partili hayatla ilgili birkaç kez deneme yapılmışsa da içinde bulunulan dönemin şartları, ülkenin buna henüz hazır olmadığını ortaya koymuştur.

1940’lı yıllarda II. Dünya Savaşı nedeniyle dengelerin alt üst oluşu yeni açılımları da beraberinde getirmiştir. Savaş sonrası dünyada tek parti idarelerinin yıkılıp demokrasi düzeninin tam olarak yerleşmesi, Türkiye’yi de etkilemiştir. Bu süreçte desteğini aradığımız Amerika ve İngiltere gibi devletlerin politikaları, Türkiye’de çok partili hayata geçiş için itici bir güç haline gelmiştir. Dış politikada yer almayı planladığımız blok ve iç politikanın karışık siyasi havası nedeniyle muhalif sesler çoğalmış ve destek bulmuştur.

Tek parti dönemi boyunca hemen her şeyin tek elde toplanmaya çalışıldığı bir süreçten çıkılması, öte yandan devletin kuruluşundan beri yenileşmenin ve çağdaşlaşmanın devletin üst kademelerinde kararlaştırılarak, yukarıdan aşağıya doğru topluma uygulanan bir değişim sürecinin yaşanmış olması; bazı kesimlerin içine kapanmasına ve devletle olan ilişkilerinin oldukça resmi düzeyde kalmasına yol açmıştır.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı’na girmemesine rağmen savaşın yüzünden olumsuz etkiler yaşamış ve maddi yönde devletin ekonomisi ciddi şekilde sarsılmıştır. Savaşa muhalifler tarafından süratle sokulmaya çalışılan Türkiye, bir yandan savaşa girmemek için çabalamış diğer yandan ise bu dönemde oluşan faiz fiyat artışlarıyla, karaborsacılıkla ve de savaş riskine karşı alınan savuma tedbirlerine maddi kaynak bulmak için Milli Korunma Kanunu’nu çıkarmıştır. Bunun yanında Fiyat Mukarebe Komisyonları kurulmuş mevcut eldeki eşya ve malların fiyatlarını tespit etme yetkisi de verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu tedbir çalışmalarının aynısını halkın da yapmasını isteyerek topyekün tasarruf edilmesini isteyerek eşyanın ve malların idareli kullanılmasını sağlamaya çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı’na Türkiye girmemiş olsa da savaşın olumsuz birçok etkisini

yaşamıştır. Bu dönemde ithalat imkânları oldukça azalmış ve bu yüzden ihtiyaçların iç pazardan karşılanmasına yönelinmiştir. Birden fazla ürün hükümet yetkilileri vasıtasıyla para karşılığı toplanmış ve depolanma süreci başlamıştır. II. Dünya Savaşı sürecindeki halkımızın savaşa girme durumunu da göz önünde bulundurduklarından gerekli olan yiyecek ve giyecek gibi malzemeleri depolamaya başlayınca ülkemizde karaborsacılık yapan kişilerin sayısı fazlasıyla artmıştır. Hükümet tarafından yürürlüğe giren yasalar ve ilanlar gazeteler vasıtasıyla halka ilan edilmiştir. Gerekli bilgilerin halka ulaştırılması sürecinde yerel basının etkisinin büyük olduğu görülmektedir.

Konya’ da çıkarılan ve yerel basında kendisine yer bulan gazetelerden birisi olan “*Ekekon*” halkı bilinçlendirme faaliyetlerine yönelik olan görevini yerine getirmiştir ve ülkemizin bu zor döneminde Konya halkına gerekli bilgilendirmeyi yapmak için fazlasıyla çalışmıştır.

“*Ekekon*” Anadolu Ajansı’ ndan aldığı yurt dışı ve yurt içi ile ilgili haberlerin Konya halkına ulaşmasını sağlamıştır. Yurt dışı haberlerle alakalı; İngiltere, İtalya, Almanya, Fransa, Yunanistan, Sovyet Rusya haberleri *Ekekon*’daki sütunlarda kendisine yer bulmuştur. II. Dünya Savaşı bütün sıkıntılarıyla sürerken *Ekekon* yöneticileri, savaşa girilmemesinin sağlanmasının, ülkemizin bütünlüğünün zedelenmemesi için gayret etmenin faydalı olacağını, güvenli ve huzurlu bir ülkenin bozulmaması için savaşa girilmemesinin ülkemiz adına daha faydalı bir durum olacağı düşüncelerini Konya halkına ulaştırmıştır. Savaşın ülkemizde de görülmeye başlanması durumundan endişe edilerek savaş esnasında halkın kendisini koruma tedbirleri adına gerekli bilgilendirme Konya halkına anlatılmıştır. “*Ekekon*”da CHP ile alakalı haberlere yer verilmiştir; özel günlerde tertip edilen balolar, terfi ve tayinler olduğunda düzenlenen çay ziyafetleri, Konya halkına siyaset ile ilgili konularda bilgi vermek için düzenlenen toplantılar ve konferanslar *Ekekon*’da detaylıca anlatılmıştır.

Ekekon’un Konya halkını bilinçlendirme adına yaptığı faaliyetlerden en etkili olanlarından birisi sosyal ve kültürel hayat adına yaptığı haberlerdir. *Ekekon* yöneticileri halkevine ve halkevinde halkı bilinçlendirme ve kültür seviyesini artırma adına yapılan faaliyetlere sütunlarında oldukça yer vermiştir. Halk dersaneleri çalışmaları, spor, biçki, piyes, dikiş, sergi gibi yapılan çalışmalara sütunlarında yer

ayırarak Konya halkının sosyal ve kültürel faaliyetlere olan ilgi ve alakasını artırmaya çalışmıştır; kültür, bilgi, okuma ve yazmanın artırılması adına fazlasıyla çaba harcanmıştır. Gazete yöneticileri basımı yeni yapılan mecmuaların ve kitapların halka tanıtılması ve içeriği ile ilgili bilgilerin verilmesi için kayda değer çaba harcamıştır ve okuma oranındaki artışın sağlanması adına önemli katkıda bulunmuştur.

Çalışmamızda ele alınan ve detaylıca açıklanmaya çalışılan konu başlıklarından birisi de Konya'nın tarım ve hayvancılık yönünden güçlü bir yer olduğu ve tarımda, hayvancılıkta ortaya çıkan hastalıklarda Konya halkının alması gereken önlemler anlatılmıştır. Gazete yetkilileri tarımsal üretime karşı oluşan tehlikelerden korunma yollarını okuyucusu ile paylaşmıştır. Tarımdan elde edilen ürünlerin verim artışını sağlamak adına gerekli görülen tedbirlerin alınması sağlanmış ve gübreleme, nadas ve tohum ıslahı gibi önemli önlemlerin alınması için Konya halkına gerekli bilgilendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Spor hayatı ile alakalı futbol, güreş, atıcılık ile alakalı haberler Konya halkına iletilirken en önemlisi futbol müsabakaları hakkında detaylı bilgiler aktarılmıştır. Bu sayede Konya halkının spora yönelik ilgi ve alakasının artırılması adına önemli faaliyetlerde bulunmuştur. “*Ekekon*” gazetesinin sütunlarında yer verdiği haberler ve bilgilerin toplumu etkisi altına alması da önemli gelişmelerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tertip edilen sergilere Konya halkının gösterdiği ilginin fazla olması dikkate değer bir durumdur. Tertip edilen biçki–dikiş sergilerinin gazete yöneticileri aracılığıyla bilgilendirme yapılarak halkın duyması sağlanmıştır. Bunun yanında çocukların daha iyi koşullarda hayatlarını sürdürebilmeleri adına hayata geçirilen Çocuk Esirgeme Kurumu'nun organize ettiği kongreler ve çocuklar adına düzenlenen faaliyetler duyurularak bu kurumun halkın nazarında bir yere sahip olması sağlanmaya çalışılmıştır.

Ekekon, yerel basına öncülük etmiştir. Konya'da yaşanan olaylar ve İnönü Hükümetleri döneminin getirdiği sonuçlar ile CHP'nin Konya'daki şubesinin faaliyetleri yansıtılmıştır. *Ekekon* gazetesinin yazılarından ve yazarlarından CHP ideolojisinde bir gazete olduğu anlaşılmaktadır.

Nitekim *Ekekon*'un sayfalarında yer verdiği CHP ile ilgili yazıları ve haberleri ile ön plana çıkmış olduğu gözlenmiştir.

Ekekon, Konya'nın sesi olmuş ve Konya'nın sosyal, kültürel ve ekonomik hayatını yansıtmıştır. Ayrıca Konya'nın ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan gelişimine de katkı sağlamıştır.

Ekekon, yerel basın organı olarak Konya'nın basın hayatında önemli bir yer tutmaktadır. M. Fahri Nedim imzasıyla Yeni Konya'da yayınlanan yazıda, *Ekekon*'un kapanış sebebi olarak parti yönetiminin isteklerini Besim Ergun'un kabul etmemesi olarak gösterilmiştir ve 1 Mayıs 1950 tarihinde yayınlanan 3143 sayılı nüshasıyla yayın yaşamına son vermiştir. Her ne kadar CHP'nin yayın organı gibi görünse de *Ekekon* basın ilkelerine büyük önem veren ve kendi çizgisinden taviz vermeyen Konya'nın önemli yayın organlarından olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA

A. ARŞİV BELGELERİ

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri

Cumhuriyet Arşivi

B. SÜRELİ YAYINLAR

1. RESMİ SÜRELİ YAYINLAR

Konya İl Yıllığı, 1967

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 1, Birleşim 3, (14.08.1946)

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 1, Birleşim 3, (14.08.1946)

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 1, Birleşim 3, (14.08.1946)

T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem 8, Toplantı 4, Cilt 25, Birleşim 72, (24.03.1950)

TBMM Zabıt Ceridesi. 7. Dönem, C.XXV

Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Heyet-i İdare Defteri, Ankara, 1921

2. GAZETELER

Babalık 1945-1946, 1950

Ekekon 1942- 1950

Resmi Gazete 1942

Selçuk 1945-1947, 1950

Yeni Konya 1949, 1959

Yeni Ses 1935, 1939

Cumhuriyet 1946

Vatan 1946

3. GAZETE KÖŞE YAZILARI

ABANAZIR, Suad, “Konya Nutku”, *Ekekon*, 6 Nisan 1950, S. 3123, s. 1

ATAKER, Nizamettin, “CHP Merkez Kaza Kongresi”, *Ekekon*, 2 I. Kanun 1943, S. 2137, s. 1

AYAS, Namık, “İngiliz Resim ve Grafik Sanatlar Sergisi”, *Ekekon*, 19 Mayıs 1945, S.2359, s.2-3

AYAS, Namık, “Hadiselerin arkasında: Belediye Aşevi”, *Ekekon*, 11 Mart 1944, S. 2177, s. 2

AYAS, Namık(1950), Yaş Günümüz, *Ekekon*, 14 Mart 1950, Y:16, S:3104., s.1

AYKUT, Adil, “Kooperatifler Kurnalıyız”, *Ekekon*, 6 Nisan 1944, S. 2188, s. 2

AYKUT, Adil, “23 Nisan ve Manası”, *Ekekon*, 21 Nisan 1945, S. 2347, s. 2

ÇINAR, Hüsnü, “Halkevi Derhaneleri ve Dil Kursları”, *Yeni Konya*, 11 Eylül 1949

CANGÜL, “Karamanlıların Kültür Severliği”, *Ekekon*, 2 Nisan 1948, S. 2804, s. 2

DOĞAN, Adnan, “Bozkır’ın Ortaokul Derdi”, *Ekekon*, 5 Nisan 1948, S. 2801, s. 3

EKEN, Mehmet, “Zirai İstihsalı Artırma Hareketleri”, *Ekekon*, 30 Nisan 1942, S. 1894, s. 3

GÖKKAYA, Basri, “CHP Kongreleri”, *Ekekon*, 7 Eylül 1945, S. 2406, s. 2

GÖKKAYA, Basri, “19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı”, *Ekekon*, 21 Mayıs 1942, S.1903, s. 3

GÖRÜŞ, Oğuz, “Halk Evine Doğru”, *Ekekon*, 29 Nisan 1943, S. 2046, s. 2-3

GÜNDÜZALP, Ziya, “19 Mayıs ve Spor”, *Ekekon*, 22 Mayıs 1946, S. 2514, s. 2

GÜNTEL, M. N. “Muhlis Koner”, *Ekekon*, 21 Haziran 1946, S. 2529, s. 1

GÜNGÖR, R. “Bu Günkü Konya”, *Ekekon*, S. 2249, s. 2-3

İNCİ, Firuzan, “Futbol Maçları”, *Ekekon*, 8 Nisan 1943, S. 2037, s. 2

KONER, M. Muhlis, “Milli Şefimizin Yüksek Nutukları”, *Ekekon*, 5 II. Teşrin 1942, S.1974, s.

1

“Modern Aletler ve Kredi”, *Yeni Konya*, 21 Temmuz 1949

NEDİM, M. Fahri(1959), Hikâyeler- Hatıralar: *Ekekon* Nasıl Kapandı?, *Yeni Konya*, 18 Eylül 1959, Y:11, S: 3614, Konya

ONAT, Muvaffak Sami(1947), *Ekekon* 13 yaşında, *Ekekon*, 14 Mart 1947, Y:13, S:2638, Konya., s.1

Uyanık Necmi ve Alanya Vahdi, CHP’den DP’ye Konya’da Belediye Başkanları ve Faaliyetleri (1946-1954), *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*-163

YAKICI, Aşık Mehmet, “19 Mayıs Destan”, *Ekekon*, 19 Mayıs 1947, S. 2666, s. 2

YİĞİTALP, Abdulkadir, “Kooperatif Neden Akla Gelmiyor”, *Ekekon*, 10 Ekim 1948, S.2867, s. 2

C. KİTAP ve MAKALELER

AHMAD, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945- 1980)*, Hil Yayınevi, İstanbul, 1994

ALBAYRAK, Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004

“Basım”, *Türk Ansiklopedisi*, C. 5, Millî Eğitim Yayınevi, Ankara 1952

BAŞOL, Korkut, *Türkiye Ekonomisi*, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, İzmir, 1983

BENHÜR, Çağatay/AKÇAKAYA, Selim, “İkinci Dünya Savaşı Sırasında Konya’da Alınan Askeri Önlemler”, *Akademik Bakış*, Cilt 5, Kış 2011

BİLGİNER, Recep, *Üç İktidar Üç Hayal Kırıklığı*, Doğan Kitap, İstanbul, 2005

BİLİR, Mehmet, “Aydınlanma Sürecinde Halkevleri”, *Eğitim Bilim Toplum*, C.1, Ankara, Güz 2003

BORATAV, Korkut, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985*, 6. Basım, Gerçek yay., İstanbul, 1988

BÜLBÜL, Rıdvan, *Genel Gazetecilik Bilgileri*, Konya 2000

CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942

Cumhuriyet’in 15. Yılında Konya, İstanbul, 1938

ÇUFALI, Mustafa, *Türk Parlamento Tarihi VIII. Dönem (1946-1950)*, II. Cilt, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yay. No: 146, Ankara 2012

DEMİRKENT, Nezih (1981), *Özgür Bir Basın, İşte Atatürk’ün Anlayışı Atatürk Dönemi Basın ve Basın Özgürlüğü*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları

DOĞANER, Yasemin, “Atatürk İnkılabının Yerleşmesinde Halkevlerinin Rolü”, *Kök Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S.2, Güz 2000

EROĞUL, Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 1990

ERTUĞ, Hasan Refik, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1970

GENCAY, Cevat, *Halk Eğitimi*, A.Ü. Fakültesi Yayınları, Ankara 1979

GİRGİN, Atilla, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2001

İÇLİ, Hasan Hüseyin, *Dünden Bu Güne Konya*, Lefkoşa, 2001

İŞLER, Mustafa, *Atletizm (Koşular-Atlamalar-Atmalar)*, Teknik, Metod, Antrenman, Tutubay Yayınları, Ankara, 1997

KABACALI, Alpay, *Başlangıçtan Günümüze Türkiye’de Basın Sansürü*, Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul, 1990

KARADAĞ, Mustafa/ BİÇER, Yonca Süreyya/ YILDIRIM, Fethi / BATMAZ, Hüseyin Çağdaş/ ATALI, Alpaslan, *A’dan Z’ye Voleybol, Mini Voleybol, Plaj Voleybolu Cep Kitabı*

KARADAĞ, Nurhan, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1950)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998

- KARPAT, Kemal, *Türk Demokrasi Tarihi, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1967*
- KOÇAK, Cemil, *Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye (1908-1980), C. IV, Cem Yayınevi, İstanbul, 1995*
- KONER, Özgen, "M. Muhlis Koner", *Konya Ansiklopedisi, C. 5, Konya 2013, s. 213*
- Konya Halkevi XIII.Yıldönümüne Ait Çalışma Raporu, Konya, 1945*
- LEWİS, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu, TTK yay., 2000*
- MUŞTA, Muammer, "Türkiye ve Konya'da Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim Öğretim Hayatı", *Dünden Bugüne Konya'nın Kültür Birikimi ve Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Yay. Konya 1999*
- ÖNDER, Mehmet, "Konya'da Karatay Medresesi", *Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1961*
- ÖZEK, Çetin, *Türkiye'de Laiklik, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1962*
- PAMUK, Şevket/TOPRAK, Zafer, *Türkiye'de Tarımsal Yapılar (1923-2000), Yurt Yayınevi, Ankara, 1988*
- SARIKAYA, Makbule, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Türkiye Himaye-i Eftal Cemiyeti", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 34, Erzurum 2007*
- SEMİZ, Yaşar, *Atatürk Döneminin İktisadi Politikası, Saray Kitabevi, Konya, 1996*
- SEMİZ, Yaşar, "1923-1938 Döneminde Konya'nın İktisadi Durumu," *Konya I. Yeni İpek Yolu (Konya Ticaret Odası Dergisi), Özel Sayı, Konya 1988*
- SEMİZ, Yaşar, *Milli Mücadeleden Günümüze Konya (1915-1965), Cilt I, Konya, 1999*
- ŞAHİN, Enis/TUNÇ, Bilal, "Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP-CHP Siyasi Mücadelesi (1945-1947)", *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, Sa. 2, 2015*
- ŞAPOLYO, Enver Behnan (1969), *Türk Gazeteciliği Tarihi: Her Yönüyle Basın, Güven Matbaası, Ankara*
- TEKELİ, İlhan / İLKİN, Selim, *İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014*
- TEKİL, Neriman, *Atletizm, Adam Yayıncılık, İstanbul, 1984*
- TİMUR, Taner, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş, İmge Kitabevi, Ankara, 2003*
- TOKGÖZ, Erdinç, *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2001), İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001*
- TURAN, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi, 4. Kitap (Birinci Bölüm) Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938- 14 Mayıs 1950), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999*
- UYANIK, Necmi /ALANYA, Vahdi, "CHP'den DP'ye Konya Belediye Başkanları Faaliyetleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*

UYAR, Hakkı, “Türkiye’de Tek Parti Döneminde CHP’nin Toplumsal Kökenleri”, *Bilgi ve Bellek*, yıl 1

UYAR, Hakkı, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, 2. Baskı, Boyut yay., İstanbul , 1999

UZUN, Hakan, “Tek Parti Döneminde Yapılan CHP Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları”, *ÇTTAD*, IX/20-21, 2010/Bahar-Güz

UZ, Mehmet Ali, *Konya Kültürüne Hizmet Edenler*, Konya Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yay., Konya 2003

ÜLKÜ, F. Sacid, “Halkevinde Çalışma Yolları”, *Konya*, IV/34, 1940

YALMAN, Ahmet Emin, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim (1922-1971)*, Pera Turizm Ticaret A.Ş., İstanbul 1997

YEŞİL, Ahmet, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1988

YILMAZ, Durmuş ve AKHAN (SÜNTAR), Nadire Emel, İlk Dönem Halkevlerinin Eğitim Faaliyetleri “Konya Halkevi Örneği”, *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar 2011

ZÜRCHER, Erik Jan, *Moderleşen Türkiye’nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner Gönen, İletişimYay., İstanbul, 2006

D. TEZLER

AKÇAKAYA, Mahir, *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Konya’da Günlük Yaşam*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010

DEMİRSOY, Adem, *Konya Basınında Afif Evren (1922-1977)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2008

DURSUN, Şeyda, “ II. Dünya Savaşı Döneminde Konya Ekonomisi ve Fiyat Hareketleri”, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2013

KARCI, Betül, *Çok Partili Hayata Geçişin Türk Basınındaki Yansıması (1945-1950)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010

KAYNAR, Osman, *Konya Halkevi’nin Türk Modernleşmesindeki Faaliyetleri (1932– 1951)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi., Kütahya 2007

EKLER

1945-1946 Futbol Lig Maçları Tarihleri

Vali İzzettin Çağparın Demeci Vali Bir Gazeteciler toplantısı yaparak Yapılan teğmenbülürden bahsetti

(5. 1. den devam) 1. Okul devam. Milli Şehitlik et kuyuluğ... Vali İzzettin Çağparın Demeci Vali Bir Gazeteciler toplantısı yaparak Yapılan teğmenbülürden bahsetti

Günün Hikâyetleri Duydunuz mu?

Günün hikâyetleri... Duydunuz mu? Günün hikâyetleri... Duydunuz mu?

1945 - 1946 Futbol Lig Maçları Fikistürü 1. CI DEVRE

Table with 5 columns showing match dates and teams for the 1st round of the 1945-1946 football league.

2. CI DEVRE

Table with 5 columns showing match dates and teams for the 2nd round of the 1945-1946 football league.

Komple Eymen!

Komple Eymen! Ya yuccunma... Komple Eymen! Ya yuccunma...

Halkevi Yayınları

Halkevi Yayınları... Halkevi Yayınları... Halkevi Yayınları...

Cocuk sayımı için Cetveller Dağıtıldı

Cocuk sayımı için Cetveller Dağıtıldı... Çocuk sayımı için Cetveller Dağıtıldı...

Konya Sulh Hukuk Yargıçlığından

Konya Sulh Hukuk Yargıçlığından... Konya Sulh Hukuk Yargıçlığından...

Sağlara Hayat Verem Bir İhtizam

Sağlara Hayat Verem Bir İhtizam... Sağlara Hayat Verem Bir İhtizam...

BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

KONYA'DA... BÜYÜK EŞYA PİYANGOSU... 10,000 LİRA KİMYETİNDE, ALTIN DA BÜYÜK DÜKKAN OLARAK...

1946 Yılında Konya'da Seçimi Kazananlar

Ek-1

Konya Vakıflar müdürlüğünden:

İsim	Çevre	No	Merkizi	Müşahit	Vakıf İsmi
1000 00	Tarla	324	Maran Kışlağı	Mustafa Vakıf	
1000 00	Tarla	414-48	Maran Akale Ali	Hacı Mehmet Vakıf	
600 00	Tarla	488	Nahulu Tahsinbaba	Uzun Öykü Vakıf	
700 00		489	Paşa Dönme	Sarı Vakıf	
100 00		490	Sığırcı	Karaköy Vakıf	
145 00	Tarla	91	Karaman Kılıças	Yunus Vakıf	
350 00		98	Hacı Çelebi	Mahmut Vakıf	
800 00	Bahçe	99	Faati Mahallası	Yunus Vakıf	

Yukarıdaki emre ile mahalladan baharları 10 parça vakıf görevi mukaddim olmak üzere 227.946 tarla ve bahçe 25 güm mülkiyet vakıf altına tahsis edilmiştir. Vakıfların tahsis edilmiş miktarı aşağıdaki gibidir. Bu vakıfların tahsis edilmiş miktarı aşağıdaki gibidir. Bu vakıfların tahsis edilmiş miktarı aşağıdaki gibidir.

DOKTOR HÜLKİ AMİTKBYMEN

(Göz Hastalıkları Mütehassısı)

Konya Bilimsel ve Tıbbi Enstitüsü (Göz Hastalıkları Mütehassısı)

DOKTOR NİĞAR BİRKOL

DOĞUM VE KADIN Hastalıkları Mütehassısı

TEPRİK MAHALİLERİ OFİSİ KONYA ANBARLAR SAĞLIĞINDAN

ALMANCA DERSİ

T. C. ZİRAAT BANKASI

GOZ HEKIMI

Dr. A ZİZ İNAL

KONTAK ASKER HASTANESİ
Göz Hastalıkları Mütehassısı

Doktor - Operatör

Fabriye Gürel

Birinci Sınıf
Kadın Hastalıkları ve
Diyünet Mütehassısı

İzmir Pazarında

MEMURLAR İÇİN

Sinir Hekimi

Dr. Münif Sanan

MEMLEKET HASTANESİ SINIR VE KUVVET HASTALIKLARI MÜTEHASSISI

Satılık Dükkan

Bozkır Han ve Oteli Açıldı

GAZİMİNE

24 Temmuz 1946

Lozan Günü

Lozan anlaşması imzalandığı gün... (text continues)

İngiliz Kültürü

Hayatı

Seçim Sonuçları

Atom Enerjisi

EK EKON

İlimizde Seçim Neticelendi

Seçimi Cumhuriyet Halk Partisi Kazandı

Yeni Milletvekullerimiz... (text continues)

Ankara Haberleri

Seçim Sonuçları

Atom Enerjisi

Yayımlanan

Yükseklik

Atom Enerjisi

Atom Enerjisi

Atom Enerjisi

Atom Enerjisi

İsim	Çevre	No	Merkizi	Müşahit	Vakıf İsmi
1000 00	Tarla	324	Maran Kışlağı	Mustafa Vakıf	
1000 00	Tarla	414-48	Maran Akale Ali	Hacı Mehmet Vakıf	
600 00	Tarla	488	Nahulu Tahsinbaba	Uzun Öykü Vakıf	
700 00		489	Paşa Dönme	Sarı Vakıf	
100 00		490	Sığırcı	Karaköy Vakıf	
145 00	Tarla	91	Karaman Kılıças	Yunus Vakıf	
350 00		98	Hacı Çelebi	Mahmut Vakıf	
800 00	Bahçe	99	Faati Mahallası	Yunus Vakıf	

1949 Yılında Konya'da CHP'nin Yapmış Olduğu Kongreler

Ek-3

30 Ağustos Doğru

27-28 Ağustosun garib hikâyesi

Akşam saatlerinde Konya'da meydana gelen olaylar... (The text continues with a detailed account of the events of August 27-28, 1949, in Konya, mentioning the CHP and the political climate of the time.)

Şehrimizde çok eski bir mezar bulundu

Büyük Bayram

Şehrimizde çok eski bir mezar bulundu... (The text reports the discovery of an ancient tomb in the city, providing details about its location and historical significance.)

Büyük Bayram

29 Ağustos 1949

Büyük Bayram... (The text describes the activities and atmosphere of the Great Feast (Bayram) held on August 29, 1949.)

C.H.P. Konya merkez ilcesine bağlı semt Ocakları ile Bucaklarının 1949 yılı kongreleri

Çiftmerdivenli Bucakına Bağlı Semt Ocakları		Yarım bucakına bağlı köy ocakları	
Adı	Kongre Tarihi	Kongre Tarihi	Yer
Çiftmerdivenli	18.1949	Perişane	21. M. İnce köyünde
Çiftmerdivenli	1	Çarşı	21. M. İnce köyünde
Çiftmerdivenli	2	Perişane	21. Akademi bulvarı yanında

Karakurt Bucakına Bağlı Semt Ocakları		Oruk bucakına bağlı köy ocakları	
Adı	Kongre Tarihi	Kongre Tarihi	Yer
Karakurt	28.1949	Çarşı	11.1949
Karakurt	4	Perişane	11.1949
Karakurt	11	Çarşı	11.1949

Zencirli Bucakına Bağlı Semt Ocakları		Hatup bucakına bağlı köy ocakları	
Adı	Kongre Tarihi	Kongre Tarihi	Yer
Zencirli	29.1949	Çarşı	11.1949
Zencirli	9	Perişane	11.1949
Zencirli	11	Çarşı	11.1949

Sarıyakup Bucakına Bağlı Semt Ocakları		Tömek Bucakına Bağlı Köy Ocakları	
Adı	Kongre Tarihi	Kongre Tarihi	Yer
Sarıyakup	8.1949	Perişane	21.1949
Sarıyakup	10	Çarşı	21.1949
Sarıyakup	12	Perişane	21.1949

Sille Bucakına Bağlı Köy Ocakları		Karaaialan bucakına bağlı köy ocakları	
Adı	Kongre Tarihi	Kongre Tarihi	Yer
Sille	1.1949	Çarşı	9.1949
Sille	1	Perişane	9.1949
Sille	2	Çarşı	9.1949

Harmanlık bucakına bağlı köy ocakları		Derre bucakına bağlı köy ocakları	
Adı	Kongre Tarihi	Kongre Tarihi	Yer
Harmanlık	15.1949	Çarşı	20.1949
Harmanlık	16	Perişane	20.1949
Harmanlık	17	Çarşı	20.1949

Kızılviran bucakına bağlı köy ocakları		Yarım bucakına bağlı köy ocakları	
Adı	Kongre Tarihi	Kongre Tarihi	Yer
Kızılviran	1.1949	Çarşı	20.1949
Kızılviran	2	Perişane	20.1949
Kızılviran	3	Çarşı	20.1949

Hadiselerin Arkasında

Hadiselerin Arkasında... (The text provides a historical context for the events mentioned in the other articles, discussing the political and social conditions of the time.)

Kıbrısın Sanat Enstitüsünde Okunuları

Kıbrısın Sanat Enstitüsünde Okunuları... (The text reports on the activities and achievements of the Cyprus Art Institute, highlighting the work of its students and faculty.)

Sağlıkta 4 tane

Sağlıkta 4 tane... (The text discusses health-related issues, possibly referring to a specific medical case or a public health concern.)

Merkez ilçe ve bağlı semt ve itibarlı bucaklar

Merkez ilçe ve bağlı semt ve itibarlı bucaklar... (The text provides information about the administrative structure and activities of the central district and its sub-districts.)

1950 Seçimleri Yaklaşırken DP'nin Çöktüğü İle İlgili Haberler

Ek-4

Çocuğuna en güzel hediye nedir, biliyor musun?
Celaleddin Kiyim'in yazdığı Kırk köşe ve bir Köşe
Masal Kitabıdır.
Çocuğuna bu kitapla sevdiririz!

DOKTOR - OPERATOR NİMBTONLU
Doğum - Kadın hastalıkları müstahşası
Tatlı Paşa Caddesi Karşıyaka 7 No.lu binada her gün hastalarını kabul eder.
30 30 76

İSTANBUL Şehir tiyatrosu
DRAM KISMI
2 Mayıs Salı gününden itibaren
Şahin sinemasında
Temsillerine başlıyor
Biletler sinema girişinde gişiden satılmaktadır.

B. Halk Sinemasında Pek yakında Büyük Türk Filmi
ÇETE
Atay, Kan ve Bulgar Mahrumiyetinde ölümle Pençelen bir Milyon Zaten Destan.

PETROL OFİSİ
Malları Ereğin Acentalığı
Şükrü Uyar ve Mehmet Sert
Her türlü fabrikalığı yapar. (Ereğin İstasyon Caddesi 38 No.lu dikdörtgen köş. Petrol Ofisi'nin Ofisi).
Benzin, Mazot ve Amerikan en yüksek evsali (Castrol) marka her çeşit makineler için Asya'da en iyi motor yağları satılmaktadır.
NOT: BENZİN fiyatları en son teklif POMO'dan alınarak verilir ve her türlü kısıtlamaya tabidir.

Asrı Kaynak
Otomobil - Motosiklet - Bisiklet ve her nevi Lâstik Kaynak Atelyesi
Avrupa malzemeleriyle garantili, hızlı ve ucuz yapılar.
Her türlü lastikler için en uygun malzemeleri kullanılır.
S. MEHMET RASGELDI
Halkın en iyi hizmeti için çalışır.
Halkın en iyi hizmeti için çalışır.

Ahmet Yünnü Senol
Diplomalar sağlık memuru
Fenali sinet, Keşifli işlemler, Panumamlar, Anesteziler yapar.
Kabin: Altın Harar Yusuf paşasının üstü Konya.

DOKTOR Ahmet Uygun
Hastahane devamlı hizmette
ADRES: Ev ve Muayenehanesi İncesu Caddesi No. 158 Akşehir İstasyonu önünde.

EN GÜZEL Milli Çocuk hikâyeleri
1 - Samdan Kız
2 - Kırk Kurdele
Yazan:
NAKİ TEZEL
Çocuklarına terbiye ve millî hükümler öğretmek istiyorsanız bu kitapları okutunuz.
Geçmiş Kitapları

Satılık iki ev
İstasyon caddesinde iyi yerinde ve yeni yapılmış Halk evinin yanında 70 ve 201 numaralı Vahit Ouzel anı manzar ve konforlu iki ev satılmaktadır. Talih olmaları için başvurular içinde Manafurates Rifu Konya müraat etmektedir.
10 10 132

T. C. ZİRAAT BANKASI
Vakıf Tutarı ile temin
1950 Yılı İhtiyaçları İçin
8 Ev,
200.000 Liralık Para İhtiyaçları İçin
Ev kirasına ihtiyacı olanlar için.
Acele 150 Liralık Bir Hesap açılması
Her 150 lira için ayırlı bir kur'a marağı verilecektir.
10 Mayıs, 15 Mayıs tarihlerinde yapılacak para çekimlerinde 20 Haziran, 21 Temmuz, 29 Ağustos, 30 Eylül, 30 Ekim, 30 Aralık tarihlerinde her hafta bir ev için para tahsis edilecektir.
İhtiyaçları için başvurular Bankamızdan alınacaktır.

EKEKON
Saklı: Şevki Ergun
Konya Merkez
Yeni işler için ilanı ilanı ilanı
İsteyen Ergun
Ekekon Basınıcı
Günümüzde gelen yazar
yazdıkları yazdıkları
geli verilmek

SÜTÇÜKÜK ALEMİNDE BİR HADİSE... „Miele“
1950 modelleriyle gelmiş DÜNYANIN EN VERİMLİ ASRI KREMA MAKİNASI.
Taksitle Satış Yapılır
Satis yeri:
ALTIOKLAR TECEME
Kâzım ve Sadı Altınoklar
Tasavvufi İş - Konya

İstediginiz ve beklediğiniz Konak Otelini açın
Sefirah en güzel yerinde olup tam konforlu HÜKÜMET ALANI - KONYA
İnşaat sahiplerine müjde Serbest Çiçe
Avrupa standartlarında gelmiş ve satışta **ALTIOKLAR TUCULAR İÇİ - KONYA**
MÜJDE
Ucuza ve Temiz Ehbise Di
Avrupa harcından 25 li
Yerli harcından 21 li
Beğenmek şartıyla Ehbise dikilmek
Adres: **Kebapçılar İçi, Asrı 71**
24 Numaralı Dükkanın üstü
MEHMET HICRANLI
En asri yerinde
Konya ile alakasını tanıması için ve ancak Millî devletin için bir katkı için evvel Konya'ya gelmiş bulunmuşlardır. Sadı Altınoklar ve Rifat Akbayrak işleri firması dikilmektedir.
En asri yerinde
Konya ile alakasını tanıması için ve ancak Millî devletin için bir katkı için evvel Konya'ya gelmiş bulunmuşlardır. Sadı Altınoklar ve Rifat Akbayrak işleri firması dikilmektedir.

Pazarları
1
MAYIS
1950
16 Nisan Yılı
Sayı 3143

EKEKON
GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

ABONE
Yıllık 18 Lira
Altı aylık 10 Lira
Fiyatı 7 Kurus
İlan Satışları
Herkesin bilmesi için 25 Kuru
Herkesin bilmesi için 25 Kuru

Düncü miting büyük fiyasko oldu Konyada Demokrat Partisi çöküyor

Demokrat Partinin Konya adayları birbirine girdiler

Bu durumda D. P. Konya seçimlerine girmekten sarfinazar etmek üzeredir

Çöküntü Başlangıcı
Demokrat Partinin Konya adayları birbirine girdiler. Bu durumda D. P. Konya seçimlerine girmekten sarfinazar etmek üzeredir. Demokrat Partinin Konya adayları birbirine girdiler. Bu durumda D. P. Konya seçimlerine girmekten sarfinazar etmek üzeredir.

19 Mayıs ilkokulunda 20 Çocuk giydirildi

Teşebbüstenin Hapse-dilen ilk toplantı

19 Mayıs ilkokulunda 20 Çocuk giydirildi. Teşebbüstenin Hapse-dilen ilk toplantı. Bu durumda D. P. Konya seçimlerine girmekten sarfinazar etmek üzeredir.

Yıfasko ile bilinen Miting

Yakarıtan her inah etmiş çöküntüye yenilerle yerleşen yahanolar kiye ayırmışlardır.

Demokrat adayları birbirine girer

Halkın bu meşhure parti disiplinine aykırı bir duruma girerek itirazını il sunmuş meşhure aksettirilmiş ve meşhure işi teblihi almışlardır.

Yakarıtan her inah etmiş çöküntüye yenilerle yerleşen yahanolar kiye ayırmışlardır.

Yeni bir devamlı uçur rekuru

Bu Amerikan sivil havacılık yeni bir devamlı uçur rekuru. Bu durumda D. P. Konya seçimlerine girmekten sarfinazar etmek üzeredir.

ARA SIRA
"EKMEK"
İstanbul'da EKMEK adında bir parti için yapılan toplantı. Bu toplantıda EKMEK adında bir parti için yapılan toplantı. Bu toplantıda EKMEK adında bir parti için yapılan toplantı.